

SOSIAALINEN ARVIOINTI
MONIKULTTUURISESSA POIKATYÖSSÄ

Monikulttuuristen poikien ja nuorisotyöntekijöiden käsityksiä sosiaalisen
pääoman käsitteistä

Jonna Stenberg

Tampereen yliopisto

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopinnot

Syksy 2013

TIIVISTELMÄ

Pro gradu -tutkielmani lähtökohtana on vertailla Setlementtinuorten Hämeen piiri ry:n monikulttuuriseen Kølvi-toimintaan osallistuvien poikien ja työntekijöiden käsityksiä sosiaalisen pääoman käsitteistä ja selvittää, kuinka toimintaan osallistuvat pojat ja työntekijät koostavat Kølvi-toiminnan sosiaalista pääomaa. Tavoitteena on lisäksi tarkastella sosiaalisen arvioinnin menetelmän sopivuutta monikulttuurisen poikatyön arvioinnin välineenä.

Tutkimukseni empiirisen aineiston muodostavat 12 Kølvi-toiminnassa mukana olevan murrosikäisen pojan ja 3 työntekijän ryhmähaastattelut. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt fenomenografiaa sen laajassa merkityksessä, jolloin se on ohjannut tutkimuksen kulkua aineistonkeruusta sen analyysiin saakka. Raportoin tulokset yksityiskohtaisesti teemoittain.

Yksi Kølvi-toiminnan tärkeistä tavoitteista on poikien aktiivisen kansalaisuuden saavuttaminen. Tämän tavoitteen saavuttamisen kannalta sosiaalisen pääoman kysymykset ja ilmiöt ovat olennaisia. Yhteisöllisyys näyttäytyy tutkimuksessa sosiaalisen pääoman teoretisoinnin syventäjänä ja sen keskeisiä ilmiöitä ovat ystävyys, vertaistuki, kiusaaminen ja rasismi, joihin myös sosiaalisen arvioinnin kysymykset kohdistuvat.

Kølvi-toiminnan työntekijät ja monikulttuurinen pojat käsittävät ystävyuden, vertaistuen, kiusaamisen ja rasismin pääosin samalla tavoin. Nuorten käsitykset olivat paikoitellen laajempia ja konkreettisempia kuin työntekijöiden, jotka keskittyivät käsitteellistämiseensä laajoihin kokonaisuuksiin. Tulosten perusteella voidaan todeta, että sosiaalinen arviointi sopii arviointimenetelmäksi monikulttuuristen nuorten kanssa tehtävään työhön, kun muistetaan nuorten tapa käsittää asiat konkreettisesti ja arkipäivään tuoden.

Kølvi-toiminnan sosiaalisen pääoman lähtökohtana on olla identiteetin kehityksen tuki nuorelle. Se toteutuu toisten kunnioituksen ja toiminnan avoimuuden kautta ja konkretisoituu aktiivisen kansalaisuuden statuksen saavuttamisena. Mekanismina toimii luottamus ja kommunikaatio toisten ihmisten kanssa ja tuotokset näkyvät mielihyvinä, integraationa yhteiskuntaan ja sosiaalisena tukena nuorten elämässä.

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	4
2 TUTKIMUKSEN VIIITEKEHYS	9
2.1 Sosiaalinen pääoma.....	15
2.1.1 Yhteisöllisyys.....	18
2.1.2 Ystävyys ja vertaistuki yhteisöllisyyttä vahvistavina tekijöinä	26
2.1.3 Kiusaaminen ja rasismi yhteisöllisyyttä rapauttavina tekijöinä.....	31
2.2 Arviointi.....	37
2.2.1 Arvioinnin muutos viime vuosikymmeninä.....	37
2.2.2 Arviointi nuorisotyössä.....	40
2.2.3 Sosiaalinen arviointi.....	43
2.3 Tutkimusongelman täsmennys.....	48
3 METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT	49
3.1 Aineisto	49
3.2 Fenomenografia tutkimussuuntauksena ja analyysimenetelmänä	52
3.3 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä.....	57
3.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	60
3.5 Analyysin kulku	62
4 TUTKIMUKSEN TULOKSET	67
4.1 Kөлissä saa vaikuttaa – käsityksiä yhteisöllisyydestä	67
4.2 ”Jokaisella kaverilla on oma rooli toisten kanssa” – ystävien merkityksiä	70
4.3 Vertaistuki luo turvaa uudessa tilanteessa	74

4.4 Työntekijöiden on vaikea erottaa milloin kiusoittelu menee yli.....	76
4.5 Rasismi on ennakkoluulojen muuri.....	79
5 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	83
5.1 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista	83
5.2 Jatkotutkimusaiheita.....	93
LÄHTEET.....	95
LIITTEET	99

1 JOHDANTO

Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yleensä sellaisia sosiaalisen rakenteen ulottuvuuksia, jotka edistävät verkoston jäsenten välistä sosiaalista vuorovaikutusta ja sen kautta tehostavat yksilöiden tavoitteiden toteutumista (Ruuskanen 2001, 1). Sosiaalinen pääoma edistää yhteisön ja sen jäsenten toimintamahdollisuuksia sosiaalisten verkostojen, normien ja luottamuksen kautta. Kölvi-toiminnan voidaan nähdä edustavan monikulttuurisille pojille tällaista sosiaalista pääomaa mahdollistavaa rakennetta.

Setlementtiliitto on vahvasti panostanut arvioinnin kehittämiseen setlementtitoiminnassa viime vuosina. Siksi myös Setlementtinuorten Hämeen piiri ry:n Kölvi-toiminnassa käynnistettiin sosiaalisen arvioinnin prosessi keväällä 2012. Tämä tutkimus on saanut alkunsa nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen maisteriopintoihin liittyvän työharjoittelujakson jälkimainingeissa, sillä yksi harjoitteluni aikaisista tehtävistä oli perehtyä tuohon prosessiin ja viedä sitä eteenpäin. Jatkoin sosiaalisen arvioinnin työstämistä myös harjoitteluni jälkeen siten, että se saatiin yhdessä Kölvi-toiminnan työntekijöiden kanssa valmiiksi tammikuussa 2013. Aloin työstää tätä Pro gradu -tutkielmaa arviointiprosessin rinnalla loppukeväältä 2012. Setlementin toimijat ovat arvioineet, että tutkimustietoa sosiaalisesta arvioinnista tarvitaan ja että tämä tutkimus koskee ajankohtaista aihetta, ja voi siten olla hyödyllinen käytännön työtä tekeville erityisesti nuoriso- ja maahanmuuttajatoiminnoissa. Tässä tutkimuksessa sitoudun vahvasti ajatukseen arvioinnin hyödyllisyydestä toiminnan kehittämisen ja resurssien kohdentamisen mahdollisuuden vuoksi.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, kuinka sosiaalinen arviointi sopii arviointimenetelmäksi monikulttuuristen nuorten parissa tehtävään työhön ja kuinka monikulttuuriset pojat ja Kölvi-toiminnan työntekijät käsittävät sosiaaliseen pääomaan liittyviä

käsitteitä. Tämän taustoittamiseksi selvitän, kuinka sosiaalisen pääoman käsitteistö liittyy sosiaaliseen arviointiin sekä mikä on arvioinnin rooli nuorisotyössä ja yhteiskunnassa nykyään. Monikulttuuriset pojat ovat valikoituneet tutkimuksen kohderyhmäksi, sillä heidän asemansa on joiltain osin heikompi kuin muiden nuorisoryhmien. Monikulttuuriset pojat jäävät erityisen helposti paitsioon nuorille järjestetystä toiminnasta, ja näin ollen voidaan katsoa, että heidän riskinsä ajautua itselleen vahingolliseen käyttäytymiseen on muita nuorisoryhmiä suurempi. Monipuolisesti harrastavat monikulttuuriset nuoret ovat usein pitkään maassa asuneita ja naispuolisia. He ovat usein kaksoiskansalaisia, puhuvat äidinkielenään suomea, asuvat kaupungissa ja opiskelevat korkeakoulussa. (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 121.) Tässä tutkimuksessa monikulttuuriset pojat ovat useimmiten pakolaisina maahan muuttaneita murrosikäisiä, sillä tutkimuksen konteksti, Kөлvi-toiminta, on tarkoitettu juuri tälle kohderyhmälle. Tutkimukseen osallistuneet pojat ovat iältään noin 15–22-vuotiaita ja he ovat asuneet Suomessa 2–5 vuotta. Tässä kontekstissa sosiaaliseen pääomaan ja sosiaaliseen arviointiin liittyvät käsitteet näyttävät erityisen haastavina. Kuinka voidaan kysyä esimerkiksi yhteisöllisyydestä riittävän yksinkertaisin sanamuodoin hävittämättä viestistä sen oleellista sisältöä? Entä vaikuttavatko kulttuuriset tekijät, vastaajien ikä tai sukupuoli siihen, kuinka pojat ja työntekijät ymmärtävät nämä käsitteet?

Käytän tässä tutkimuksessa käsitettä ”monikulttuurinen nuori” tarkoittaessani Kөлvin kohderyhmää. Perusteltua voisi olla puhua maahanmuuttajapojista, koska Kөлvin kävijät ovat useimmiten murrosikäisinä maahan muuttaneita, mutta tämä rajaisi kohderyhmästä ne Kөлvin pojat, joiden kosketus toiseen maahan ja kulttuuriin syntyy vain toisen vanhemman kautta tai jotka ovat niin sanottuja toisen polven maahanmuuttajia, Suomessa syntyneitä. Käsitettä ”monikulttuuriset nuoret” käytetään myös Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen – hankkeen raportissa (Harinen, Honkasalo, Souto & Suurpää 2009, 5).

Tutkimuksen teorettinen viitekehys kiertyy kahden toisiinsa liittyvän pääteeman, sosiaalisen pääoman ja arvioinnin, ympärille. Avaan aluksi sosiaalisen pääoman käsitteistöä ja pohdin tämän tutkimuksen asemaa suhteessa sosiaalisen pääoma teoreetikoihin. Vertaistuki ja ystävyys toimivat käytännön esimerkkeinä sosiaalisen pääoman teorian käytäntöön tuomisessa. Tähän liittyen käsittelen myös sosiaalista pääomaa sivuavaa yhteisöllisyyden käsitettä sekä sosiaalisen pääoman negatiivisia vaikutuksia, kuten kiusaamista ja rasismia. Kølvi-toiminnan sosiaalisen pääoman pohdinta liittyy samalla työn arviointiin, sillä Kølvi-toiminnan sosiaalisen arvioinnin pojille suunnatun kyselylomakkeen kysymykset liittyvät vahvasti sosiaaliseen pääomaan.

Käsittelen arvioinnin näkökulmia 1990-luvun yhteiskuntarakenteen muutoksen kautta nuorisotyön arvioinnin tarpeeseen nykyään. Pohdin erityisesti sosiaalisen arvioinnin mallia, mistä Kølvi-toiminta toimii esimerkkinä. Kølvin sosiaalisen arvioinnin poikiin liittyvät kysymykset kytkeytyvät vahvasti sosiaalisen pääoman käsitteistöön. Kølvin sosiaalinen arviointi sai alkunsa käytännön tarpeesta kehittää toimintaa. Sosiaalisessa arvioinnissa asetetaan tavoitteita toiminnalle ja mitataan täsmällisesti asetettujen mittareiden avulla niiden toteutumista. Samalla se lisää toimijan luotettavuutta muun muassa rahoittajien silmissä tuomalla toiminnan muiden alan toimijoiden nähtävälle läpinäkyvän ja avoimen arvioinnin avulla. (Jyvälän Setlementti 2013.)

Työstäessäni Kølvi-toiminnan sosiaalisen arvioinnin kyselylomakkeita työntekijöille, pojille ja yhteistyökumppaneille keväällä 2012 nousi mieleeni kysymyksiä, jotka liittyivät arvioinnin vaikuttavuuteen. Arvioinnin vaikuttavuudella tarkoitan tässä sitä, pystytäänkö arvioinnin avulla arvioimaan sitä, mitä oli tarkoitus ja kohdentaa sitä kautta työn resursseja tarpeen mukaan. Lähinnä pohdintani koskivat sitä, ymmärtävätkö teini-ikäiset monikulttuuriset pojat ja aikuiset työntekijät kyselyn käsitteet samalla tavalla. Toisin sanoen, saadaanko kysymyksillä selville se, mitä alun perin tarkoitettiin. Toinen tämän tutkimuksen pääteema, sosiaalinen pääoma, nousee siitä havainnosta, että Kølvin työn tavoitteeksi näyttäisi laajasti ilmaistuna osoittautuvan poikien sosiaalisen pääoman

vahvistaminen ja sitä kautta aktiivisen kansalaisuuden statuksen saavuttaminen, vaikka työn tavoitteita ei juuri näillä sanoilla ollut aiemmin. Sosiaaliseen pääomaan liittyvät ilmiöt ja kysymykset ovat olennaisia sen tämän tavoitteen saavuttamisen kannalta. Siksi ne ovat mukana myös sosiaalisessa arvioinnissa ja sitä kautta tässä tutkimuksessa. Sosiaalisen pääoman teoretisointia syvennän yhteisöllisyyden käsitteellä ja sen keskeisiä ilmiöitä ovat ystävyys ja vertaistuki. Kiusaaminen ja rasismi tulevat esiin yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa rapauttavina käyttäytymismuotoina. Näistä havainnoista nousivat Pro Gradu -tutkielmani tutkimuskysymykset, jotka osaltaan vahvistavat Kølvin työn teoreettista perustetta. Tutkimuskysymykset ovat 1) mitkä ovat monikulttuuristen poikien ja Kølvi-toiminnan työntekijöiden käsitykset sosiaaliseen pääomaan liittyvistä keskeisistä käsitteistä ja 2) mitä implikaatioita monikulttuuristen poikien ja Kølvi-toiminnan työntekijöiden sosiaaliseen pääomaan liittyvillä käsityksillä on sosiaalisen arvioinnin käytännöille?

Aineiston hankinta tapahtuu tässä tutkimuksessa teema- ja ryhmähaastatteluiden avulla. Tutkimuksen aineisto koostuu yhdestä työntekijöiden ja neljästä poikien ryhmähaastattelusta, jotka on nauhoitettu ja litteroitu. Työntekijöitä on haastateltu 3 ja poikia 12. Aineisto on analysoitu fenomenografista analyysimenetelmää käyttäen teemoitellen merkitysyksiköitä ja luoden niistä ensimmäisen ja toisen tason kategorioita.

Tutkimus etenee luvussa 2 sosiaalisen pääoman pohdinnoista kohti arvioinnin tematiikkaa. Pohdin tämän tutkimuksen sijoittumista suhteessa sosiaalisen pääoman klassikoihin ja nykypäivän teoreetikkojen malleihin sekä sosiaalisen pääoman teorian tuomista konkretian tasolle. Arvioinnissa lähdän liikkeelle arvioinnin muutoksesta viime vuosikymmeninä ja etenen nuorisotyön arvioinnin kautta sosiaaliseen arviointiin, mistä Kølvi-toiminta toimii esimerkkitapauksena. Luvussa 3 esittelen tutkimuskysymykset.

Luku 4 käsittää tutkimuksen metodologisten kysymysten pohdintaa. Esittelen aineiston ja sen hankinnan yksityiskohtaisesti. Pohdin fenomenografian käyttöä tutkimussuuntauksena ja analyysimenetelmänä. Haastattelulla on tässä tutkimuksessa tärkeä rooli, joten pohdin myös ryhmä- ja teemahaastattelujen merkitystä tutkimuksen lopputuloksen kannalta. Esittelen myös analyysin etenemisen tässä luvussa.

Tutkimustulokset esittelen luvussa 5. Tulokset jakautuvat viiteen kategoriaan, jotka käsittelevät vertaistuen merkitystä, ystävyiden roolia elämässä, rasismin merkitystä monikulttuuristen poikien jokapäiväisessä elämässä, kiusaamista Kölvissä ja muualla sekä aktiivista kansalaisuutta.

Johtopäätösluvussa vertailen aikuisten ja poikien käsityksiä sosiaalisen pääoman käsitteistä ja tuon ilmi Kölvien osuuden monikulttuuristen poikien sosiaalisen pääoman rakentajana. Pohdin myös sosiaalisen arvioinnin sopivuutta monikulttuurisen nuorisotyön arvioinnin välineenä. Esittelen myös tämän tutkimuksen pohjalta nousseita jatkotutkimusaiheita

2 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esittelen tutkimuksen konkreettisen taustan, eli Kølvi-toiminnan, tarkoitusta, toimintamuotoja, tiloja sekä kävijöitä. Pohdin myös aktiivisen kansalaisuuden merkitystä ja mahdollisuuksia monikulttuuristen poikien elämässä sekä Kølvin tarjoamia mahdollisuuksia aktiivisen kansalaisen roolin saavuttamiseksi.

Tämän luvun alaluvuissa esittelen perustellen sosiaalisen pääoman teoreetikot, joihin tukeudun, sekä perustelen valitsemani sosiaalisen pääoman käytännön esimerkit. Käsittelen sosiaalisen pääoman lisäksi myös yhteisöllisyyttä, sillä yhteisöllisyyden voidaan ajatella olevan varsin lähellä sosiaalisen pääoman käsitettä. Molempia pidetään sosiaalisten suhteiden summana, joihin liittyy oletuksia vastavuoroisuudesta, luottamuksesta ja sosiaalisesta tuesta (Korkiamäki 2013, 93). Arviointia käsittelevässä luvussa perustelen arvioinnin tarpeen nuorisotyön kentällä ja pohdin eri arviointimenetelmien merkitystä. Perehdyn erityisesti sosiaaliseen arviointiin Kølvi-toiminnan arvioinnin kautta.

Kølvi-toiminnassa työskennellään murrosikäisinä maahan muuttaneiden pakolaispoikien kanssa. Työn taustalla on ajatus kokonaisvaltaisesta sosiaalisesta nuorisotyöstä (Kølvi-toiminta 2013). Vaikka pojat tavoitetaan toimintaan ilmaisen harrastustoiminnan, kuten jalkapallon ja musiikkistudion kautta, se yksinään ei riitä tukemaan heitä kotoutumisprosessin eri vaiheissa. Kølvin työssä tämä näkyy siten, että nuori kohdataan yksilönä ja häntä tuetaan kokonaisvaltaisesti. Harrastustoiminnan lisäksi tarjotaan arki- ja läksyapua esimerkiksi tukihenkilö- ja pienryhmätoiminnan muodossa.

Kølvi-toiminnan kohderyhmä on murrosikäisinä Suomeen muuttaneet pakolaispojat. Pääosin kävijät ovat 12–20-vuotiaita, ja he tulevat kymmenistä eri maista. Kølvi-toiminnassa kolme työntekijää auttaa poikia kotoutumaan uuteen kulttuuriin monin keinoin. Kølvisä järjestetään

monenlaisia kerhoja, usein musiikin tai liikunnan tarjoamien aiheiden ympärillä. Uuteen kulttuuriin tutustutaan myös retkien kautta, ja tärkeä avun muoto on jokaisena aukiolopäivänä tarjottava läksyapu. Apuna prosessissa ovat Kölvin vapaaehtoiset, sekä aikuisvapaaehtoiset että itsekin taustaltaan monikulttuuriset Isoveljet. Isoveljet ovat jo pidempään Suomessa asuneita poikia, jotka auttavat vasta maahan tulleita poikia kielen ja kulttuuristen tapojen omaksumisessa. Kølvi-toiminta on Settlementinuorten Hämeen piiri ry:n toimintamuoto, ja sen päärahoittaja on Tampereen kaupunki. Kølvi-toiminnan fyysinen toimipaikka on Tampereella Saukkolan settlementin yhteydessä. Kerhotilaa on 2 huoneen ja keittiön verran; vakituksia kävijöitä Kølvisä on kymmeniä. Kävijät ovat pääosin 12–20-vuotiaita. (Kølvi-toiminta 2013.)

Monikulttuurisuutta pidetään merkittävänä osana nuorisotyötä. On kuitenkin ristiriitaista, että siihen ei silti olla valmiita kiinnittämään erityishuomiota. Tätä perustellaan järjestöissä, kunnissa ja yhdistyksissä usein niin sanotulla normaalipalveluiden periaatteella, eli sillä että kaikki nuoret pyritään huomioimaan samanarvoisina (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 114). Tämä tarkoittaa, että maahanmuuttajien palvelut tulee kunnissa tarjota ensisijaisesti yleisen palvelujärjestelmän puitteissa. Perusteena tälle on maahanmuuttajien ja pakolaisten asettaminen lähtökohtaisesti yhtäläiseen asemaan muiden kansalaisten kanssa palveluiden käyttäjinä.

Kotouttamislaissa on kuitenkin edellytetty tiettyjen erityispalveluiden järjestämisestä yhdenvertaisen kohtelun ja aseman saavuttamiseksi (mt. 116). Yhdenvertaisen aseman saavuttaminen voi vaatia erityisiä toimia jollekin kohderyhmälle, eikä se tarkoita, että yhden ryhmän saama huomio olisi muilta pois tai heille itselleen lisää. Se ainoastaan takaa, että maahanmuuttajilla olisi yhtäläiset mahdollisuudet päästä mukaan heille kuuluvaan palveluun. Tämä lähtökohtien tasa-arvo mahdollistaa maahanmuuttajien pääsyn osaksi yhteiskuntaa.

Kuntien tiukassa taloustilanteessa edellä mainitut erityispalvelut ovat usein jääneet valtion, järjestöjen ja yhdistysten harteille (mt. 117). Erityistoiminta on vähäistä myös kuntien nuorisotoimen ja nuorisojärjestöjen ja -yhdistysten keskuudessa. Syynä erityistoiminnan vähäisyyteen saattaa olla se, että erityistoiminnan ajatellaan olevan maahanmuuttajien omien yhdistysten asia. Nämä yhdistykset järjestävätkin pienillä resursseillaan esimerkiksi monikulttuurisille nuorille suunnattua taidetoimintaa sekä elämään ja ajattelutapoihin liittyvää kulttuuritoimintaa. (Mt. 119–120.) Onko kuitenkin oikein, että kaikille kuuluvat kunnan palvelut jätetään yhdistysten hoidettavaksi?

Monikulttuuristen nuorten ei ole välttämättä helppo päästä mukaan järjestöjen tai kuntien nuorisotoimintaan. Osallistumisen esteiksi on koettu muun muassa tiedonsaannin hankaluudet sekä vetäjien ja muiden nuorten ennakkoluuloisuus. (Mt. 120.) Monikulttuurisilla nuorilla on kiinnostusta toimia järjestöissä nykyistä enemmän, esimerkiksi luontoon, monikulttuurisuuteen ja ihmisoikeuksiin liittyvissä asioissa. Harrastuksia monikulttuurisilla nuorilla on jo, mutta kulttuuriharrastaminen on epämuodollista ja suuntautuu ympäristöihin, joissa ollaan vuorovaikutuksessa monista eri kulttuuritaustoista olevien ja eri tyyleyjä edustavien nuorten kanssa (musiikin kuuntelu ja soittaminen, lukeminen, lenkkeily, maalaaminen, kaupungilla hengailu, joukkuepelit, konserteissa, diskoissa, kahviloissa ja elokuvissa käynti, museot, teatteri). He käyvät myös monikulttuurisissa kohtaamispaikoissa. (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 120–121) Epämuodollinen harrastaminen ei sinällään ole pahasta, mutta koska heillä olisi kiinnostusta toimia myös järjestöissä, se täytyisi tehdä aidosti mahdolliseksi.

Harrastusten ulkopuolelle näyttävät jäävän herkimmin nuoret, jotka ovat asuneet vasta vähän aikaa Suomessa, kokevat uudessa maassa vierauden tuntua, joilla ei juuri ole ystäväkontakteja ja jotka puhuvat äidinkielenään jotain muuta kuin suomea. Kielitaidolla on merkittävä rooli monikulttuuriseen nuorisotoimintaan osallistumisessa. Kielitaidon puute saa nuoret kokemaan, että

he eivät pysty täysipainoisesti osallistumaan järjestettyyn nuorisotoimintaan. Kielitaidottomat monikulttuuriset nuoret kokevat myös, että nuorten ja ohjaajien ennakkoluulot estävät toimintaan osallistumisen. Mielenkiintoista on, että Pyykkösen ja Saukkosen (2009, 124) tutkimat ohjaajat eivät koe samoin, vaan heidän mukaansa ennakkoluuloja ei esiinny. Asuinalueen tarjonta ja toiminnasta tiedottaminen vaikuttavat myös osallistumismahdollisuuksiin. (Pyykkönen & Saukkonen 2009, 124.)

Joidenkin nuorten jäämisen toiminnan ulkopuolelle selittää itse toiminta ja sen järjestämistapa. Koska nuorisojärjestöt ja kunnallinen nuorisotoiminta perustuu universaalisuusperiaatteen noudattamiseen, ei haluta kiinnittää erityishuomiota mihinkään nuorisoryhmään sen edustaman toisen maan kulttuurin takia. Nuorten kulttuuripalvelujen organisointi kaikille yhteisen toiminnan ja tiedottamisen pohjalta korostaa kotouttamispolitiikan valtaväestöulottuvuutta. Se tukee nuorten kiinnittymistä normatiiviseen suomalaisuuteen. Pakolaistaustaiset ja vasta vähän aikaa Suomessa asuneet tarvitsisivat toimintaa ja tiedottamista omalla kielellään, jos paitsioon jäävät nuorisoryhmät halutaan mukaan toimintaan. (Mt. 126.) Jos ei huomioida, että kaikki nuorisotoiminta on aina jossain määrin monikulttuurista, on riskinä, että monikulttuuriset nuoret nähdään lähtökohtaisesti muita kulttuurisempina ja kaikki heidän toimintansa pelkistetään kulttuuriseksi sitä arvioitaessa. Moninaisuuden tunnustaminen merkitsee itserefleksiivistä katsetta omaan toimintaan, sen kulttuurisuuteen ja mahdolliseen kulttuuriseen ahdasmielisyyteen. Valtaosa toimijoista uskoo, että kaikki saavat palveluja tasapuolisesti, kun mitään ryhmää ei huomioida erikseen (mt. 127-128). Valitettavasti universaalisuusperiaatteen noudattaminen kaikkia samalla tavalla huomioimalla ei ole kaikkien nuorten tasa-arvoista huomioimista. Aitoa tasa-arvoa on kohdella kutakin nuorta ja ryhmää heidän tarpeensa mukaan.

Kansallisvaltion kansalaisuus mielletään yleensä passiiviseksi rooliksi, jossa ihminen sitoutuu noudattamaan valtion lakeja ja vastapainoksi saa nauttia valtion suojelusta (Keinänen & Mäkeläinen

2009, 185). Kansalaisuus voidaan käsittää myös aktiivisen kansalaisuuskäsityksen näkökulmasta, eli kansalaisuus nähdään silloin ennen kaikkea yhteiskunnallisena toimijuutena. Kansalaisuuden nähdään rakentuvan yhteiskunnallisen toiminnan ja osallistumisen kautta, eikä se ole sidoksissa kulttuuriseen tai kansalliseen yhteisöön. Tällöin kansalaisuus on toimijuutta, jonka toteutuminen edellyttää yhteiskunnallista aktiivisuutta. Aktiivinen kansalaisuus tulee Keinäsen ja Mäkeläisen (mt. 185) mukaan ymmärtää laajasti, niin että se kattaa, paitsi äänestämisen tai osallistumisen kansalaisyhteiskunnan toimintaan, myös kaikki yhteiskunnallisesti merkittävät teot. (Keinänen & Mäkeläinen 2009, 186.) Näin ollen kansalaisuutta on myös esimerkiksi yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen, päivittäiset ostopäätökset ja harrastaminen.

Yhdistystoiminnalla on tärkeä rooli, kun puhutaan maahanmuuttajien aktiivisen kansalaisuuden kehittymisestä. Yhdistystoiminta nähdään olennaisena tapana toimia aktiivisesti yhteiskunnassa, integroitua siihen ja pyrkiä saavuttamaan täysivaltaisen kansalaisen asema. (Mt. 186.) Yhdistystoiminnalla on tärkeä rooli integraatiotehtävissä ja aidosti monikulttuurisen yhteiskunnan luomisessa, sillä yhdistystoiminta kykenee tuottamaan ihmisille tärkeitä jäsenyyden ja vaikuttamisen kokemuksia. Näin tehdessään yhdistystoiminta lievittää yhteiskunnallisia ja sosiaalisia jännitteitä. Kolmannelle sektorille on annettu tärkeä rooli aktiivisen kansalaisuuden tuottamisessa tätä kautta. (Mt. 187.)

Aktiivinen kansalaisuus näyttää olevan jopa edellytys yksilön kotoutumiselle. Aktiivinen kansalaisuus ja kotoutuminen ovat vuorovaikutuksellisessa suhteessa toisiinsa. Suomalainen kotoutumispolitiikka on sitoutunut perinteiseen kansallisuuteen kiinnittyvään kansalaisuuskäsitykseen, jonka mukaan yksilön kotoutuminen nähdään välttämättömänä edellytyksenä kansalaisuudelle. Kun kansalaisen asema voidaan saavuttaa vasta jäseneksi tulemisen jälkeen, ei yhteiskunta lähtökohtaisesti mahdollista maahanmuuttajien tasavertaista kuulluksi tuleamista heidän poliittisen statuksensa vuoksi. Aktiivinen kansalaisuus on toimijuutta, jossa

kansalaisena toimimisesta muodostuu tärkeä kotoutumisen väline. Aktiivinen kansalaisuus murtaa perinteisen maahanmuuttaja-kansalainen-asetelman luomalla kansalaisuudesta aseman sijasta välineen ja toimintatavan. (Mt. 188–189.)

Aktiivinen kansalaisuus näyttää syntyvän avoimeen julkiseen toimintaan osallistumisen myötä myös kansalaisyhteiskunnan puolella. Toisin sanoen vapaa-ajalla tapahtuva kansalaistoiminta auttaa yksilöä perinteisen kansalaisuuskäsityksen mukaisen elämäntavan omaksumisessa, kuten esimerkiksi kouluttautumisessa ja työsaannissa. Kansalaistoimintaan osallistuminen edesauttaa kotouttamisprosessia tarjoamalla osallistumisen ja kokemuksen jakamisen tiloja. Suomalaisen kotouttamispolitiikan tavoitteena on monikulttuurinen yhteiskunta, mutta jos aktiivinen kansalaisuus kuitenkin nähdään kotouttamispolitiikan onnistuneena lopputuotteena, tuottaa kotouttamispolitiikka käytännössä yksikulttuurista jäsenyyttä. Tämä johtuu pyrkimyksestä kotouttaa maahanmuuttajasta enemmistön kulttuuriin sopeutuva kansallisen yhteisön jäsen sen sijaan, että kaikki toimisivat julkisessa tilassa yhteisten arvojen mukaisesti. (Keinänen & Mäkeläinen 2009, 202.)

Nuorisojärjestöillä ja kunnallisella nuorisotyöllä on hyvä mahdollisuus tukea nuorten aktiivisen kansalaisuuden mahdollistumista tarjoamalla tilaisuuksia uusien yhteiskunnallisten taitojen oppimiseen. Tämä tulisi tehdä nuorta ja hänen halujaan ja tarpeitaan kuunnellen, sillä voi olla, että nuoret eivät innostu aikuisten valmiiksi esittämistä ajatuksista ja ideoista. Monikulttuuriset nuoret tulisi ottaa mukaan kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon. Monikulttuuristen nuorten laajempi osallistuminen toteutuu tietoisilla monikulttuurisille nuorille suunnatuilla tiedotuksella, toiminnalla ja avoimen keskustelun periaatteella. (Mt. 203.)

Kölvi-toiminta tarjoaa monikulttuurisille pojille areenan aktiivisen kansalaisuuden statuksen saavuttamiseen, sillä sen yhtenä arvona on setlementtiarvojen mukaisesti muun muassa ”luottamus

ihmisen ja hänen yhteisönsä kykyyn ratkaista itsenäisesti omia ongelmiaan” (Kölvi-toiminta 2013). Tämä näkyy toiminnassa poikien kannustamisena ja rohkaisemisena. Heitä autetaan ratkaisemaan ja ennaltaehkäisemään elämässä eteen tulevia ongelmia tekemättä asiaa heidän puolestaan. Kolvissä poikien on turvallista opetella osallistumaan heitä itseään koskeviin asioihin ja päätöksentekoon.

2.1 Sosiaalinen pääoma

Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan yleensä sellaisia sosiaalisen rakenteen ulottuvuuksia, jotka edistävät verkoston jäsenten välistä sosiaalista vuorovaikutusta ja sen kautta tehostavat yksilöiden tavoitteiden toteutumista. Tällaisia ulottuvuuksia voivat olla esimerkiksi sosiaaliset verkostot, normit ja luottamus. Sosiaalisen pääoman käsitteen käytön yleistyminen viime vuosikymmeninä liittyy muiden pääomakäsitteiden käytön yleistymiseen tieteellisessä keskustelussa. Näitä pääomakäsitteitä ovat esimerkiksi inhimillinen, kulttuurinen ja taloudellinen pääoma. (Ruuskanen 2001, 1.)

Sosiaalisen pääoman keskustelussa puhutaan nykyään muun muassa sen lähteistä ja vaikutuksista. Ruuskanen (2001, 45) on lisäksi tuonut keskusteluun niin sanotut mekanismit, sosiaalisen pääoman ilmenemismuodot, joita ovat kommunikaatio ja luottamus. Sosiaalinen pääoma voidaan käsittää myös tukena ja kontrollina, kuten Ellonen tekee (2008, 39).

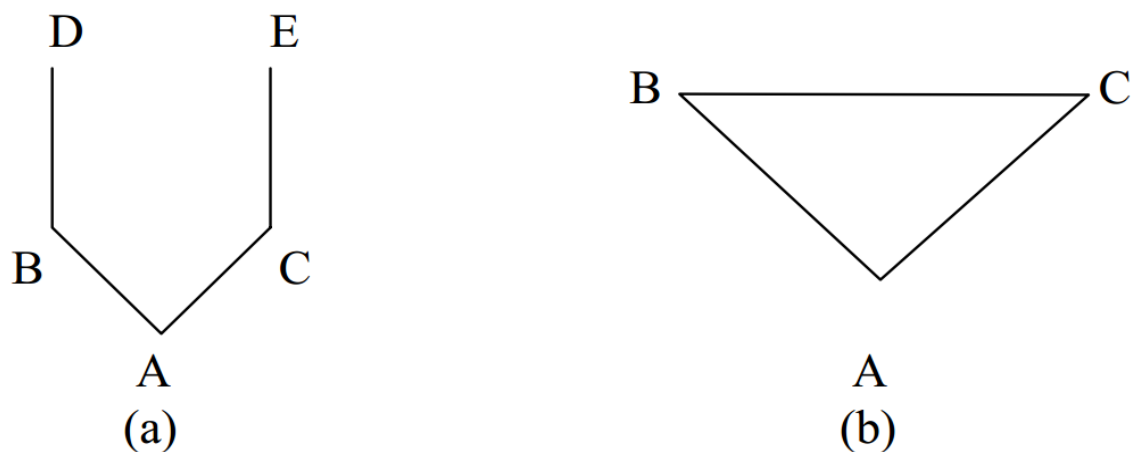
Sosiaalisen pääoman käsitteen juuret ovat jo 1800-luvulla, jolloin sitä käytettiin taloustieteessä tuotannon edellytysten tutkimiseen (Ruuskanen 2001, 2). Nykykeskusteluun sosiaalisen pääoman ovat nostaneet Pierre Bourdieu ja James Coleman 1980-luvulla. Vielä suuremman huomion sai Robert Putnamin Italian aluehallinnon uudistusta koskeva tutkimusraportti vuonna 1993, sillä hän nosti sosiaaliset ympäristöt hallinnon epäonnistumisen taustaksi. (Ellonen 2008, 31.) Kaikki kolme klassikkoa määrittelevät sosiaalisen pääoman Ellosen (mt. 32) mukaan hiukan eri tavoin. Tässä tutkimuksessa sitoudun sosiaalisen pääoman klassikoista Colemanin (1988, 32) teoriaan, sillä

Coleman näkee paikalliset sosiaaliset suhteet olennaisina ja pidän sitä sen vuoksi tämän tutkimuksen kannalta tärkeänä. Colemanin mukaan verkosto, joka kykenee muodostamaan normeja ja ylläpitämään niitä, tuottaa sosiaalista pääomaa. Kölvi-toiminnan voidaan katsoa edustavan monikulttuurisille pojille tällaista paikallista sosiaalista pääomaa tuottavaa verkostoa. Coleman ei varsinaisesti tutki vertaissuhteiden muodostamaa sosiaalista pääomaa, vaan hän näkee sosiaalisen pääoman syntyvän perheiden vuorovaikutuksessa.

Colemanin (1988, 96) keskeinen teoreettinen lähtökohta on rationaalisen valinnan teoria. Tällä hän tarkoittaa sitä, että toimijalla on käytettävissään tiettyjä resursseja, ja hänen intressinsä on hankkia lisää resursseja tai edistää intresseihinsä kuuluvien tapahtumien toteutumista. Toisin sanoen toimija yrittää maksimoida omaa hyötyään tai minimoida haittoja. Colemanin käsitteistössä sosiaalinen pääoma on fyysisen ja inhimillisen pääoman tavoin toimijan käytössä oleva resurssi, jolla hän voi edistää intressiensä toteutumista (mt. 98).

Sosiaalisen pääoman muotoja on Colemanin (mt. 101–102) mukaan kolme erilaista: ensimmäinen on vastavuoroisuuden velvoite, eli luottamus siihen, että saat odottamasi vastapalveluksen sellaisen tehdessäsi. Tässä oleellista on nimenomaan *luottamus*, sillä se mahdollistaa resurssien jakamisen. Toinen sosiaalisen pääoman muoto on sosiaaliin suhteisiin sitoutuva *informaation kulku*. Sosiaalinen pääoma verkostoina toimii edullisena informaatiokanavana, joka tehostaa yksilöiden päätöksentekokykyä. Kolmas sosiaalisen pääoman muoto on *erottaa normit verkostoissa*. Erityisen tärkeitä ovat sellaiset normit, jotka edellyttävät lyhyen tähtäimen omasta edusta luopumista kollektiivisen edun nimissä, sillä ne ehkäisevät vapaamatkustajaongelmaa yhteisössä. Normit ovat tehokkaita, mikäli niistä poikkeaminen sanktioidaan. Normien ylläpito edellyttää sosiaalisen rakenteen sulkeutuneisuutta, sillä silloin kaikki toimijat vastaavat teoistaan toisilleen. Sulkeutunut verkostorakenne mahdollistaa toimijoiden toisiinsa kohdistaman jatkuvan tarkkailun, sillä yksilöiden välinen luottamus, toimivat informaatiokanavat, vastavuoroiset velvoitteet, jaetut normit

ja niiden kontrollointi vahvistavat yhteisön sosiaalista pääomaa (Coleman 1988, 105–108 106). Sulkeutunut verkostorakenne estää toimijoita vahingoittamasta toisiaan, sillä hyvän informaationkulun ansiosta tieto kulkee toimijalta toiselle. Avonaisessa verkostorakenteessa toimijoiden taas on mahdollista toimia toisiaan vastaan, sillä tieto vahingollisesta toiminnasta ei välttämättä saavuta kaikkia. Kølvi-toiminnassa sulkeutunut verkostorakenne tulee esiin esimerkiksi siinä, että toista vahingoittava puhe tai teko päättyy ennen pitkää sen kohteena olleen henkilön tietoon. Kølvisä kukaan ei pysty toimimaan toisia vastaan, sillä kaikki ovat vastuussa teoistaan toisille pojille ja työntekijöille. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa nopean informaation kulun yhteisön jäsenten välillä. Kuvio 1 käy ilmi Colemanin (1988, 106) kuvaus avoimesta ja sulkeutuneesta verkostorakenteesta.

Kuvio 1. Avoin (a) ja sulkeutunut (b) sosiaalinen verkosto Colemanin (1988, 106) mukaan.

Kajanojan ja Simpuran (2000, 80) mukaan kolmannen sektorin toimijat, kuten järjestöt, ovat tärkeässä roolissa sosiaalisen pääoman tuottamisessa, koska niillä on laajat sosiaaliset vaikutukset. Kolmas sektori kykenee vastaamaan tarpeisiin joustavasti ja ihmisten tarpeita ymmärtäen. EU:ssa on tuettu kolmannen sektorin aloitteita, jotka tukevat työllistymistä ja vahvistavat sosiaalista yhteenkuuluvuutta (mt. 82).

Kolmannen sektorin toimijat ovat myös kuntia tai valtiota joustavampia toimijoita (Kajanoja & Simpura 2000, 80), ja siksi niillä on hyvät mahdollisuudet sosiaalisen pääoman kasvattamiseen yhteisöissä. Järjestöille on tyypillistä, että ne ovat tarvesuuntautuneita, eli tavoitteena on mieluummin olemassa oleviin tarpeisiin vastaaminen kuin markkinaetuuksien saavuttaminen. Ne kiinnittävät huomiota huono-osaisiin väestöryhmiin ja perustelevat toimintaansa solidaarisuudella ja korostavat yksittäisen ihmisen ensisijaisuutta, ja lisäksi niillä on usein läheiset suhteet paikalliseen toimintaympäristöön. Lisäksi niiden rahoituslähteet ovat moninaiset ja niillä on usein mahdollisuus mobilisoida pienistä resursseista huolimatta suuriakin määriä vapaaehtoisia toimintaansa, joten niiden toiminta pystyy mukautumaan nopeastikin muuttuvaan tilanteeseen. (mt. 80.)

Monet nuorten ystävyys-suhteisiin liittyvät piirteet ovat sellaisia, jotka ymmärretään usein myös sosiaalisen pääoman piirteinä. Tällaisia ovat Korkiamäen (2013, 43) mukaan esimerkiksi vastavuoroinen tuki, yhteisyys ja molemminpuolinen luottamus. Tässä tutkimuksessa ystävyys ja vertaistuki ovat sosiaalisen pääoman käytännön esimerkkejä Kølvi-toiminnan kontekstissa. Kiusaamisen ja rasmin käsitteet avartavat osallisuuden ja osattomuuden positioita nuorten ikätoverisuhteissa. Korkiamäki (mt. 43) viittaa Hartupin (1992) jäsenyykseen, jonka mukaan vertaissuhteet tuottavat nuorille kognitiivisia, emotionaalisia ja sosiaalisia resursseja, joita on pidetty tärkeänä nuoren hyvinvoinnin, terveyden ja itsetunnon näkökulmasta.

2.1.1 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys liittyy vahvasti sosiaalisen pääoman käsitteeseen. Yhteisöä voidaan pitää sellaisena vallitsevana tilana, joka ylläpitää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja siten se toimii sosiaalisen pääoman edellytyksenä (Korkiamäki 2013, 93). Nuorten yhteisöllisyys on jatkuvien neuvottelujen alaista ja ajan ja paikan määrittämää. Sisäänpääsy, ulossulkemiset, poisjättäytymiset ja vaihtoehtoisuudet määrittävät sosiaalisten resurssien rakentumista ja niihin käsiksi pääsemistä. Nuorten puheessa

nämä sosiaalista asemaa kuvaavat neuvottelut tulevat julki esimerkiksi nuorten kuvauksissa tilan ja ajan käytöstä koulun välitunnilla. Koulun piha edustaa heille paljon muutakin kuin siirtymää tunnilta toiselle, se on samalla yhteisöjen näyttämö (Mt. 117.) Tässä tutkimuksessa yhteisöllisyyden keskeisiä ilmiöitä ovat ystävyys, vertaistuki, kiusaaminen ja rasismi.

Yhteisöjen voidaan nähdä olevan keskeinen väline sosiaalisen pääoman synnyttämisessä ja ylläpitämisessä ja siten tärkeä osa ihmisten hyvinvoinnin tuottamisessa. Sosiaalinen pääoma on yläkäsite normatiivis-poliittisille pohdinnoille, joissa pohditaan kansalaisten hyvinvoinnin tilaa. Sillä viitataan sosiaalisen luottamuksen ja verkostojen rooliin hyvinvoinnin ja hyvän elämän tuottamisessa. (Saastamoinen 2009, 47). Kølvi-toiminnan arvioinnin kävijöille suunnatun kyselyn kysymykset koskivat pitkälti sosiaalisen pääoman eri muotoja ja sen kertymistä.

Kølvi on järjestänyt vuodesta 2002 vertaistukitoimintaa maahan muuttaneilla pakolaispojille. Kølvi edistää poikien kotoutumista ja aktiivista kansalaisuutta tarjoamalla pojille areenan, jolla he uskaltavat olla oma itsensä ja samalla harjoitella aktiivisuuden tarvittavia taitoja. Näin ollen muuhun järjestötoimintaan osallistumisen kynnyks madaltuu. Kølvisä pojat saavat nähdä, että elämä Suomessa voi lutviutua hyvin eteenpäin, kunhan alkuhankaluuksista selviää yli. Kauemmin Suomessa asuneet monikulttuuriset nuoret näyttävät tässä hyvää esimerkkiä. (Kianto 2009, 205–210.) Kølvisä pojat saavat seurakseen sekä kauemmin Suomessa asuneita monikulttuurisia poikia, jotka toimivat esimerkkinä ja suunnannäyttäjinä, että samaan aikaan muuttaneita poikia, jolloin heitä sitoo samanlainen elämäntilanne.

Yhteisöllisyys käsitetään useimmiten positiivisten merkitysten kautta. Harmonia, yhteistyö, yhteisyyden tunne ja altruismi ovat käsitteitä joilla monet kuvaavat yhteisöllisyyttä (Saastamoinen, 2009, 36). Yhteisöjen empiirinen tutkimus on perinteisesti liitetty fyysisesti toisiaan lähellä olevien

ihmisten yhteenliittymiin, kuten kyläyhteisöihin, kaupunkien kortteliyhteisöihin ja luokkaperustaisiin tarkasteluihin esimerkiksi kaivostyöläisten keskuudessa.

Nykyään yhteisöllisyyden muotojen selkeä jako maantieteeseen tai ammattiin perustuen ei riitä kattamaan kaikkea sitä, mitä ihmiset ymmärtävät yhteisöllisyydellä tai mitä akateemisessa tutkimuksessa tällä hetkellä tutkitaan. Muun muassa yhteisöjen koko voi vaihdella paljon eri tilanteissa. Yhteisöllisyyden käsitettä voidaan tutkia laajasti, jolloin voidaan puhua vaikkapa eurooppalaisesta yhteisöllisyydestä tai yhteisöllisyys voi kohdentua hyvin pieneen ja tiiviiseen ihmisjoukkoon, kuten soluasukkaiden muodostamaan joukkoon. Eurooppalaisessa yhteisöllisyydessä yhteisö viittaa jaettuun maantieteeseen, historiaan ja arvomaailmaan, soluasunnossa yhteisöllisyys on yhteenkuuluvuuden tunnetta, jota voidaan tutkia yksilö- tai sosiaalipsykologian keinoin. Vuorovaikutteisuus, solidaarisuuden tunne ja emotionaalisuus, jotka liittyvät myös ystävyYTEEN, korostuvat uudella tavalla myöhäismodernin ajan yhteisöjen määrittelyssä, minkä takia yhteisöllisyyttä voi kokea sellaistenkin ihmisten kesken, joita ei ole koskaan tavannut, kuten verkkoyhteisöissä usein tapahtuu. Yhteisön käsitettä voi siis lähestyä monin eri tavoin, esimerkiksi kolmijaolla paikka ja paikkasidos, diskursiivis-sosiaalinen ulottuvuus tai normatiivis-poliittinen ulottuvuus yhteisöllisyyden perustana. (Saastamoinen 2009, 40–42.)

Paikka ja paikkasidos yhteisöllisyyden perustana vastaavat perinteistä käsitystä yhteisöllisyydestä. Silloin johonkin paikkaan tai alueelle sijoittuvat ihmiset ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään, jakavat saman elämänmuodon ja paikalliskulttuurin. Paikallisuuteen perustuvasta yhteisöllisyydestä voidaan puhua myös pelkästään paikallisuudesta, sillä ihmiset eivät enää suhtaudu perinteeseen ja jaettuihin arvoihin annettuina, vaan muodostavat niistä erilaisia tulkintoja ja elämäntapoja. Kokemukset paikasta ja paikallisuudesta määrittävät identiteettiämme ja suhdettamme muihin ihmisiin sekä synnyttävät muistoja. Paikallisuuden kokemuksen yhdistäminen yhteisöllisyyden tarkasteluun auttaa käsitteellistämään yhteisökokemukselle olennaista ”johonkin

kuulumisen” tunnetta. (Mt. 43.) Joukkoon kuulumisen tunne vähentää ihmisillä irrallisuuden ja osattomuuden tunteita, joten kuulumisen johonkin yhteisöön on yhä tärkeää.

Diskursiivis-sosiaalinen ulottuvuus yhteisöllisyyden perustana merkitsee sosiaalisen todellisuuden kielellistä rakentumista ja sen vaikutusta yhteisöön. Yhteisö on keskeinen käsite, sillä todellisuus on jotain, mikä edellyttää yhteistä neuvottelua, yhteisiä käsitteitä ja normeja. Symbolinen interaktionismi tutkii vuorovaikutusprosessia, jossa ihmiset yhdessä muiden kanssa neuvotellen rakentavat merkityksiä. Vakiintuessaan merkitykset muodostavat sosiaalisen todellisuutemme. Yhteisö voidaan ymmärtää myös sosiaalisena kokonaisuutena, jonka jäsenet jakavat merkitysten viitekehyksen eli diskurssin (Saastamoinen 2009, 44–45). Yhteisöllisyys on siis jaettua kulttuuria ja jaettuja merkityksiä eli diskursseja. Yhteisö on tässä tulkinnassa ne ihmiset, jotka ymmärtävät ja tulkitsevat maailmaa samalla tavalla. Myöhäismoderni kokemus yhteisöllisyydestä liittyy yhä enemmän jaettuihin merkityksiin, ideologioihin, symboleihin ja erilaisiin kulttuurituotteisiin. Tätä ilmentäviä yhteisöjä on lukuisia ja ne ovat pirstoutuneet ajassamme, jossa kulttuuri ei välttämättä ole enää yhdessä jaettua yhtenäiskulttuuria. Ihmisille tärkeä yhteisö ei välttämättä ole ne ympäröivät ihmiset, joiden parissa vietetään kasvokkain paljon aikaa. Nykyaikaiset viestintävälineet mahdollistavat ajan ja paikan aiheuttamien haasteiden kiertämisen sähköisen yhteydenpidon avulla lähes milloin vain.

Yhteisöllisyyden luonteeseen kuuluu myös keskustelu siitä, minkälaista on hyvä elämä ja oikeanlainen yhteisöllisyys. Keskustelu yhteisöllisyydestä on monin tavoin normatiivista ja poliittista. Yhteisön käsitteen kautta argumentoidaan, kuinka parempaan yhteiskunnan tilaan voitaisiin toiminnallisesti päästä. Huoli kulttuurimme tilasta kohdentuu kolmeen teemaan: länsimaisen kulttuurin yksilöllistymiskehitykseen, piittaamattomuuteen muiden ihmisten hädästä ja hyvinvointivaltion kriiseihin ja muodonmuutoksiin. Ensimmäisen ongelman ratkaisuksi yhteisöt nähdään siksi, että monet ovat nykyään yksin, kun yhteiskunnan monimuotoistuminen ja nopea

muutos heijastuvat ihmisten minuuskokemuksen ongelmallisuutena, jota kiteyttää Adamsin käsite psykososiaalinen fragmentaatio (ks. Saastamoinen 2009, 45). Toiseksi yhteisösuhteiden tietoinen voimistaminen nähdään ratkaisuksi erityisesti lasten ja nuorten socialisaation kysymyksiin ja ongelmiin. Tietoisempi yhteisöllinen kasvatusote ja esimerkiksi koulukulttuurin uudelleen-yhteisöllistämisen oletetaan tuovan helpotusta lasten ja nuorten ongelmiin. Yhteisöt nähdään ratkaisuksi myös hyvinvointivaltion haasteisiin, sillä uusliberalistinen hallinta on tuonut mukanaan ongelmia yhteisöllisyydessä. Ratkaisuna on nähty muiden muassa palvelurakenteen monipuolistamiseen ja uudenlaisten turvaverkkojen rakentamiseen on esitetty tietoista yhteisöjen hyödyntämistä. Tämä merkitsisi käytännössä kolmannen sektorin toimijoiden roolin korostamista sekä tietoista ihmisten oma-avun ja vertaistuen yhteisöllisyyden rakentamista erilaisilla hallinnollisilla projekteilla. Voidaan todeta, että yksilöllistymiskehitys, markkinatalous ja yhteiskunnan nopeat muutokset ovat rapauttaneet ihmisten elämän yhteisöllistä perustaa. Ratkaisuksi esitetään yhteisöjen elvyttämistä. (Saastamoinen 2009, 45–46.)

Kaikki eivät näe yhteisöllisyyttä pelkästään positiivisesta näkökulmasta. Esimerkiksi Eräsaaren (2009, 83–37) mukaan yhteisöllisyys on lähinnä markkinavoimien keino saada ihmiset tuntemaan kuuluvansa EU:n markkina-alueeseen. Hänen mukaansa kolmannen sektorin toimijoita käytetään lähinnä säästämiseen sosiaalipalveluiden halpana tai maksuttomana korvikkeena. Hänen mukaansa NPM (New Public Management, uusi julkisjohtaminen) rapauttaa tai hävittää palvelut yhteisöinä. Voidaan kuitenkin kysyä, ovatko palvelut ikinä olleetkaan osa aitoa yhteisöllisyyttä. Vai nouseeko aito yhteisöllisyys ihmisten luonnollisesta keskinäisestä yhteistoiminnasta ja järjestöjen järjestämästä toiminnasta? Mikä voidaan asettaa ihmisten omalle vastuulle esimerkiksi aktiivisen kansalaisuuden nimissä?

Uudenlainen yhteisöllisyyden puolesta puhuminen liittyy monessa suhteessa sosiaalisen pääoman käsitteeseen. Sen avulla on 1990-luvulta lähtien argumentoitu erilaisten yhteisöhankeiden

hyödyllisyyttä. Yhteisöt tuottavat sosiaalista pääomaa, eli vuorovaikutusverkostoja, luottamusta, vastavuoroisuutta ja yhteistoimintaa, joka tuottaa hyvinvointia yksilöille, yhteisöille ja yhteiskunnille. Korkea sosiaalisen pääoman taso näkyy sekä yksilön terveytenä että kansallisena kilpailukyknä (Saastamoinen 2009, 55). Jos yhteisöllisellä otteella saavutetaan kansalaisten hyvinvointia ja sitä kautta säästöjä yhteiskunnassa, niin yhteisöllisyys ei rapauta yhteiskuntaa. Päinvastoin väitän, että yhteisöllisyys täyttää tarkoituksensa turvan luomisessa ja hyvinvoinnin lisäämisessä, vaikka sitä luotaisiin tavoitteellisin menetelmin esimerkiksi projektien kautta.

Etenkin maahanmuuttajien keskinäinen yhteisöllisyys perustuu usein muuhun kuin aikaan tai paikkaan. Kun on joutunut muuttamaan kauas kotimaastaan, nykyaikaiset viestintävälineet auttavat pitämään yhteyttä sukuun ja ystäviin. Koska ihmiset kuitenkin tarvitsevat tunnetta johonkin kuulumisesta, joka vähentää tunnetta irrallisuudesta ja osattomuudesta, voi tietoinen yhteisösuhteiden kehittäminen olla toimiva ratkaisu. Herrasen ja Kivijärven (2009, 159) mukaan maahanmuuttajien yhteisöllisyys jää puristuksiin suomalaisen kulttuurin yhdenmukaisuusvaatimuksen väliin. Suomalaisen yhteisön sisäänpääsyn tavoitteena on usein sulautuminen suomalaiseen kulttuuriin.

Normatiivis-poliittisessa keskustelussa yhteisöllisyys ja monikulttuurisuus nähdään kuitenkin positiivisina päämäärinä, joita pidetään keinoina monenlaisiin ongelmiin yhteiskunnassa. Yhteisö nähdään yksilöitä voimauttavana ja valtauttavana turvapesänä eikä sen ulkopuolelle joutuminen ole suotavaa. Ulkopuolisuuden oletetaan tuottavan aggressiivista ja defensiivista käyttäytymistä, avuttomuutta, älyllisen ajattelun haavoittuvuutta ja itsetunto-ongelmia. (Herranen & Kivijärvi 2009, 159). Monikulttuurisuuden oletetaan olevan tie kaikille yhteiseen ja avoimeen tilaan. Herranen ja Kivijärvi lainaavat Durkheimia (1980/1912), jonka mukaan yhteisön koossapysyminen ja yhteinen toiminta edellyttävät kollektiivista tajuntaa eli yhteisesti ymmärrettyjä ja suhteellisen pysyviä kategorioita sekä samankaltaisia ajattelutapoja. Moraalisen kasvatuksen kautta yksilön tulee

sisäistää yhteisön tietovarasto, ajattelun kategoriat ja normit päästäkseen yhteisöön sisälle ja omaksuakseen kollektiivisen tajunnan. (mt. 160) Yhteisöt ovat kuitenkin lähes aina hiukan avoimia. Siirtymä Gemeinschaft-tyyppisistä yhteisöistä Gesellschaft-tyyppisiin yhteiskuntiin vähentää yhdenmukaisuuden ja normatiivisen konsensuksen painetta. Yhteisöjen asteittaiseen aukeamiseen liittyy Durkheimin (1990/1893, 133, 146) mukaan aina vastustusta, suhteiden muuttumista ja yhteisöjen muutosta, joka ei välttämättä tapahdu vastuksetta. Monikulttuurisuus yhteiskunnallisena tilana edellyttää kulttuuristen rajanvetojen ja kategorioiden avautumista moneen suuntaan.

Maahanmuuttajat määrittyvät usein yhtenäiseksi ja homogeeniseksi ryhmäksi huolimatta siitä, että he ovat todellisuudessa varsin heterogeeninen joukko. Herrasen ja Kivijärven (2009, 165) mukaan monikulttuuriseen työhön panostetaan nykyään lähinnä siksi, että saataisiin suomalaisen kulttuurin ulkopuolella elävät lähemmäksi valtakulttuurin ja tavallisuuden määrittämiä yhteisöjen keskiöitä.

Monikulttuurisuuden ei oleteta aidosti leviävän kaikkialle ulottuvaksi tavoitetilaksi, vaan se koskee ainoastaan tiettyä poikkeavaksi katsottua väestönosaa, jonka paikka kollektiivisen tajunnan ulkopuolella tunnistetaan (mt. 166). Yleisesti ajateltuna suomalaisuus näyttäytyy kutsuna tulla suomalaiseksi. Samanlaisuus kiinnittyy suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan rakenteiden tuntemiseen. Tämä edellyttää paitsi suomen kielen oppimista, myös pääsemistä osalliseksi esimerkiksi nuorisokulttuureihin. (Mt. 167.) Suomalaisen yhteisön jäsenyyden voi saavuttaa, kun osaa toimia kuin valtaväestöön kuuluvat ikäisensä. Toisin sanoen, nuoren tulee osata luovia viranomaisviidakossa, hoitaa yksilön yhteiskunnalliset tehtävät, kuten koulunkäynti ja työ sekä osallistua vapaa-ajan toimintaan.

Kotoutuminen ja integroituminen tarkoittavat tässä sopeutumista ja sulautumista suomalaiseen yhteisöön ja yhteiskuntaan. Oletus on, että suomalaisuus on homogeeninen kategoria, joten maahanmuuttajat joutuvat käymään läpi samat sulautumisen prosessit. Kotoutuminen ei saisi

kutistua pelkäksi suomalaiseen kulttuuriin sopeutumiseksi, sillä se antaa suomalaiselle kulttuurille mahdollisuuden säilyä ennallaan. Aidossa monikulttuurisessa yhteiskunnassa molemmat osapuolet muuttuvat ja ikään kuin lähentyvät toisiaan (mt. 170).

Hyvien etnisten suhteiden ylläpitämiseksi ja syrjinnän ehkäisemiseksi tarvittaisiin asenne-
muutostyötä eli valtaväestön nuorille suunnattua suvaitsevaisuuskasvatusta maahanmuuttajille
suunnatun työn lisäksi. Suomalaisnuorten olisi opittava kohtaamaan yhteisöihinsä tullutta
erilaisuutta (Herranen & Kivijärvi 2009, 171.) Monikulttuurisuuden näkökulmasta suurin ongelma
yhteisöllisyydessä on sen määrittäminen homogeenisen ja jähmeän suomalaisuuden kategorian
kautta. Integraation yksisuuntaisuus mahdollistaa suomalaisen yhteisön laadun ja luonteen
ennallaan pysymisen, vaikka yhteisöön tulee jatkuvasti uusia jäseniä. Tämän lisäksi se mahdollistaa
maahanmuuttajien asemoinnin aktiivisista kansalaisista passiivisiksi toiminnan objekteiksi. (Mt.
180).

Maahan muuttanut nuori joutuu ristiriitojen paineeseen. Yksinkertaistettuna voi sanoa, että hän voi
joko vaalia vanhoja juuriaan, joista hänet on reväisty irti, tai sitten hän voi kiinnittyä suomalaiseen
yhteisöön. Usein katsotaan, että omiin yhteisöllisyyden tiloihin lukkiutuminen hidastaa tai jopa
estää sopeutumisen. Myös monikulttuurisen nuoren sitoutumista tiukasti kodin piiriin pidetään
ongelmallisena, toisin kuin suomalaisnuorelle, jolla sitä pidetään usein yksinomaan positiivisena.
Maahanmuuttajien keskittyminen omiin yhteisöihinsä nähdään ongelmana tai jopa uhkana, sillä he
tuntuvat vetäytyvän piiloon valtaväestön katseilta eivätkä siten ole ammattikasvattajien
kontrolloitavissa. Integraation lähtökohtana kuitenkin on oppia uuden maan kulttuurisia tapoja ja
vaalia omaa kulttuuria. Oman kulttuurin vaalimisen oletetaan tapahtuva yksityisessä kodin piirissä
ja kotoutumisen julkisessa. (Mt. 176–178.)

Suomalaisten kyseenalaistamattomuus ja puhe maahanmuuttajien sopeuttamisesta eivät ole nähtävissä ainoastaan nuorisoalan toimijoiden näkemyksissä, vaan ne kytkeytyvät laajempaan yhteiskunnalliseen tapaan jäsentää monikulttuurisuuteen kytkeytyviä ilmiöitä. Herrasen ja Kivijärven sanoin: ”Monikulttuurisen yhteisöllisyyden syntymistä voisi edesauttaa siirtyminen yksisuuntaisesta eettis-kulttuurisesta sopeuttamisesta kaksisuuntaiseen ja aidon vastavuoroisuuden mahdollistavaan ajatteluun ja toimintaan, jolloin maahanmuuttajaksi nimetyt nähtäisiin aktiivisina toimijoina ja oman ympäristönsä muokkaajina” (mt 181). Monikulttuurisille nuorille täytyisi antaa täysi mahdollisuus osallistua kansalaisuuden areenoilla ja tehdä omaa arkeaan. Tämän päämäärän saavuttamiseen tarvitaan myös kasvattajien asenteen muutosta: täytyisi päästä eroon eri kansallisuuksia koskevista ennakkoluuloista ja kuvitteellisista suomalaisuuteen liittyvistä mielikuvista. Solidaarisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksen ei nykyään tarvitse perustua kulttuuriselle samuudelle, vaan se voi pohjautua monenlaisiin vastavuoroisuuksiin, sosiaalisiin verkostoihin, pieniin yhteisiin intresseihin ja yksilöiden, eikä vain kulttuurien kohtaamiseen. (Herranen & Kivijärvi 2009, 182.)

2.1.2 Ystävyys ja vertaistuki yhteisöllisyyttä vahvistavina tekijöinä

Aiemmin on tullut esiin, että murrosiässä uuteen maahan muuttaneilla nuorilla miehillä voi olla vaikeuksia integroitua uuteen asuinmaahan, mistä kertoo esimerkiksi heidän suuri lukumääränsä rikostilastoissa (Honkatukia & Suurpää 2012, 124–126). Ystävyysuhteet suojaavat nuorta, sillä ystävät ja kaverit tuovat elämään nuorten iloa ja onnellisuutta (Kautto 2009, 64).

Ystävyys on nuoren identiteetin kannalta olennaista, ja on musertavaa, jos hän jää vertaistensa ulkopuolelle. Monikulttuuriset nuoret kokevat usein syrjintää puuttuvan kielitaitonsa, erilaisten kulttuuriperinteiden ja fyysisen erilaisuuden johdosta. (Kautto 2009, 62.) Ystävyys on monikulttuuriselle nuorelle tärkeä asia, sillä se merkitsee yhteydenpitoa ikätovereihin ja

hyväksytyksi tulemista. Monikulttuuristen nuorten ystävät ovat usein muita monikulttuurisia nuoria, vaikka eivät välttämättä samasta kulttuurista tai maasta kuin nuori itse, mutta heillä on myös suomalaisia ystäviä. Kautto (2009, 64) tuo esiin myös tavan jaotella ystävyysuhteita eritasoisiksi. Eri kulttuureissa annetaan erilaisia merkityksiä ystävyydelle. Esimerkiksi suomalaisilla on usein tapana pitää kavereita vähemmän merkityksellisinä kuin ystäviä. Ystävyyttä pidetään syvällisempänä ihmissuhteena kuin kaveroitua, ja ystäville ollaan valmiit kertomaan enemmän itsestä kuin kavereille tai tutuille.

Ystävyysuhteet ovat tärkeitä kaikille nuorille. Läheiseen ystävyysuhteeseen kuuluvat vastavuoroiset mieltymyksen, yhteenkuuluvuuden, samastumisen, rehellisyyden ja luottamuksen tunteet. Monikulttuurisille nuorille ystävyys merkitsee yhteydenpitoa ja hyväksytyksi tulemista; ystävyys on heille tärkeää. Ystävät tuovat elämään iloa ja onnellisuutta, ilman ystävää ei pärjättäisi ja elämä olisi tylsää (mt. 63-64). Ystävyysuhteiden laadun tarkastelu ei ole helppoa, sillä ystävyden kokeminen riippuu siitä, miten kukin yksilö kulttuurihistoriallisine taustoineen määrittää ystävyden omassa elämässään. Ystävä kuitenkin nuorten puheessa koetaan läheisemmäksi ja tärkeämmäksi kuin kaveroitua. Ystävyys merkitsee paljon, mutta sen tarkempaa sisältöä ei aina osata määrittellä. Ystävien ja kavereiden olemassaolo voi olla niin itsestään selvää, että sitä ei ole pysähdytty miettimään, tai kielitaito ei riitä kuvaamaan ystävyden merkitystä. (mt. 64-65). Ystävien saaminen myös uuteen maahan muuttaessa on tärkeää nuorille. Ystävyys ja samanikäisten merkitys identiteetin kehitykselle on olennaisen tärkeää, sillä aikuiset eivät voi tarjota nuorelle samanlaisia vertaiskokemuksia kuin toiset nuoret.

Erityisesti nuorten, vasta maahan muuttaneiden poikien saaminen mukaan aktiivista kansalaisuutta ja yhteisöllisyyttä synnyttävään järjestötoimintaan olisi tärkeää, sillä on tullut ilmi että jopa 85 % poliisin rikoksista epäilemistä ihmisistä on miehiä. Maahanmuuttajataustaisilla sukupuolten välinen ero on vieläkin jyrkempi ja rikolliselle polulle ajautumisen taustalla on usein ongelmat vertais-

suhteissa tai nuorisokulttuurisissa konteksteissa. (Honkatukia & Suurpää 2012, 126) Rikollisuutta voi tutkia maskuliinisuuden käsitteen kautta. Hegemoninen maskuliinisuus viittaa kulttuurisesti arvostetuimpaan maskuliinisuuteen. Hegemoninen maskuliinisuus määrittää, vaikkakaan ei määrää yksittäisten poikien tai miesten toimintaa ja valintoja. Hierarkiat ovat historiallisia, paikallisia ja kulttuurisidonnaisia. Sukupuolen paikkaa etnisiin vähemmistöihin kuuluvilla nuorilla miehillä ei voi yksiselitteisesti avata. (Honkatukia & Suurpää 2012, 127.)

Monikulttuurisessa ympäristössä on tarjolla monenlaisia miehenä olemisen normeja ja ehtoja. Isossa-Britanniassa on tutkimuksessa käytetty joustavan maskuliinisuuden määritelmä, joka kuvaa sitä, kuinka miehet asettuvat työmarkkinoiden sukupuolihierarkioihin tietoisina sukupuolta koskevien tulkintojen kontekstisidonnaisesta luonteesta. Maahanmuuttajien asemaa määrittävät monenlaiset valtasuhteet, sillä nämä nuoret miehet elävät monella tapaa marginaaleissa. Maskuliinisesti väritynyt status voi olla samaan aikaan kiistetty ja arvostettu, esimerkiksi perheessä ja kaveripiirissä. (Mt. 128.)

Naiset hakevat miehiä useammin apua muun muassa väkivaltaan liittyvissä tilanteissa. Nuorten miesten uhrikokemusta ei tunnisteta, ja taustaltaan monikulttuuriset ihmiset ilmoittavat viranomaisille uhriksi joutumisestaan suhteellisen harvoin. Miesten keskinäistä väkivaltaa ei pidetä rikoksena vaan osana mieheksi kasvamista. Näistä syistä johtuen miesten kokeman väkivallan seurauksista on vain vähän tietoa Suomessa. (Honkatukia & Suurpää 2012, 132.) Miesten kokema väkivalta vaikuttaa heidän maailmankuvaansa ja sitä kautta koko elämäänsä.

Monikulttuuristen nuorten kaverisuhteet saattavat olla erilaisia kuin valtaväestöllä. Monikulttuurisen nuoren ystävät ovat usein myös monikulttuurisia, mutta eivät välttämättä omasta kulttuuritaustasta. Kauton (2009, 65) mukaan muualta Suomeen muuttaneiden ja kulttuuritaustoiltaan erilaisten nuorten näyttää olevan helpompi tutustua toisiinsa kuin valtaväestön

nuoriin. Ajan saatossa ja kielitaidon karttuessa suomalaisten ystävien saaminen helpottuu, ja nuoret ovat sitä mieltä, että suomalaisten ystävien saaminen ei ole mahdotonta, vaikka usein vaikeaa. Pelkkä tilan luominen ei välttämättä yksistään riitä kulttuurienvälisten ystävyys-suhteiden luomiselle, vaan esimerkiksi nuorisotalolla ohjaajalla on suuri merkitys sille, kuinka keskinäinen epäluulon ilmapiiri saadaan purettua. Nuorisotalot näyttävät kuitenkin olevan enemmän suomalaisten ja varhaisnuorten kohtauspaikka, ja niihin mennään jo olemassa olevan kaverin kanssa. (Mt. 68–69.)

Etnisen identiteetin ylläpitämistä helpottaa vertaistuki. Samasta maasta kotoisin oleviin tutustuminen uudessa kotimaassa sekä yhteydenpito puhelimella ja internetin välityksellä vanhaan kotimaahan jääneisiin luo turvaa uuteen kotimaahan tutustuessa. Transnationaaliset ihmissuhteet voivat tarjota monikulttuurisille nuorille hyväksyntää ja tukea tilanteissa, joissa on koettu syrjintää ja rasismia. Uudessa kotimaassa olevat ihmissuhteet näyttävät kuitenkin ajan saatossa vievän tilaa yhteydenpidolta ulkomaille. Mitä kauemmin muutosta on aikaa, sitä suomalaistuneempi nuoren kaveripiiristään näyttää tulevan. (Kautto 2009, 66.)

Monikulttuuristen nuorten elämä on useimmiten yhteisöllisyyden, kulttuurin ja uskonnon ylläpitämistä ja transnationaalisuuden sävyttämää. Tämä tulee ilmi arkipäiväisissä asioissa, esimerkiksi pukeutumisessa, käyttäytymisessä ja elämäntavoissa valintoineen, mieltymyksineen ja perinteineen. Monikulttuuriset nuoret tulevat hyvin erilaisista taustoista, ja tämän takia heidän ja valtaväestön nuorten elintapoja on mahdoton suoraan verrata. On kuitenkin joitakin asioita, jotka nousevat keskimääräistä useammin esiin: kulttuuri säätelee käyttäytymistä esimerkiksi juhlimiskulttuurin ja alkoholinkäytön osalta; lisäksi vanhempien auktoriteetti on melko vahva. Kulttuurit kuitenkin muovautuvat ja saavat vaikutteita ympäristöstään. (Mt. 67.) Omasta kulttuurista tulevat ystävät auttavat säilyttämään kulttuuripiirteitä, jota ovat ominaisia sille kulttuurille, mistä monikulttuurinen nuori on lähtöisin.

Ilman kaveria nuori saattaa jäädä myös ilman harrastuksia, sillä harrastuksiin ei aina ole helppo mennä yksin. Harrastaminen tuo elämään sisältöä ja luo myös ystäväystymisen paikkoja nuorille, sillä samanlaiset mieltymykset yhdistävät (mt 70). Olisi tärkeää, että harrastaminen ja nuorille suunnattuun toimintaan osallistuminen tehtäisiin aidosti mahdolliseksi myös monikulttuurisille nuorille, sillä he saattavat hyötyä siitä monella tavalla.

Koulu luo nuorille jokapäiväisen neuvotteluareenan, jossa myös luodaan ja ylläpidetään kaverisuhteita. Koulua pidetään nuorten ensisijaisena monikulttuurisena kohtaamispaikkana, koska siellä kaikki yleensä ovat. Koulun käytännöissä erilaisten elämäntapojen huomioiminen kuitenkin unohtuu usein. (Kautto 2009, 70.)

Monikulttuuriset nuoret toivovat, että nuorille järjestettäisiin yhteistä monikulttuurista toimintaa. He arvelevat, että eri kulttuureista tulevat nuoret pääsisivät ennakkoluuloistaan, mikäli he saisivat tutustua toisiinsa positiivisessa tasa-arvon hengessä. Henkilökohtainen tutustuminen avaisi kulttuureihin liittyviä perinteitä ja elintapoja, mikä olisi omiaan hälventämään ennakkoluuloja. Omaan kulttuuriin liittyvä toiminta on kuitenkin tärkeä tuki kotoutumiselle etenkin vasta Suomeen muuttaneille. Myöhemminkin nuoret pitävät oman kulttuuriperinnön jatkamista ja vaalimista arvokkaana ja tärkeänä. (Mt. 71)

Nuoret jättävät ystäväystymisen pitkälti omalle vastuulleen sanomalla, että ”ei siihen nuorisotyöntekijät voi paljon vaikuttaa”. Organisoitu toiminta voisi kuitenkin auttaa ystäväystymisessä, sillä ystäväystymisen todennäköisyys kasvaa organisoiduissa aktiviteeteissa ja harrastuksissa. Tukemalla nuorten keskinäistä tutustumista, tuetaan samalla myös heidän yhdessäoloaan ja ystäväystymistään. (Kautto 2009, 72–73.) Monikulttuurisen yhteiskunnan luominen vaatii monikulttuurisia ystävyysuhteita.

2.1.3 Kiusaaminen ja rasismi yhteisöllisyyttä rapauttavina tekijöinä

Nuorten välisiin suhteisiin liittyy aina osallisuuden ja osattomuuden kokemuksia. Nuorten sosiaaliset verkostot ja niiden mahdollistamat resurssit eivät kuitenkaan muotoudu ainoastaan nuoren oman toiminnan seurauksena, vaan myös muiden ihmisten toiminta ja valinnat vaikuttavat toimintamahdollisuuksiin. Korkiamäen (2013, 145) mukaan nuorten keskinäinen sosiaalinen pääoma rakentuu ennen kaikkea sen mukaan, minkälaisia asemia nuorelle ikätoveriyhteisössä mahdollistuu. Nuorten sosiaalisesta pääomasta puhuttaessa osallisuuden ja toimijuuden käsitteet nivoutuvat yhteen, sillä sosiaalisen pääoman toimijuudessa keskeistä on nuoren mahdollisuudet asemoitua osalliseksi haluamallaan tavalla. Nuoren toimijuuden edellytyksiin vaikuttaa hänen positionsa, asemansa nuorisoryhmässä. Nuorten vertaissuhteissa nämä positiot näkyvät osallisuuden ”keskustoina” ja niiden ulkopuolelle jäävänä marginaalisuutena. Nämä keskukset ja marginaalisuudet ovat kuitenkin jatkuvassa liikkeessä ja lisäksi keskuksia on useita. Esimerkiksi kiltteys ja kunnollisuus voivat olla normeja, joita vasten osallisuutta ja osattomuutta peilataan, mutta toisessa kontekstissa keskus voi muotoutua kovuuden ja norminvastaisuuden ympärille. (Korkiamäki 2013, 146.)

Useiden keskustojen olemassaolo nuoren ikätoveriyhteisössä mahdollistaa monenlaisille nuorille mahdollisuuden asemoitua osallisen positioon. Useimmat nuoret asemoivat itsensä johonkin vertaisryhmään kuuluvaksi ja samalla ulkopuoliseksi suhteessa johonkin toiseen ryhmään tai toisiin nuoriin. Ryhmän ulkopuolelle jääminen ei aina ole muiden määrittelemää, vaan kyse voi olla nuoren subjektiivisesta valinnasta. Toisaalta oman ryhmän yhteisyyttä vahvistamalla tuotetaan osattomuuden ja ulkopuolisuuden kokemuksia toisille. Toisin sanoen ryhmän sisäistä heterogeenisuutta luodaan asettamalla sisäänkäysyille ehtoja. Tämä saattaa näkyä eriarvoisina toimijuuden positiona, mikä taas voi näkyä joidenkin nuorten rajallisena pääsynä vertaisyhteisöjen

sosiaaliseen pääomaan. (Mt. 147) Tämä voi näkyä esimerkiksi nuorelle esimerkiksi kiusaamisen ja rasismien kokemuksina.

Kattavaa määritelmää kiusaamiselle on hyvin hankala tehdä. Hamarus (2006, 60) on löytänyt kiusaamiselle seitsemän erilaista tyyppiä. Kiusaaminen voi olla vähitellen laantuvaa tai kovenevaa, yksittäisiä väkivallantekoja, sanallista, eristämiseen pyrkivää, kahdenkeskisten sosiaalisten suhteiden muutoksesta johtuvaa, ärsyttämisestä johtuvaa tai tiedostamatonta. Kiusaamista tapahtuu lähes kaikissa kouluissa (mt. 92), vaikka aina aikuiset eivät havaitse sitä. Kiusaaminen on vallankäyttöä, jossa jollain tavalla vahvempi yksilö tai ryhmä käyttää valtaansa tai voimaansa heikompaa kohtaan. Kiusaaminen on hankala asia tutkittavaksi, sillä kysymyksen muoto ohjaa vastauksen laatua vahvasti (mt. 47), joten ilmiön määrittäminen tietynlaiseksi johtaa havaitsemaan ja nimeämään kyseiseksi ilmiöksi vain määritelmän mukaiset piirteet täyttävät toiminnot.

Kiusaamisen vaikuttimina ovat pelko, vallanhalu tai tavoittelu asemasta ryhmässä, kateus, syyllisyys ja häpeä. Kiusattu kokee häpeää ja muut saattavat tukea kiusaajaa, jotta eivät itse joutuisi häpeälliseen asemaan. Kuvio 2 kuvaa tilannetta. Kuvion reunamilla on niitä keinoja ja toimintoja, joilla kiusaaminen jatkuu yhteisössä. Kiusaaminen alkaa testaamisesta. Se on hauskanpitoa ja siihen liittyy rituaaleja ja harhauttamista. Kiusattu pyritään vaientamaan ja eristämään yhteisöstä. Nämä toimenpiteet tuottavat kiusaamiseen osallistuvan ryhmän yhteneväisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Muodostuu ryhmät ”me” ja ”te”.

Testaaminen	Hauskanpito	Rituaalit
Harhauttaminen		
Erilaisuus ja tuotettu erilaisuus		
Pelko		
Vallan halu		
Kateus		
Häpeä		
Syyllisyys		
Maine	Tarinat	
Vaientaminen	Eristäminen	
Ryhmän yhtenäisyys ja yhteisöllisyys		

Kuvio 2. Kiusaamisen dynamiikka (Hamarus 2006, 135)

Pohjimmiltaan kiusaamisessa on kyse vallasta. Kiusaamisen avulla oppilaat muodostavat valtaryhmittymiä, jotka määrittelevät jäsenyydet tai niistä poissulkemiset. Hyödyllisiksi luokitellut jäsenet otetaan ryhmään mukaan ja muut torjutaan. (Hamarus 2006, 136.)

Uhrin testaaminen antaa kiusaajalle kolmenlaista palautetta: hän saa selville ketkä ovat lähdössä mukaan kiusaamiseen, kuinka yhteisö suhtautuu siihen ja kuinka kiusattu reagoi tilanteeseen. Lisäksi hänelle selviää myös oma asemansa ryhmässä. Testaaminen ei vielä ole varsinaista kiusaamista. Nuoret kuvaavat sitä usein vittuiluksi tai kettuiluksi. (Mt. 138–139.)

Myös hauskanpito liittyy kiusaamiseen ja joskus kiusaaminen lähtee tylyydestä, siitä että ei ole riittävästi mielenkiintoista tekemistä. Kiusaamiseen liittyvään hauskanpitoon liittyy noloutta ja häpeää, se tuo esiin vallan aspektin kun hauskanpidon nimissä nöyryytetään jotain oppilasta. (Mt. 40.)

Harhauttaminen estää aikuisia näkemästä kiusaamista (mt. 150). Kiusattua tervehditään, mutta äänensävy kertoo nuorille, että tervehdys ei ole aito, aikuiset eivät kuitenkaan usein huomaa äänensävyä kohteliaiden sanojen takana. Rituaalien avulla vahvistuu rituaaleihin osallistuvien yhteisöllisyys. Rituaalit menevät myös päällekkäin kiusaamisen keinojen kanssa, ne ovat yksi tapa tuottaa ja vahvistaa kiusaamista. (Hamarus 2006, 156)

Kiusaamisella tuotetaan ja vahvistetaan yhteisön kulttuurisesti arvostamia seikkoja, joita yhteisön jäsenet ovat pakotettuja tavoittelemaan, sillä kiusaaminen on keino tuottaa ja vahvistaa oppilaskulttuuria. Kiusaaminen on monimuotoista, ja tilanteiden kokemisessa oleellisia ovat nuorten tilanteille antamat merkitykset ja tulkinnat. Kiusaaminen jatkuu siinä vallitsevan kollektiivisen pelon vuoksi. Myös nuorten keskuudessa vallitsevat epäviralliset normit estävät puuttumasta kiusaamiseen. Epäviralliset normit saatetaan kokea voimakkaampina kuin koulun viralliset normit ja myös niiden rikkomisesta aiheutuvat, usein sosiaaliset rangaistukset voidaan kokea ankarampina kuin koulun viralliset rangaistukset (mt. 204). Kiusaamiseen puuttuminen vaatii nuorelta vahvuutta. Jos sosiaalisesti arvostettu ja luotettu nuori uskaltaa puuttua kiusaamiseen yhteisössä, saattavat vaikutukset olla merkittäviä (mt. 150). Usein nuoret eivät kuitenkaan uskalla puuttua toisten kiusaamiseen, sillä siihen puuttuva nuori asettaa itsensä vaaraan, kaikkien silmätikuksi.

Kiusaaminen ilmenee monin eri tavoin ja sen vaikutukset voivat olla laajat. Se voi kehittyä prosessimaisesti vähitellen, pysyä nimittelynä tai syrjimisenä, tapahtua yhtäkkiä tai johtaa välittömästi tai vähitellen fyysisiin yhteenottoihin. Joskus kiusaaminen voi johtua myös ärsyttämisestä, eli siitä, että joku vastaa ärsyttämiseen kiusaamalla ärsyttäjäänsä. Fyysinen, helposti havaittava kiusaaminen ei välttämättä ole pahinta, vaan myös henkinen kiusaaminen jättää nuoreen pahat, näkymättömät arvet.

Rasismi eroaa kiusaamisesta siinä, että se on nimenomaan kulttuuriin tai biologiseen ominaisuuteen liittyvää valta- ja alistussuhteita tuottavaa ja ylläpitävää toimintaa. Rasismi sisältää aina negatiivisen latauksen, ja rasistisilla teoilla on tekijälleen, kohteelle ja yleisölle ikäviä vaikutuksia. Rasismi vaikuttaa lapsen ja nuoren kasvuun ja kehitykseen kuten kiusaaminenkin, se heijastuu koulunkäyntiin, ihmissuhteisiin ja identiteettiin. Se myös vaarantaa nuoren oikeuden turvalliseen kasvuympäristöön ja heikentää hänen oikeuttaan elää yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä. (Perho & Godoy 2009, 132.) Perho ja Godoy (2009, 132–133) muistuttavat, että rasismia ei ole vain sen helposti näkyvät muodot, kuten väkivalta ja äänekkäs huutelu, vaan ennakkoluuloiset ja rasistiset asenteet voivat ilmetä huomaamattomammillakin keinoilla. Monikulttuuriset nuoret kohtaavat rasismia arjessaan esimerkiksi haukkumisena, ulkopuolisesta ehkä viattomalta kuulostavina vitseinä, ilmeinä, eleinä ja ryhmästä ulos sulkemisena.

Rasismista on olemassa monenlaisia määritelmiä, jotka vaihtelevat tieteenaloittain ja sen mukaan, kuinka kattavaa kuvaa ne rasismista pyrkivät antamaan. Rasismi koostuu monenlaisesta sosiaalisesta toiminnasta: arkipäivän käsityksistä, sosiaalisista käytännöistä ja poliittis-rakenteellisista mekanismeista. Sosiologisesti virittäytynyt kulttuurintutkimus nojaa Souton (2011, 23–24) mukaan suuntaukseen, jonka mukaan rasismiksi määritellään ryhmien väliset hierarkkiset, joko fyysisiin ja/tai kulttuurisiin piirteisiin kytketyt erottelut. Biologisiin eroihin perustuvan rotuajattelun on todettu olevan liian yksioikoista, vaikka samalla tulee muistaa, että keinotekoinen rajanveto uuden kulttuurisen rasismin ja vanhan biologisiin eroihin perustuvan määrittelyn välillä on turhaa (mt. 24). Kulttuurieroista on tullut keskeinen luokitteluiden ja niillä määrittävien kuulumisten ja jäsenyyksien määritelmä nykyisessä monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa. Ihmisryhmien välisten erojen havainnoinnissa, merkityksellistämässä ja arvottamisessa on pitkälti kyse sosialisoinnin myötä omaksutuista, sittemmin usein itsestään selvinä pidetyistä tavoista luokitella ihmisiä tiettyjen kriteerien mukaan.

Käsite ”arkipäivän rasismi” tarkastelee Honkatukian ja Suurpään (2012, 129–130) mukaan sitä, kuinka rasismia ylläpidetään, tuotetaan ja uusinnetaan arjen vuorovaikutuksellisissa tilanteissa ja sen rutiineissa, totunnaistetuissa käytännöissä ja asenteissa. Arkipäivän rasismilla viitataan syrjintään, joka perustuu tiettyihin pysyviksi oletettuihin yksilöön tai ihmisryhmään liitettyihin elementteihin, kuten etniseen tai kulttuuriseen taustaan, syntyperään tai uskonnolliseen vakaumukseen. Sen luonne on usein kyseenalaistamaton, toistuva ja rutiininomainen, ja se voi näkyä esimerkiksi ulossulkemisena, nimittelynä ja syrjivinä eleinä. Nuorten kulttuureita ja ryhmiä on kuitenkin pidetty esimerkkeinä sosiaalisista ympäristöistä, joissa on potentiaalia ei-olettamuksellistavien kategorisointien ja kulttuurisesti joustavien ryhmärajojen muodostamiseen ja ylläpitämiseen (Souto 2011, 26). Toisin sanoen nuorisoryhmillä nähdään olevan potentiaalia päästä eroon rasismia tuottavasta ajattelu- ja toimintatavasta, mikäli asiaan työstitään heidän kanssaan.

Nuorten yhteisöt ja pienryhmät eivät kuitenkaan aina ole avoimia ja ryhmärajoiltaan joustavia. Nykyinen suvaitsevaisuuskasvatus keskittyy melko yksipuolisesti monikulttuuriseen työhön ja eri kulttuurien esittelyyn. Kysymykset rasismista ja suomalaisnuorten valmiuksista käsitellä arjen monikulttuuristumista ovat olleet toissijaisia. Souton (2011, 197) mukaan etenkin kouluissa uskotaan kontaktihypoteesiin, vaikka suomalais- ja monikulttuuristennuorten kohtaamiset eivät itsestään ja yksin lisää nuorten keskinäistä vuorovaikutusta, ymmärrystä ja solidaarisuutta, vaan suvaitsevaisuuskasvatuksessa ja rasismiin vastaisessa toiminnassa olisi tarkasteltava nuorten kohtaamisen ehtoja ja muotoja. Kotouttamistoiminnan pitäisi olla kaksisuuntaista, sillä nuorille nyt tarjolla olevat antirasistiset resurssit ovat liian keveitä ja yleisiä purkaakseen rasismia ylläpitäviä ajattelu- ja toimintatapoja. Ne eivät näytä antavan tarpeeksi konkreettisia välineitä ja näkökulmia suomalaisnuoria monikulttuurisessa arjessa askarruttaviin ja jopa ärsyttäviin tilanteisiin. Monikulttuurisen nuoren näkökulmasta rasismi näyttäytyy käytäntönä, jossa toinen tietää jo etukäteen, millainen toinen on, miten hän toimii ja mihin hän kuuluu. Tämän ennalta asetetun haarniskan läpi monikulttuurisen nuoren on vaikea saada itseään yksilönä esille.

”Ulkomaalaiseksi” määrittäminen merkitsee liikkumisvapauden rajoittumista, sosiaalista eristämistä sekä velvoitetta olla koko ajan todistamassa omaa kunnollisuuttaan ja kelvollisuuttaan. Souton (mt. 167) mukaan ulkopuolisuuden kokemusta esimerkiksi koulussa vahvistaa se, että siellä ei anneta oppituntien sisällä välineitä oman arjen ja vähemmistöasemaan liittyvien kysymysten käsittelyyn.

2.2 Arviointi

2.2.1 Arvioinnin muutos viime vuosikymmeninä

Yhteiskuntarakente on muuttunut viime vuosikymmenien aikana, ja se on vaikuttanut myös arvioinnin kehittämiseen. Sen perusluonne on kuitenkin yhä sama kuin menneinä aikoina: tarkoitus on tuottaa tietoa toiminnasta ja sitä kautta tarkastella, että työtä tehdään tarkoituksen mukaan. Samalla parannetaan työn tuottavuutta eli saadaan parempia tuloksia samoilla resursseilla.

Hyvinvointivaltioiden uudelleenmuokkaus sai alkunsa Reaganin USA:ssa ja Thatcherin Englannissa, ja sen vaikutukset ulottuivat laajalla. Yhteiskuntarakente koki Suomessakin muutoksen 1990-luvun alussa laman myötä, kun julkisella sektorilla otettiin käyttöön uuden julkisjohtamisen (New Public management, NPM) opit. Uuden rakennemuutoksen myötä julkinen sektori ei enää huolehdi hyvinvointivaltion tehtävistä, vaan sen toimia yksityistetään ja jäljelle jäävät toimet hoidetaan tehokkuusperiaatteiden mukaan, eli pohditaan miten pienimmillä mahdollisilla resursseilla saataisiin aikaan mahdollisimman hyvä lopputulos. Tämä kaikki on saanut alkunsa ajattelusta, jonka mukaan yksityiset markkinat toimivat tehokkaasti ja perinteinen valtio on byrokraattinen ja tehoton. Kaiken kaikkiaan NPM tarkoittaa, että julkisen sektorin toimintatapoja ei arvosteta vaan niiden halutaan ottavan käyttöön yritysten toimintatavat. (Eräsaari 2009, 77.)

Merkittävin muutos yhteiskuntarakenteessa on ollut siirtyminen universaaleista palveluista tarveharkintaan sosiaalipolitiikassa ja hyvinvointipalveluissa. Yksilöiden vastuuta korostaa myös

aktiivinen sosiaalipolitiikka ja aktivoiva työvoimapolitiikka. Erilaisten mallien avulla pyritään arvioimaan, mistä saadaan paras tuotto, kun varhainen puuttuminen on korvannut ennaltaehkäisyn. Kunnat pyrkivät saamaan parhaan hyödyn panostamalla vain niihin, jotka välttämättä tarvitsevat palvelun. Tämän muutoksen myötä vähennetään universalismia ja ennaltaehkäisyä ja sillä voi olla merkittävä vaikutus yhteisöjen kannalta. Yhteisöllinen ote heikkenee, koska tarveharkintaisten ja universaalien palveluiden välinen ero on yhteisöjen kannalta merkittävä, sillä yhteisöissä on merkittävää keskenään erilaisten jäsenten mukanaolo. (Eräsaari 2009, 81.)

Ongelma uudessa yhteiskuntamallissa on Eräsaaren (mt. 80–83) mukaan se, että heikommat jäävät sivuosaan, toimia, joiden vaikutukset eivät näy juuri tässä ja nyt, ei arvosteta, ja nopeat muutokset työyhteisöissä vievät työntekijöiltä työmotivaation. Kuinka arviointi sitten voisi olla vastaus tähän ongelmaan? Arvioinnin tutkimuksessa voidaan nähdä kaksi suuntausta. Esimerkiksi Sulkunen (2007, 17) sitoutuu arvioinnin hallinnan näkemykseen, jonka mukaan arviointi on vain yksi keino hallita toimijoita. Tässä tutkimuksessa sitoudun kuitenkin esimerkiksi Eräsaaren (2009, 80) ja Cederlöfin (1999, 81) jakamaan kantaan siitä, että arviointi on keino nuorisotyön kehittämisintressin toteutumiseen ja Talkkarin (2012) mukaan myös resurssien järkevään kohdentamiseen. Vain arvioinnin avulla nuorisotyön toimijat voivat itse saada äänensä luotettavasti kuuluviin ja siten edistää alan kehitystä.

Arvioinnin avulla työntekijät voivat itse havaita tarpeen muutokselle ja he pääsevät ääneen siitä, minkälaista kehitystä tarvitaan. Kokonaisvaltaisen strategisen työn avulla käytettävissä olevat resurssit pystytään kohdentamaan sellaiseen osaan toimintaa, jossa ne hyödyntävät eniten toiminnan tuloksellisuutta. Tuloksellisuus voidaan ymmärtää laajasti tuottavuuden, taloudellisuuden sekä vaikuttavuuden yläkäsitteenä. Vaikuttavuus taas koostuu toiminnan sisäisestä, eli toimintaprosessin laadusta sekä ulkoisesta, eli lopputuloksen laadusta. (Talkkari 2012.) Näin ollen laatu ja tuloksellisuus voidaan ymmärtää monin tavoin toiminnan luonteen mukaan.

Arvioinnilla on tärkeä rooli, kun toiminnan resurssit ovat pieniä. Sen avulla voidaan kohdentaa resursseja entistä paremmin sen sijaan, että ne valuisivat hukkaan tehottomien toimintatapojen takia. Arviointia myös tarvitaan, sillä oikeiden arviointivälineiden avulla voidaan tehdä päätelmiä siitä, onko toiminnassa onnistuttu tavoitellulla tavalla, ja ovatko toimintamallit ylipäättään sopivia kyseessä oleviin tavoitteisiin nähden. Vision ja strategian välinen suhde ei ole koskaan etukäteen täysin selvä, joten arviointia tarvitaan myös sen selvittämiseen, päästäänkö valituilla toimintatavoilla tavoiteltuun suuntaan (Talkkari 2012). Arviointi antaa toimijoille itselleen mahdollisuuden tarkastella toiminnan laadun nykytilaa, ja sitä kautta mahdollistaa toiminnan kehittämisen tarkoituksenmukaiseen suuntaan. Lisäksi arviointi tekee toiminnasta luotettavaa lisätessään toiminnan läpinäkyvyyttä yhteistyötahojen ja rahoittajien silmissä.

Arviointimenetelmiä on monenlaisia, kuten vaikuttavuusarviointi ja kehittävä arviointi, sillä erityyppisiin organisaatioihin sopivat erilaiset menetelmät. On aivan eri asia puhua teollisuuden hyvistä työmenetelmistä tai tuloksellisuudesta kuin nuorisotyön tuloksellisuudesta, sillä tuottavuus on eri aloilla erilaista (Talkkari 2012). Pehmeitä arviointimenetelmiä, kuten prosessiarviointia, voidaan pitää hyödyllisinä projektien hallinnan kannalta, sillä ne osallistavat toimijoita ja edistävät osallistujien keskinäistä oppimista. Näin ollen prosessiarviointi voi tukea toimijoita tavoitteiden asettamisessa, kohteiden valinnassa sekä osapuolten tarpeiden ja ristiriitojen havainnoinnissa. Prosessiarviointi on parhaimmillaan toimintaa, joka auttaa toimijoita tiedostamaan oman toimintansa ehtoja. (Warpenius 2007, 149–150.)

Arviointia tarvitaan myös toiminnan tarpeen osoittamiseen rahoittajalle. Yhteiskunnan tuottamien palveluiden luonne on muuttunut viime vuosikymmenien aikana siten, että palveluiden päämäärät ja tavoitteiden ja tulosten hahmottaminen on nykyään usein vaikeaa. Esimerkkinä Holmila (1999, 49) mainitsee kysymyksen ”Milloin nuorille tarkoitettu vapaa-ajan toiminta on täyttänyt tehtävänsä syrjäytymisen ehkäisyssä?”. Palveluiden tuloksellisuuden mittaaminen ei ole samalla tavalla yksin-

kertaista kuin tuotannossa, jossa mittarina on taloudellinen tuotos, mutta siitä huolimatta arviointitutkimuksen tulokset saattavat vaikuttaa osallistujien kannalta oleellisten toimenpiteiden jatkamiseen tai lopettamiseen (Holmila 1999, 50).

Sulkusen (2007, 33–38) mukaan vaikuttavuuden seuraamisen vaatiminen on johtanut esimerkiksi tutkimuksen vääristymiseen, sillä enää ei tarvita eri alojen, kuten vaikkapa nuorisokulttuurien tai alkoholiongelmien asiantuntijoita. Hänen mukaansa nykyään riittää, että on olemassa joukko arviointitutkijoita, jotka voivat joustavasti siirtyä asiantuntija-alueelta toiselle omana vahvuutenaan vaikuttavuuden tutkimus. Cederlöf (1999, 85) ei kuitenkaan näe arviointitutkimuksen alan kehittymistä muun tutkimuksen alasajona, vaan hänen mukaansa arviointitutkimus tarvitsee tuekseen vahvaa metodologiaa, joka syntyy perustutkimuksen ja metateoreettisen pohdinnan kautta. Täten tieteellinen tutkimus ei hänen mukaansa ole vaarassa hävitä. Warpeniuksenkin (2007, 150) mukaan arvioinnin heikkous piilee pääosin vain sen laadussa. Hänen mukaansa arviointi jää liian usein toiminnan toimivuuden toteamisen asteelle. Koska palveluiden vaikutusten seuraaminen ei ole yksiselitteistä, vaan monimutkaista ja hankalaa, tulisi arvioinnin olla toimijalähtöistä (Cederlöf 1999, 91). Tällä voidaan taata se, että arviointi kohdentuu toimijalle merkittävään kohtaan.

2.2.2 Arviointi nuorisotyössä

Nuorisotyön arvioinnista puhutaan nykyään paljon. Nuorisotyön ulkoisella ja sisäisellä arvioinnilla on mahdollista parantaa nuorisotyön asemaa yhteiskunnassa, kehittää sitä ja kohdentaa sen resursseja parhaalla mahdollisella tavalla. Nuorisotyö myös nähdään yhteiskunnallisena ilmiönä ja näin ollen sitä koskee tieteellinen perustutkimus. Tutkimustulosten käytännöllinen hyöty ei tällöin ole keskeisintä. (Cederlöf 1999, 83.)

Arvioinnille ja tutkimukselle voidaan nuorisotyössä löytää neljä intressiä, joiden kautta niiden tarvetta voidaan selittää. Cederlöf (mt. 79) jakaa nuorisotyön tutkimuksen tehtävät seuraavasti:

legitimaatiotehtävä, kehittämistehtävä, teoreettinen tehtävä sekä metateoreettinen ja kriittinen tehtävä. Näiden avulla hän osoittaa arvioinnin tarpeen nuorisotyön kentällä.

Legitimaatio tarkoittaa tässä yhteydessä keskustelua nuorisotyön tavoitteista, sisällöstä, identiteetistä ja asemasta. Nuorisotyön tutkimuksen ja arvioinnin tehtäväksi voidaan siis nähdä tarkoitus osoittaa nuorisotyön tarve ja asema julkisena palveluna. Tämä koskee rahoituksen lisäksi laajaa keskustelua nuorisotyön roolista, identiteetistä ja asemasta yhteiskunnassa (Cederlöf 1999, 80). Nuorisotyön virallinen asema määritellään nuorisolaissa (Nuorisolaki 2006, 1§). Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on vastuu nuorisotyön ja -politiikan kehittämisestä laajassa mittakaavassa, mutta käytännön nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Nuorisotyön toteuttamisesta vastaavat kuntien lisäksi monet järjestöt ja yhdistykset. Nuorisotyöalan pirstaleisen luonteen vuoksi nuorisotyön tutkimuksen ja arvioinnin voidaan katsoa saavan erityisen merkittävän roolin.

Kehittämistäressillä tarkoitetaan voimavarojen kohdentamista mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla. Tämä on nuorisotyön sisäisen keskustelun lisäksi osa laajempaa keskustelua esimerkiksi nuorisotyön rajoista ja asemasta suhteessa kouluun ja sosiaalityöhön. Kehittämisen haasteita nykyään nuorisotyössäkin ovat Cederlöfin (1999, 81) mukaan kysymykset laadun arvioinnista. Laatu kytkeytyy nuorisotyössä työn merkitykseen. Ilman selvyyttä ja kokonaiskuvaa nuorisotyössä tehdään paljon resursseja hukkaavaa päällekkäistä työtä. (Mt. 83.)

Nuorisotyön tutkimuksen teoreettinen tehtävä nähdään erillään tutkimustulosten käytännöllisestä hyödystä. Teoreettinen intressi tarkoittaa sitä, että nuorisotyö nähdään yhteiskunnallisena ilmiönä ja sitä koskee tieteellinen perustutkimus. Nuorisotyön teoreettisen tutkimuksen avulla voidaan määritellä sen julkilausutut tehtävät ja tarpeet, arvioida tarkoituksenmukaisuutta sekä määritellä tulevia tehtäviä ja haasteita. Ulkoista tutkimusta tulee Cederlöfin (mt. 84) mukaan syventää nuorisotyön sisäisellä näkökulmalla, joka ottaa huomioon nuorisotyöntekijöiden ja nuorten itsensä

käsitykset nuorisotyön tehtävistä ja tarpeellisuudesta. Toimijoiden itsensä toteuttama tutkimus auttaa ottamaan työn ominaispiirteet huomioon, ja lisäksi se sitouttaa toimijoita työn suunnitelmallisuuteen (Talkkari 2012).

Metateoreettinen nuorisotyön tutkimusintressi tarkoittaa nuorisotyön tutkimusta ja kehittämistä työn itsensä ulkopuolelta. Tällainen tutkimusnäkökulma vakiinnuttaa nuorisotyön tutkimuksen asemaa rakentamalla nuorisotyön tutkimuksen metodologiaa ja jäsentämällä rajauksia tutkimukselle. Metateoreettinen intressi koskee myös nuorisotyön arvioinnin metodologiaa. Koko nuorisotyötä ja sen kehittämistä arvioiva tutkimus toteuttaa samalla kriittistä intressiä, joka rakentaa metatason tutkimuksena taustaa arviointitoiminnalle ja nuorisotyön kehittämislle. (Cederlöf 1999, 85.)

Cederlöfin (mt. 91) mukaan laatu ihmistyön näkökulmana merkitsee toiminnallisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tämän takia sitä ei voi määrittää tai arvioida ulkoapäin, vaan nuorisotyön arvioinnin tulee hänen mukaansa olla työn sisältöön liittyvä sisäinen asia: tarpeiden määrittelyä ja työprosessin arviointia. Nuorisotyön laadun arvioimiseksi on ensin pohdittava, mitä laatu nuorisotyössä merkitsee. Tämä edellyttää nuorisotyön oman laatukäsitteistön rakentamista, jonka tulee olla yhteydessä teoreettiseen, hallinnolliseen, poliittiseen sekä rahoittajan näkökulmaan.

Tässä tutkimuksessa sitoudun sekä Kølvi-toiminnan sosiaalisessa arvioinnissa sitoudun nuorisotyön kehittämisenintressiin. Sosiaalisen arvioinnin tavoitteena on kohdentaa Kølvi-toiminnan resurssit työn olennaisimpaan tavoitteeseen ja vastaavasti tämän tutkimuksen tavoite on selvittää sosiaalisen arvioinnin sopivuutta monikulttuurisen poikatyön arvioinnin välineeksi, mikä osaltaan tukee sosiaalisen arvioinnin vaikuttavuutta.

2.2.3 Sosiaalinen arviointi

Setlementtinuorten Hämeen piiri ry:n Kølvi-toiminnassa on aloitettu systemaattinen oman työn arviointi keväällä 2012 osana Setlementtiliiton kokonaisvaltaista strategiatyötä. Tähän oli saatavissa myös konkreettista tukea Setlementin taholta Näky2-hankkeen¹ myötä. Kølvin arvioinnin kriteerit kehitettiin kolmen pääteeman ympärille: toimintaan osallistuvien poikien tukeminen, työn ammatillisuus ja kehittyvyys sekä yhteistyökumppaneiden huomioiminen ja työn yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Sosiaalisen arvioinnin tavoitteet liittyvät yleensä toiminnan kehittämiseen. Muita mahdollisia tavoitteita voi olla esimerkiksi toiminnan kuvaaminen rahoittajille tai yhteistyökumppaneille (Jyvälän Setlementti 2013).

Sosiaalinen arviointi on Setlementtiliiton kehittämä arvioinnin väline toiminnan sosiaalisten tulosten arviointiin. Sosiaalisia tuloksia voivat olla esimerkiksi toimintaan osallistuvien kokema itsetunnon kasvu tai tasa-arvoisen aseman saavuttaminen työmarkkinoilla. Sosiaalinen arviointi on kehitetty sosiaalisen tilinpidon pohjalta ja sen tarkoituksena on tavoitteiden asettaminen toiminnalle, tavoitteiden saavuttamisen mittaaminen ja kerättyjen tulosten arvioiminen (Jyvälän Setlementti 2013).

Sosiaalisen tilinpidon juuret ovat 1960–1970-luvuilla, jolloin sitä käytettiin yleisten mielipiteiden muokkaamiseen ja sillä oli näin ollen poliittinen tehtävä. Sosiaalista tilinpitoa käytettiin jopa talouden etuja vastaan, sillä sen avulla saatettiin esimerkiksi pyrkiä todentamaan, miksi huonosti

¹ Näky2 on Jyvälän Setlementti ry:n koordinoima hanke, jonka tavoitteena on luoda Setlementtiliitolle ja sen jäsenyhdistyksille vakiintunut ja kehittyvä sosiaalisen arvioinnin toimintamalli. Hanke tukee setlementtiliikettä keräämään systemaattisesti tietoa toimintansa sosiaalisista tuloksista sekä ohjaamaan toimintaansa tämän tiedon pohjalta tavoitteidensa ja arvojensa mukaisesti. (Jyvälän Setlementti 2013.)

tuottava tehdas tulisi säilyttää (Cooper ym. 2005, 953). Sosiaalisen tilinpidon oli tarkoitus koskea organisaation laajoja vaikutuksia yleisen edun nimissä. Nykyinen sosiaalinen tilinpito perustuu Cooperin (mt.) mukaan lähinnä markkinatalouden toimien oikeutukseen (mt. 954). Tällä tavoin tarkasteltuna on tultu varsin kauas siitä, mikä on ollut sosiaalisen tilinpidon lähtökohta. Siitä huolimatta sosiaalinen tilinpito arviointimallina voi yhä toteuttaa tehtävänsä palveluiden säilyttämisessä, sillä sen käytössä ollaan palaamassa alkujuurille palveluiden arvon perustelemisen kautta.

Sosiaalinen tilinpito on menetelmä organisaation sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tulosten esittämiseksi. Sosiaalinen tilinpito koostuu kiinnostus-, valmistelu-, toteutus- ja kehittämissvaiheista. Kiinnostusvaiheessa päätetään ottaa käyttöön sosiaalinen tilinpito arviointimenetelmäksi. Valmisteluvaiheessa tehdään sopimus ja kytketään sidosryhmät mukaan prosessiin. Toteutusvaiheessa tunnistetaan ja määritetään organisaation sosiaaliset tavoitteet, määritetään mittarit ja mittausmenetelmät, joilla tulosta mitataan ja kirjataan sosiaaliset tapahtumat. Toteutusvaiheen loppupuolella laaditaan sosiaalinen tilinpäätös, teetetään ulkoinen tilintarkastus ja julkistetaan tulos. Kehittämissvaiheessa pohditaan kulunutta prosessia ja suunnitellaan seuraavaa kierrosta. (Björk & Siltanen 2005, 7.) Sosiaalinen tilinpito vaatii organisaatiolta runsaasti resursseja toimiakseen luotettavasti. Ulkoinen tilintarkastus maksaa, sosiaalisten tapahtumien kirjaaminen vie aikaa ja tulosten julkistaminen kokonaisuudessaan vaatii joko rahaa tai aikaa ja osaamista.

Sosiaalisen arvioinnin kehittämisen pohjana on käytetty sosiaalisen tilinpidon lisäksi muun muassa arviointipuumallia (ks. Alkin & Christie 2008) sekä Dahler-Larsenin (2005,7) vaikuttavuuden arviointimallia. Vaikuttavuuden arvioinnissa keskeinen kysymys on, että mikä vaikuttaa mihinkin, miten, milloin ja millä edellytyksillä. Vaikuttavuuden arvioinnissa pyritään saamaan aikaan käsitys siitä, miten jokin interventio tuottaa prosessin kautta tuloksen. Toisin sanoen selvitetään, missä määrin saavutetut tulokset ovat toteutetun intervention tuottamia.

Sosiaalinen arviointi on kevyempi arviointimenetelmä sosiaalisten tulosten selvittämiseen kuin esimerkiksi sosiaalinen tilinpito (Siltanen 2012). Sosiaalisessa arvioinnissa ei käytetty ulkopuolista tilintarkastajaa, vaan tulosten luotettavuus selvitetään sisäisen itsearvioinnin avulla. Tulosten keruu, tallentaminen ja itsearviointi pyritään hoitamaan ajallisesti lähellä toisiaan, jotta tulosten ja itsearvioinnin luotettavuus ei kärsi. Sosiaalisen arvioinnin kevyt pohjarakenne myös antaa tarvittavan jouston setlementtityön kentän muuttuviin ja moninaisiin tarpeisiin (Siltanen 2012). Tuloksia voidaan käyttää tarpeen mukaan, esimerkiksi rahoittajaa varten voidaan liittää osia sosiaalisen arvioinnin tuloksista toimintakertomukseen ja yhteistyökumppaneita varten voidaan painattaa tai tulostaa pieni vihkonen heitä kiinnostavista tuloksista.

Sosiaalinen arviointi on kolmivaiheinen prosessi, jonka osat on tarkoitus tuoda osaksi toiminnan jokapäiväistä arkea, jolloin se ei kuormita toimintaa liikaa. Ensimmäisessä vaiheessa rajataan arvioinnin kohde tekemällä arviointisuunnitelma. Toisessa vaiheessa kerätään tietoa tehdyn suunnitelman mukaan. Kolmannessa vaiheessa hyödynnetään saatuja tuloksia arvioimalla tulosten merkitystä ja hyödynnettävyyttä. Sosiaalisuus arviointimallin nimessä tarkoittaa paitsi toiminnan sosiaalisia vaikutuksia, myös arvioinnin osallistavuutta. Tämän johdosta arviointisuunnitelma-vaiheessa luodaan onnistumisen kriteerit keskustellen koko työyhteisön, ja parhaimmillaan toimintaan osallistuvienkin, kesken. (Jyvälän Setlementti 2013.) Tässä on nähtävissä kytkös sosiaaliseen pääomaan, sillä arvioinnin osallistavuus edistää yhteisöllisyyttä.

Kölvi-toiminnan sosiaalinen arviointi aloitettiin keväällä 2012 miettimällä yhdessä Kölvin työntekijöiden, vapaaehtoistyöntekijöiden ja vertaistukihenkilöiden (niin sanotut Isoveljet eli vanhemmat pojat) kesken, mitkä olisivat tärkeimpiä selvitettäviä asioita Kölvin toiminnassa. Arvioinnin kohteeksi valikoituvat pojat, työntekijät, vapaaehtoiset sekä yhteistyökumppanit. Itse aloitin nuorisotyö- ja tutkimuksen maisteriopintoihin liittyvän harjoittelujaksoni huhtikuussa 2012 Kolvissä, ja yhdeksi työtehtäväkseni nimettiin sosiaaliseen arviointiin perehtyminen ja prosessin

vieminen eteenpäin. Harjoitteluni aikana valittuihin aihealueisiin liittyvät selvityskohteet nimettiin viiden päätavoitteen alle. Tavoitteita olivat:

1.	Kölvi-toiminta tukee toimintaan osallistuvia kasvamaan yhteisönsä ja yhteiskuntansa täysivaltaisiksi jäseniksi
2.	Kölvi-toiminta tukee maahanmuuttajapoikien identiteettityötä
3.	Kölvi-toiminta tukee maahanmuuttajapoikien elämänhallintaa ja lähtökohtien tasa-arvoisuutta
4.	Kölvi-toiminta on ammatillista ja kehittyvää
5.	Kölvi-toiminta on yhteiskunnallisesti vaikuttavaa ja Kölviä pidetään luotettavana yhteistyökumppanina

Kuvio 3. Kölvi-toiminnan sosiaalisen arvioinnin päätavoitteet

Tässä tutkimuksessa käsitellään kolmen ensimmäisen päätavoitteen alle liittyviä kysymyksiä, sillä niiden aihealueet liittyvät monikulttuurisiin poikiin. Jokaiselle päätavoitteelle on luotu yksi tai useampi osatavoite, jotka taas jakaantuivat arviointikriteereihin. Arviointikriteerit on pyritty luomaan sen tyyppisiksi, että niihin on mahdollista saada konkreettinen ja tavoitetta kuvaava tulos. Tulokset voivat olla numeerisia tai kirjallisia tavoitteesta riippuen. Kuvio 4 kuvaa arvioinnin osatavoitteita Kölvi-toiminnan sosiaalisessa arvioinnissa.

Osatavoitteen numero	Osatavoite	Tavoite mittarin numero	Arviointikriteeri	Mittausväline ja mitta-asteikko
1,2	Kölvi-toiminnassa toteutuu vahva yhteisöllisyys	1,24	Erilaisia kävijöitä kohdellaan tasa-arvoisesti	Tavoitekeskiarvo 2 Asteikko: 2 = samaa mieltä 1 = melko samaa mieltä 0 = ei samaa, eikä eri mieltä -1 = melko eri mieltä -2 = eri mieltä
2,2	Kölvi-toiminta tukee poikien itsetuntemuksen ja itsevarmuuden kehittymistä	2,22	Pojat tuntevat itsevarmuutensa kasvavan Kөлvi-toiminnassa	Tapauskuvaus

Kuvio 4. Esimerkki Kөлvi-toiminnan sosiaalisen arvioinnin osatavoitteista

Kuviosta 4 voi nähdä, kuinka päätavoitteet jakautuvat osatavoitteiksi sosiaalisessa arvioinnissa. Tässä tapauksessa osatavoite 1,2 on ”Kөлvi-toiminnassa toteutuu vahva yhteisöllisyys” on toinen päätavoitteen 1 ”Kөлvi-toiminta tukee toimintaan osallistuvia kasvamaan yhteisönsä ja yhteiskuntansa täysivaltaisiksi jäseniksi” osatavoitteista. Tavoitemittari 1,24 taas on neljäs tämän osatavoitteen todentamiseen pyrkivistä mittareista. Sen avulla on pyritty selvittämään, kokevatko pojat tullessa kohdelluksi tasa-arvoisesti suhteessa toisiinsa Kөлvisä. Numeraalisista vastauksista lasketaan keskiarvo, jonka tavoitteena on 2, eli toivotaan että kaikki kokevat tullessa kohdelluksi tasa-arvoisina. Päätavoitteen 2 ”Kөлvi-toiminta tukee poikien identiteettityötä” osatavoitteelle 2,2 ”Kөлvi-toiminta tukee poikien itsetuntemuksen ja itsevarmuuden kehittymistä” on asetettu arviointikriteeriksi tapauskuvaus, jossa eräs Kөлvin vanhemmista kävijöistä kertoo videolla, kuinka hän on saanut lisää itsevarmuutta Kөлvi-toiminnassa käyntinsä ansiosta.

Kaiken kaikkiaan 12 arviointikriteeriin on haettu vastauksia kysymällä pojilta kyselylomakkeella. Kahteen arviointikriteeriin on saatu vastaus poikien tapauskuvauksilla, ja loput kriteerit ovat kohdistuneet Kөлvin työntekijöihin, vapaaehtoistyöntekijöihin tai yhteistyökumppaneihin. Pojilta

kyselylomakkeella kysytyt kysymykset ovat koskeneet Kølvin tarjoamaa tukea, yhteisöllisyyttä Kølvisä, poikien tulevaisuudenuskoa sekä Kølvin tiloja. Useimmat kysymykset koskevat tavalla tai toisella yhteisöllisyyttä Kølvisä ja sosiaalisen pääoman konkreettiset esimerkit kohdentuvat ystävyyteen, kiusaamiseen ja rasismiin liittyviin kysymyksiin (ks. liite 2, poikien kyselylomake).

2.3 Tutkimusongelman täsmennys

Yksi Kølvi-toiminnan tärkeistä tavoitteista on poikien aktiivisen kansalaisuuden saavuttaminen. Tämän tavoitteen saavuttamisen kannalta sosiaalisen pääoman kysymykset ja ilmiöt ovat olennaisia. Yhteisöllisyys näyttäytyy tutkimuksessa sosiaalisen pääoman teoretisoinnin syventäjänä ja sen keskeisiä ilmiöitä ovat ystävyys, vertaistuki, kiusaaminen ja rasismi, joihin myös sosiaalisen arvioinnin kysymykset kohdistuvat.

Sosiaalinen arviointi on menetelmä järjestön sosiaalisten tulosten mittaamiseen. Mutta kuinka hyvin tämä menetelmä sopii käytettäväksi murrosikäisten monikulttuuristen poikien kanssa toimiessa? Tämän taustalla on kysymys siitä, käsittävätkö kyselyn tekevät työntekijät ja kyselyyn vastaavat pojat kysymyksiin käytettävät käsitteet samalla tavalla.

Tarkemmiksi tutkimuskysymyksiksi nousevat:

- 1) Mitkä ovat monikulttuuristen poikien ja Kølvi-toiminnan työntekijöiden käsitykset sosiaaliseen pääomaan liittyvistä keskeisistä käsitteistä?
- 2) Mitä implikaatioita monikulttuuristen poikien ja Kølvi-toiminnan työntekijöiden sosiaaliseen pääomaan liittyvillä käsityksillä on sosiaalisen arvioinnin käytännöille?

3 METODOLOGISET LÄHTÖKOHDAT

3.1 Aineisto

Tutkimuksessa käytettävä aineisto on kerätty syksyllä 2012 Kölvissä, Setlementtinuorten Hämeen piiri ry:n maahanmuuttajapoikatyöyksikön kerhotilassa. Aineisto koostuu viidestä ryhmähaastattelusta, joista neljä tein murrosikäisinä Suomeen muuttaneille pojille ja yhden heidän kanssaan työskenteleville nuorisotyöntekijöille. Työntekijöitä oli mukana kolme: kaksi naista ja yksi mies. Poikia haastattelin yhteensä 12, siten että ensimmäisessä haastattelussa heitä oli 3, toisessa 4, kolmannessa 3 ja neljännessä 2.

Haastatteluihin osallistuneet pojat olivat 16–22-vuotiaita ja he olivat asuneet Suomessa jo sen aikaa, että kykenivät keskustelemaan suomen kielellä. Haastatteluihin pyysin kaikkia sellaisia poikia, joiden kielitaidon tiesin riittäväksi. Kölvissä käy säännöllisesti viikoittain noin 80 poikaa, joista noin 30 kielitaidon arvelin olevan riittävä. Kölvin kävijät ovat kotoisin 30 eri maasta ympäri maailman. Tämän tutkimuksen haastateltavat olivat kotoisin ainakin viidestä eri maasta, mutta heidän yksityisyytensä turvaamiseksi jätän maat kertomatta.

Osallistin ja innostin poikia mukaan haastatteluihin jo ennalta miettimällä heidän kanssaan sopivia peitenimiä haastatteluun tuleville. Päädyimme keksimään nimiä, jotka alkavat eri aakkosilla: ensimmäiseen haastatteluun osallistuvien nimet alkaisivat A:lla, B:llä, C:llä ja niin edelleen. Tavoitteena oli keksiä nimiä, jotka tulisivat Kölvin poikien omista kulttuureista, mutta joiden nimisiä ei Kölvissä todellisuudessa ole. Tämän prosessin johdosta tässä tutkimuksessa kuulemme Adellin, Bernardin, Carlosin, Danielin, Edvinin, Fernandon, Gabrielin, Husseinin, Isaqin, Jimin, Khaledin sekä Luisin kannat maahanmuuttajien sosiaalisen pääoman kysymyksistä.

Kölvi-toiminnan työntekijät ovat mukana tutkimuksessa, jotta olisi mahdollista seurata, mitä ovat poikien ja työntekijöiden välisten käsitysten erot ja samankaltaisuudet käsiteltävissä asioissa. Tällä on merkitystä, kun luodaan kysymyksiä työn arviointia varten. Jos aikuiset ja nuoret käsittävät asioita kovin eri tavoin, ei nuorille esitetyillä kysymyksillä välttämättä saada vastausta siihen kysymykseen, jonka aikuiset ovat esittäneet. Yhteinen jaettu ymmärrys takaa käsiteltävän aiheen tarkastelemisen hyödyllisellä ja kehittäväällä tavalla.

Tutkimuksen aineisto on pieni, mutta koska laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, voidaan näitä 15 haastateltua henkilöä pitää riittävänä näytteenä perusjoukosta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 86). Alun perin suunnitelmani oli haastatella Kølvin aktiivisesti käyvästä 80 nuoresta noin 15 ja lisäksi työntekijät, mutta viimeisessä haastattelussa alkoi tuntua että aineisto toistaa itseään. Saturaation eli kylläntymisen saavuttamisesta voidaan Tuomin ja Sarajärven (2009, 87) mukaan puhua, kun aineisto alkaa toistaa itseään eli tiedonantajat eivät kykene tuottamaan tutkimusongelman kannalta enää mitään uutta tietoa. Tekemieni haastattelujen jälkeen sekä pojista että minusta alkoi tuntua, että riittävä tutkittavien määrä on saavutettu ja että erilaisia käsityksiä on tullut esille riittävästi. Poikien vastaukset toistivat yhä enemmän toisiaan ja Kølviin tullessani pojat konkreettisesti kaikkosivat luotani. Saturaatiota voidaan perustellusti myös kritisoida kvalitatiivisessa tutkimuksessa, sillä koska luokittelua ei voi tehdä etukäteen, ei voida myöskään sanoa, milloin kaikki mahdolliset luokat ovat tulleet esille (mt. 89). On siis mahdollista, että olisin saanut vielä uusia luokkia esille, mikäli olisin jatkanut haastatteluja. Voi olla, että tekemieni haastattelujen jälkeen olin saavuttanut tutkimukseen kaikki siitä kiinnostuneet pojat, ja loput kaikkosivat luotani, koska eivät halunneet keskustella vaikeiksi kokemistaan aiheista. Koska haastattelut kuitenkin perustuvat vapaaehtoisuuteen, koin että minulla ei ole oikeutta painostaa poikia osallistumaan millään tavalla. Näin ollen päätin, että 15 haastattelua on riittävä määrä tämän tutkimuksen tarpeisiin.

Tutkijana olen toiminut kaksoisroolissa. Olen ollut Kølvi-toiminnan harjoittelijana kolmen kuukauden ajan ennen tutkimusprosessin alkua ja lisäksi toimin yhä Kølvin vapaaehtoistyöntekijänä viikoittain. Haastattelut tehtiin aina keskiviikkoiltaisina, sillä pojat ovat tottuneet minun olevan aina keskiviikkoisin paikalla. Näin ollen meidän ei tarvinnut sopia erikseen haastattelupäiviä, kun kaikki tiesivät, milloin olen saavutettavissa. Kaksoisroolini on antanut minulle ainutlaatuisen näkökulman tutkittavaan aiheeseen: olen ollut toisaalta luotettava ja tuttu henkilö haastateltaville, mutta toisaalta olen voinut katsella tilannetta ulkopuolelta, sillä en kuitenkaan ole Kølvin työntekijä. Näin olen voinut saanut haastatteluissa esille sellaista tietoa, mitä en täysin ulkopuolisena ehkä saisi tai mitä en työntekijänä välttämättä huomaisi totuttuani työyhteisön vallitseviin käytänteisiin.

Suhteeni Kølviin ja sen ihmisiin loi luottamuksellisen suhteen haastatteluihin ja varmasti auttoi haastateltavia puhumaan aiheista, jotka ovat heille arkipäiväisiä, mutta silti arkoja. Ryhmissä, joissa oli osallistujat olivat keskenään sekä minulle tuttuja, haastateltavat pääsivät selvästi syvempään keskusteluun. Ennen kaikkea he jakoivat yhteisen diskurssin ja keskustelivat keskenään aiheesta. Keskenään vieraammassa joukossa tilanne oli enemmän haastattelunomainen, minä kysyin ja pojat vastasivat, usein jatkamatta aiheesta syvemmälle ilman lisäkysymyksiä. Poikien keskinäinen luottamus näkyi muun muassa siinä, kuinka rohkeasti he kysyivät apua toisiltaan, jos olin käyttänyt liian vaikeaa käsitettä. He myös palauttivat toisensa aiheeseen ja kielsivät toisiaan käyttämästä omaa äidinkieltään vitsailuun sen vuoksi, että en olisi ymmärtänyt sitä. Ilmapiiri oli varsin lämmin ja mukava haastatteluissa, mutta poikien kerhotilan, Kølvin, tapahtumat heijastuivat luonnollisesti myös näihin haastatteluihin. Eräänä iltana Kølvisä oli ollut poikien välistä kärhämää jalkapalloa pelatessa, ja tämä näkyi seuraavan illan haastattelussa viittauksina pelaamiseen erityisesti kysyessäni kiusaamisesta:

Isaq : Joo, noo siis niinku, pelissä niinku se on niinku tuttua se niinku. Se vaan kyllä niinku, se kuumenee niinku joskus. Jos se menettää niinku pallon. Kyllä se voi olla niinku

Haastattelija: Onks, onks se kiusaamista vai liittyyks se niinku siihen peliin? Mie en ite pelaa jalkapalloa.

Isaq: Se vaa liittyy pelistä

Haastattelija: Et on vaan niinku kyse pelistä
Isaq: Joo, mut ku
Hussein: Jos se tilanne käy...
Haastattelija: Keittää yli niinku?
Isaq: Joo
(Haastattelu numero 4, pojat Hussein ja Isaq)

Haastatteluissa ei aina päästy varsinaiseen ryhmäkeskusteluun, vaan välillä tilanne jäi ryhmässä toteutetun haastattelun tasolle (Pietilä 2011, 216). Erityisesti keskustelijoiden ollessa toisilleen vieraita ei yhteistä säveltä luontevalle keskustelulle aina tahtonut löytyä. Pietilän (mt. 216) mukaan haastattelijan tulisi olla aktiivinen osallistujien aktivoinnin suhteen, jotta osallistujat saataisiin vaihtamaan mielipiteitä keskenään. Tätä tein muun muassa kysymällä ”mitä olet mieltä asiasta?” tai toistamalla jonkun sanoman ja kysymällä toiselta ”oletko samaa mieltä?” Usein myötäilin puhujien sanomaa ja täytin tyhjää tilaa puhumalla ennen kuin hiljaisuus meni painostavaksi. Tarjoilin myös makeisia haastattelun aikana, sillä havaintojeni mukaan syöminen saa tilanteen tuntumaan rennommalta ja kotoisammalta, jolloin puhuminen voi olla helpompaa.

3.2 Fenomenografia tutkimussuuntauksena ja analyysimenetelmänä

Fenomenografia voidaan käsittää analyysimenetelmän lisäksi myös laadullisena tutkimussuuntauksena, jonka kohteena ovat ihmisten erilaiset käsitykset. Sen tavoitteena on kuvailla, analysoida ja ymmärtää erilaisia käsityksiä ja niiden välisiä suhteita. (Husko & Paloniemi 2006, 163) Menetelmää on kehitetty 1980-luvun alusta Ference Martonin tutkimusryhmässä Göteborgin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa (Järvinen & Karttunen 1997, 164). Kiinnostus fenomenografiaan nousi alun perin käytännön tarpeesta ratkaista tiettyjä oppimisen ja koulutuksen ongelmia. Sillä ei ollut tiettyä teoreettista visiota eikä yhteyksiä fenomenologiaan, sillä niitä alettiin etsiä vasta 1990-luvulla (Niikko 2003, 11). Fenomenografia on nykyään käytössä kasvatustieteen lisäksi pääasiassa hoitotieteessä.

Tässä tutkimuksessa käsitän fenomenografian kattavasti laadulliseksi tutkimussuuntaukseksi pelkän analyysimenetelmän sijaan (Huusko & Paloniemi 2006, 162). Tämä näkyy fenomenografian vahvana vaikutuksena; se on ohjannut koko tutkimusprosessia aina haastattelumenetelmän valinnasta aineiston analyysiin saakka. Fenomenografian avulla voidaan tutkia ihmisryhmien välisiä käsite-eroja, ja siksi sen valinta tämän tutkimuksen tutkimussuuntaukseksi on mielestäni perustelua.

Fenomenografian ja fenomenologian välinen suhde ei kuitenkaan ole aivan selkeä. Ne ovat kaksi erillistä tutkimussuuntausta, mutta jotkut tutkijat näkevät niiden hyvinkin kiinteässä suhteessa toisiinsa. Esimerkiksi Niikko (2003, 12) kuvaa niitä toisilleen läheisiksi, ja hänen mukaansa fenomenografia on kiinnittynyt käyttämiensä käsitteiden kautta ontologisesti ja epistemologisesti fenomenologiaan. Hän perustelee kantaansa sillä, että sekä fenomenografiassa että fenomenologiassa ollaan kiinnostuneita ilmiöiden kuvaamisesta. Molemmissa lähdetään siitä käsityksestä, että ei ole olemassa erikseen objektiivista maailmaa ja kokemusmaailmaa, vaan on yksi maailma ja todellisuus, jota voidaan kuvata ihmisten kokemusten ja ymmärryksen kautta. Huusko ja Paloniemi (2006, 164) kuitenkin sanoutuvat irti tästä ajatuksesta ja asettavat fenomenografian ontologiset sitoumukset realismiin ja konstruktivismiin välimaastoon. He eivät sido niitä tiukasti toisiinsa, sillä niiden lähestymistavat maailman tutkimiseen ovat erilaiset. Fenomenologia pyrkii kuvaamaan elämismaailmaa tutkijan omasta näkökulmasta käsin ja ymmärtämään asioiden sisäisiä merkityksiä yleensä, kun taas fenomenografian tarkoituksena on kuvata todellisuutta sellaisena kuin joku tietty joukko ihmisiä sen käsittää. (Niikko 2003, 15–16.)

Fenomenografisessa tutkimuksessa aineistona voidaan käyttää kirjalliseen muotoon muokattuja aineistoja, kuten litteroituja haastatteluja, ryhmähaastatteluja, kirjoitelmia ja dokumentteja. Oleellista aineistossa on tutkimuskysymysten avoin asettelu, joka jättää tilaa erilaisille käsityksille. Fenomenografiassa kieltä pidetään ajattelun ja käsitysten muodostamisen ja ilmaisun välineenä. Käsitykset ovat ymmärrystä ilmiöstä sekä suhde yksilön ja ympäristön välillä. (Huusko &

Paloniemi 2006, 164). Käsitteiden käsitteestä ei ole luotu yhtenäistä ja kattavaa määrittelyä, mutta en usko sen vaikuttavan tämän tutkimuksen luotettavuuteen, sillä useimpien käsitystä koskevien käsitteiden takaa on kuitenkin nähtävissä ajatus siitä, että ihminen konstruoi maailmaa kokemuksiansa kautta. Käsitteellä voidaan siis tarkoittaa tapaa, jolla ihminen on suhteessa maailmaan, eli se on kokemuksen ja ajattelun avulla muodostettu kuva jostakin ilmiöstä (Järvinen & Karttunen 1997, 166).

Huusko ja Paloniemi (2006, 164) kuvaavat fenomenografiassa käytettyjä merkityksenanto- prosesseja mikä ja miten -näkökulmien avulla. Mikä-näkökulmalla viitataan käsitykseen ajatus- tuotteena eli ajattelun rajattuihin kohteisiin. Sille on keskeistä tulkinta. Miten-näkökulma viitataan ajatusprosesseihin, ja siinä korostuu käsitysten rakenneulottuvuus. Tiedolla ajatellaan siis olevan kaksi lähdettä: kokemus sekä tietoisuuden ja havainnon rakenteet. Tiedon subjektiivista luonnetta sekä tutkijan ja tutkimuskohteen vuorovaikutuksellista suhdetta tuodaan ilmi käsitteparilla ensimmäisen ja toisen asteen näkökulmat. Ensimmäisen asteen näkökulma pyrki hahmottamaan laadullisesti erilaisia tapoja käsittää ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä. Toisen asteen näkökulma korostaa todellisuuden rakentumista sosiaalisesti ja konstruktivistisesti, eli se vie tarkastelua syvemmälle. Fenomenografisen tutkimuksen lähtökohtana on löytää ja systematisoida jaettuja ja sosiaalisesti merkittäviä ajattelutapoja. Lähtökohta ei ole yksilössä, vaan lähtökohtana on ajatus, että on mahdollista muodostaa olettamus yleisestä käsitysten joukosta tietyssä kulttuurissa, yhteiskunnassa tai yhteisössä. Tarkoituksena on saada selville käsitysten eroja ja yhtäläisyyksiä jossakin ryhmässä. (Huusko & Paloniemi 2006, 165.)

Fenomenografinen lähestymistapa on aineistolähtöinen, joten teoriaa ei käytetä luokittelurunkona. Keskustelu teorioiden kanssa on kuitenkin olennainen osa tutkimusprosessia, sillä teoreettinen perehtyneisyys antaa valmiuksia suunnata ja toteuttaa aineiston hankintaa (mt. 166). Tutkijan tulee olla perillä omista käsityksistään suhteessa tutkittavaan kohteeseen, sillä empiiristä tutkimusta ohjaa

erityinen tiedonintressi eikä tutkija voi lähestyä aineistoa ilman ennakko-oletuksia. Teoreettinen perehtyneisyys koskee myös omia käsityksiä ja avoimuutta aiheelle. Tällaisesta ennakko-oletusten huomioonottamisesta voidaan käyttää ilmaisua hallittu subjektiviteetti tai kriittinen itsereflektio. Analyysivaiheessa teoreettinen perehtyneisyys antaa valmiuksia suunnata aineistonhankintaa, mutta varsinainen teorianmuodostus tapahtuu vasta tutkimusprosessin aikana, yhtäaikaaisesti analyysin kanssa (Mt. 166.) Tämä nähdäkseni parantaa myös tutkimuksen luotettavuutta, sillä myöntäessäni omat ennakko-oletukseni tuon ne itseni ja lukijoideni tarkasteltaviksi ja arvioitaviksi.

Analyysi etenee fenomenografisessa tutkimuksessa vaiheittain. Tulkinta ja merkitysten jäljittäminen tapahtuvat samanaikaisesti useammalla tasolla. Jokaisella analyysin vaiheella on merkityksensä seuraaviin vaiheisiin (mt. 166). Empiiristä aineistoa käsitellään kokonaisuutena, sillä ilmiön luonne riippuu kokonaisuudesta eikä tutkittavia käsityksiä voi irrottaa kontekstistaan. Analyysin tarkoituksena on löytää rakenteellisia eroja, jotka selventävät suhdetta tutkittavaan ilmiöön. Näiden erojen perusteella muodostetaan kuvauskategorioita, joista jokainen liittyy muihin kategorioihin osana laajempaa kuvauskategoriasysteemiä. (Huusko & Paloniemi 2006, 167.)

Ensimmäisessä vaiheessa lähdän liikkeelle merkitysyksiköiden etsimisestä. Tulkinta kohdistuu ajatukselliseen kokonaisuuteen eikä yksittäisiin lausahduksiin. Huuskon ja Paloniemen (2006, 167) mukaan on tärkeää, että tutkija on perehtynyt aineistoonsa lukemalla sen useita kertoja läpi, sillä merkitysyksiköiden ajatusyhteydet voivat ulottua aineistossa laajalle. Aineistolle esitettyjä kysymyksiä voi käyttää apuna merkitysyksiköiden etsinnässä aineistosta. Toisessa vaiheessa etsin, lajittelin ja ryhmittelin merkitysyksiköitä kategorioiksi. Olennaista toisessa vaiheessa oli määrittää kategorioiden rajat vertaamalla merkitysyksikköjä koko aineiston merkityksiin. Analyysin ydin on variaatioiden tunnistamisessa, mikä pohjautuu erojen ja yhtäläisyyksien tunnistamiseen. Kategorioiden välisten suhteiden kuvauksessa toimii apuna niiden sisältöjen auki kirjoittaminen ja

suorien lainausten käyttö esimerkkeinä. Kategorioiden rajat täytyy pystyä kuvaamaan niin selkeästi, että ne eivät mene limittäin (mt. 168–169).

Kategorioinnin jälkeen tutkin merkitysten muodostumisprosesseja poikien puheessa. Tarkastelin keskustelunkatkelmia, jotka rajautuivat kukin jonkin aiheen rakentumiseen. Havaitsin, että poikien puhe ei muodosta varsinaista kertomusta yhdessäkään haastattelussa, vaan he odottivat minun vievän keskustelua eteenpäin. Osaltaan tämä johtui varmasti siitä, että olin heille tuttu henkilö, eikä olisi ollut luonnollista, jos olisin vain istunut kuuntelemaan heidän keskusteluaan. Ehkä myös vaikeaksi koetut aiheet, kuten kiusaaminen tai tunteita herättänyt väittämäni kiusaamisesta tai jopa rasismista Kōlvissä, vaikuttivat keskustelun kulkuun. Kunkin aiheen tultua käsittelyn päähän, pojat jäivät odottamaan seuraavaa aihetta. Työntekijöiden haastattelu erosi tässä poikien haastattelusta, sillä heidän keskustelunsa kulki aiheesta toiseen ilman minun väliintuloani. Jopa siinä määrin, että jouduin kieltäytymään oman mielipiteeni kertomisesta, jotta se ei vaikuttaisi haastateltavien puheeseen.

Haastattelija: Kohtaako pojat tääl kiusaamista ja tuleeko se aikuisten silmiin?

Työntekijä2: No mä en sano tähä mitään, varmaan on ollut tarpeeksi pitkään. Mitä mieltä itse olet? Ooksää törmääny sellaiseen?

(naurua)

Haastattelija: No mie... ku miun ei tutkijana pitäis oikein olla mitään mieltä?

Työntekijä2: Se on mielenkiintoista kuulla et mitä sä sanot. Sitten mä voin sanoa...

Haastateltavat ottavat minut yhtenä keskustelijana mukaan haastatteluun, olenhan koko keskustelun ajan ollut mukana tehden tarkentavia kysymyksiä. Aihe on työntekijöillekin hankala, mikä näkyy muun muassa siinä, kuinka he kiertelevät aihetta ennen kuin päästään kunnolla keskusteluun. Kiusaaminen osoittautui herkimmäksi aiheeksi niin työntekijöille kuin pojillekin Kōlvissä.

Analyysissäni merkitysten muodostumisprosessit eivät kuitenkaan saa kovin keskeistä sijaa, sillä ensisijaisesti haluan verrata aikuisten ja nuorten käsityksiä toisiinsa.

3.3 Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Haastattelussa aineistonkeruun menetelmänä on sekä haittoja että kiistattomia hyötyjä. Kvalitatiiviseen tutkimukseen haastattelu yleensä sopii hyvin, sillä siinä voidaan säädellä aineistonkeruuta joustavasti tilanne ja vastaajat huomioiden (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 205). Haastattelun avulla voidaan saada ilmi sellaisia tuloksia, joita tutkija ei osaa ennalta odottaa, eikä näin ollen myöskään kysyä. Haastattelu antaa myös mahdollisuuden asettaa tutkimuksen tulos laajempaan kontekstiin, kun voidaan tulkita myös puhujan eleitä, ilmeitä ja kertomia aiheita laajemmin kuin olisi mahdollista esimerkiksi lomakekyselyssä (mt. 205).

Laajan kontekstin tutkiminen, tilanteen hyödyntäminen joustavasti ja vastaajien huomioiminen vaativat haastattelulta osansa. Tilannetta ei voi suunnitella tai haastattelukysymyksiä luoda liian tarkkaan ennalta valmiiksi, jotta tilanteessa olisi mahdollisuus joustaa tarpeen mukaan. Esimerkiksi teemahaastattelu ja avoin haastattelu ovat tällaisia joustavuuden mahdollistavia haastattelumuotoja (ks. esim. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208–209).

Haastattelun huonoja puolia on esimerkiksi sen vaatima aika. Haastattelu vie aikaa, esimerkiksi tässä tutkimuksessa minulla meni 45–90 minuuttia haastattelua kohti, ja nauhoituksen litteroiminen tutkimuksen vaatimalla tarkkuudella vie vielä moninkertaisesti haastattelun vaatiman ajan. Tutkijan tulee valmistautua haastatteluun huolellisesti, ja silti haastatteluun sisältyy monia piirteitä, jotka aiheutuvat niin haastattelijasta, haastateltavasta kuin tilanteestakin ja jotka vaikuttavat haastattelun lopputulokseen. Haastatteluun vaikuttavat esimerkiksi se, jos haastateltavaa jännittää tai hän yrittää tuoda itsensä todellisuutta positiivisemmassa valossa esille (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 206). Myös ryhmähaastattelun vaatima vuorovaikutustilanne vaikuttaa siihen, miten haastateltavat tuovat itsensä ja käsityksensä ilmi.

Haastatteluaineisto on aina tilanne- ja kontekstisidonnaista. Tästä johtuen se ei ole yleistettävissä kovinkaan laajasti, koska haastattelussa vallitseva tilanne vaikuttaa haastateltavaan siten, että hän saattaisi toisessa tilanteessa vastata samaan kysymykseen eri tavalla (mt. 207)

Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelu eroaa aineistonkeruumenetelmänä yksilöhaastattelusta siksi, että ryhmä kuvaa aina tietynlaista pienoismaailmaa. Ryhmässä keskusteltaessa osallistujat luovat yhdessä konstruoiden koko ryhmän yhteisen diskurssin, tuoden lisäksi ilmi oman näkemyksensä. Tutkijan rooli jää ryhmähaastattelussa vähemmälle kuin yksilöhaastattelussa, kun ryhmä tuottaa käsityksensä keskinäisessä vuorovaikutuksessaan. (Heikkilä 2008, 294.) Voidaan jopa kyseenalaistaa käsite ”ryhmähaastattelu”, sillä puhujat eivät useinkaan osoita puhettaan haastattelijalle, vaan toisilleen, mitä voidaan pitää vuorovaikutuksen kannalta edullisena. Ryhmäkeskustelussa osallistujat muodostavat kollektiivisesti jaettua ymmärrystä, johon vaikuttaa kaikkien osallistujien yksilölliset kokemukset, käsitykset ja uskomukset. Ryhmän vuorovaikutuksessa keskustelu saattaa kohdentua koskemaan sitä, mikä osallistujille on yhteistä ryhmän jäsenenä. (Pietilä 2011, 215.)

Ryhmähaastattelu on hyvä haastattelutapa erityisesti silloin, kun on odotettavissa, että haastateltavat arastelevat haastattelua. Erityisesti ryhmien kulttuureita tutkiessa ryhmähaastattelu on hedelmällinen, sillä ryhmän jäsenet tukevat toisiaan muistamaan asioita. Toisaalta ryhmän dynamiikka vaikuttaa haastattelun sujuvuuteen: jo yksikin dominoiva henkilö voi määrätä keskustelun suunnan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 210–211.)

Ryhmähaastattelussa ryhmän koko täytyy miettiä ennalta. Liian pieni ryhmä ei välttämättä saa aikaan keskustelun ja ryhmän kulttuurin kannalta olennaista diskurssia, mutta liian suuri ryhmä taas on käytännön tutkimustyöskentelyssä hankala (ks. esim. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 211).

Monen hengen ryhmän keskustelun litteroinnissa on ongelmia, sillä saattaa olla vaikea saada selvää keskustelun puheenvuoroista ja puhujista.

Teemahaastattelu

Teemahaastattelussa tutkija luo kysymysten aihepiirit eli teemat etukäteen, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys vaihtelevat haastatteluiden välillä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208). Teemahaastattelussa eli puolisrukturoidussa haastattelussa edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa.

Metodologisesti ajatellen teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista ja merkitysten syntymistä vuorovaikutuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Tämän johdosta teemahaastattelu sopii hyvin fenomenografisen tutkimuksen aineistonkeruumetodiksi, sillä se ohjaa haastateltavat keskittymään tutkimuksen kannalta olennaiseen asiaan mutta jättää kuitenkin haastateltaville mahdollisuuden tuoda omat käsityksensä julki aiheen sisällä.

Tutkimukseen liittyvät teemahaastattelut voidaan järjestää kaikki samanlaisiksi tai vaihdella kysymysten sanamuotoja ja järjestystä haastatteluiden välillä. Yhdenmukaisuuden aste on tutkijan päätettävissä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Teemahaastattelussakaan ei voi sen vapaasta luonteesta huolimatta kysyä mitä tahansa, vaan siinä täytyy pyrkiä löytämään vastauksia tutkimuksen ongelmanasettelun mukaisesti. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehukseen, eli siihen mitä aiheesta jo tiedetään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Teemahaastattelun avoimuus kuitenkin mahdollistaa sen käytön fenomenografisessa tutkimuksessa, jossa on tarkoitus edetä aineistolähtöisesti ilman ennalta valmiiksi luotua teoreettista viitekehystä.

Tässä tutkimuksessa haastattelujen teemat on valittu Kølvi-toiminnassa tehdystä sosiaalisessa arvioinnissa pojille osoitetun kyselylomakkeen ohjaamina. Lomakkeessa kysyttiin muun muassa poikien läksyjentekotaitojen kehittymisestä Kølvisä käymisen aikana, kielen oppimisesta, aikuisen avusta, ystävydestä, kiusaamisesta, rasismista ja vaikuttamismahdollisuuksista ja siitä, kokeeko nuori tullessa kohdelluksi tasa-arvoisena. Haastatteluteemoihin valitsin sellaisia ilmiöitä, joihin jokainen nuori, ja erityisesti monikulttuurinen nuori on tavalla tai toisella tutustunut elämässään ja jotka ovat Kølvi-toiminnan ydintä. Kysyin muun muassa, mitä on ystävyys, onko Kølvisä kiusaamista, mitä rasismi on ja miten se eroaa kiusaamisesta, mitä pojille merkitsee muiden maahanmuuttajien seura sekä voiko Kølvin toimintaan vaikuttaa, ja jos voi, niin millä tavoin (ks. LIITE 3, teemahaastattelurunko).

Ryhmähaastattelun avulla saamani aineistot litteroin tarkasti sana sanalta, jotta käsitteiden rakentumista olisi mahdollista seurata kirjoitettuun muotoon muutetusta ryhmäkeskustelusta. Tein litteroinnin aina viimeistään haastattelua seuraavalla viikolla, ennen seuraavan haastattelun nauhoittamista. Koin, että tästä oli suuresti hyötyä, sillä välillä oli vaikea saada selvää, mitä nauhalla puhuttiin. Tilanteen ja asiayhteyden ollessa tuoreessa muistissa oli epäselvät kohdat helpompi kuunnella huolellisesti. Ongelmia kuunteluun aiheutti monen puhujan yhtäaikainen äänessä oleminen, karkki suussa puhuminen sekä häiriöäänät, joita pojat tuottivat itse tai jotka kuuluivat viereisistä huoneista. Litteroitua tekstiä kertyi kaikkiaan 62 liuskaa.

3.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa eettiset kysymykset nousevat erityisen tärkeiksi. Kun tiedonhankintakeinot muistuttavat arkielämän vuorovaikutusta, täytyy tutkijan olla erityisen hyvin tietoinen omasta roolistaan. Mitä avoimempi tiedonkeruumenetelmä on, sitä vaikeampi on punnita tutkimusongelman mahdollisia eettisiä ongelmia etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125.)

Tieteen ja etiikan suhde on kahtalainen, sillä eettiset kannat vaikuttavat tutkijan tekemiin ratkaisuihin (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125). Tutkimuksen tekemisen kaikki vaiheet liittyvät tavalla tai toisella eettisiin kysymyksiin aina tutkimusaiheen valinnasta tulosten esittämiseen saakka. Tähän tutkimukseen valittu aihe, sosiaalinen arviointi ja monikulttuuristen poikien käsitykset siihen liittyen, on myös tavallaan eettisesti hankala ja pohdittava aihe. On tärkeää pohtia, voiko tutkimustulosten soveltaminen tuottaa eettisesti kyseenalaisen lopputuloksen (vrt. Manhattan-tapaukset, esim. Tuomi & Sarajärvi 2009, 130).²

Tutkittavien suoja on yksi eniten tutkijoita puhuttava eettinen seikka. Ihmisoikeudet muodostavat ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettisen perustan, ja siksi tutkijan on noudatettava niistä johdettuja periaatteita tutkimuksessaan. Osallistujille on selvitettävä tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit siten, että he kykenevät ymmärtämään ne (mt. 2009, 131). Tässä tutkimuksessa kerroin osallistujille tutkimuksen tavoitteista ja menetelmistä, muun muassa haastattelun aiheista etukäteen. Annoin myös mahdollisuuden lukea tutkimussuunnitelmani ja annoin omani sekä ohjaajani yhteystiedot etukäteen tai myöhemmin syntyviä kysymyksiä varten. Tutkittavien suojaan kuuluu olennaisesti osallistujien vapaaehtoinen suostumus, sillä osallistujilla on oikeus kieltäytyä osallistumasta, oikeus keskeyttää mukanaolonsa milloin tahansa sekä oikeus kieltää itseään koskevan aineiston käyttö jälkikäteen. Osallistujilla on myös oikeus tietää nämä oikeutensa. (Mt. 131.) Pyysin osallistujia allekirjoittamaan suostumuksensa lupalomakkeeseen, jonka kävimme yhdessä läpi ennen haastattelun alkua. Näin pystyin varmistamaan, että kaikki osallistuvat vapaaehtoisesti haastatteluun. Yhdessä haastattelussa mukaan tullut poika halusi lopettaa osallistumisensa tässä vaiheessa, ja nähdäkseni se kertoo muiden vapaaehtoisesta mukanaolosta. Lupalomakkeen allekirjoittaminen ja siihen liittyvä keskustelu takaa samalla myös sen, että osallistujat tiesivät, mistä tutkimuksessa on kyse (mt. 131).

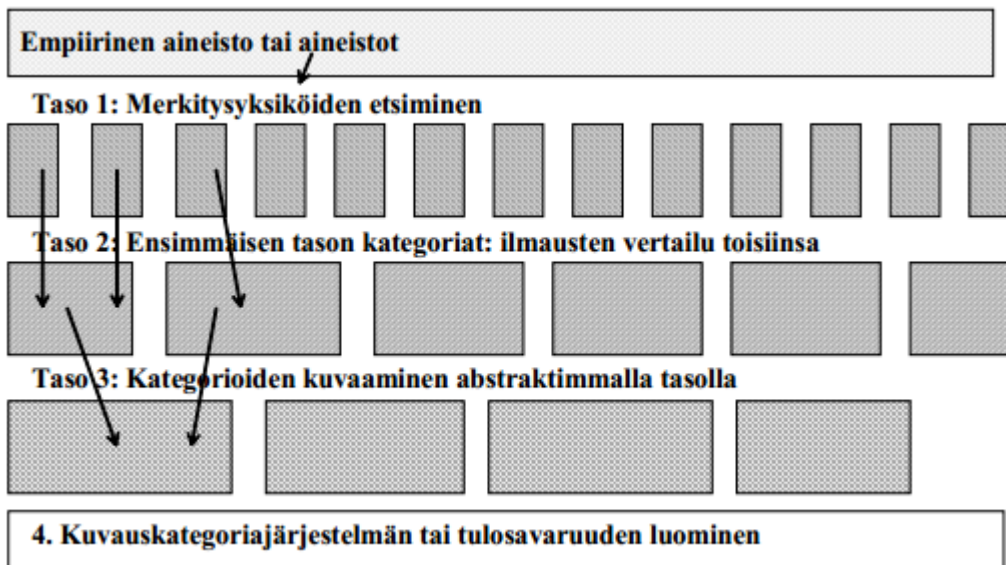
² Nimi viittaa tutkijan vastuuseen tulosten sovellettavuudesta. Manhattan-tapauksissa amerikkalaisessa projektissa luotiin perusta ensimmäiselle atomipommille.

Oleellinen osa tutkittavien suojaa on heidän hyvinvointinsa ja oikeuksiensa turvaaminen. Tässä tutkimuksessa tutkittavien oikeuksia tai hyvinvointia ei ole asetettu vaaraan tutkimuksen aikana tai sen jälkeen. Tutkimustietoja on käsitelty täydellä luottamuksella, vain minä tutkijana tiedän tutkittavien henkilöllisyyden eikä haastatteluissa luovutettuja tietoja käytetä mihinkään muuhun kuin tähän tutkimukseen. Olen pyrkinyt tekemään tämän tutkimuksen vastuuntuntoisesti ja hyviä tieteellisiä käytänteitä noudattaen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131).

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muun muassa tiedeyhteisön tunnustamien toimintatapojen noudattaminen, kuten rehellisyyden, huolellisuuden ja tarkkuuden noudattaminen tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja raportoinnissa sekä eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien käyttö ja avoimuus tutkimuksen tulosten julkaisussa. (Mt. 132.) Kunnioitan muiden tutkijoiden työtä ja saavutuksia ja osoitan niille kuuluvan arvon omassa tutkimuksessani asiaankuuluvien lainauksien ja lähdeviittein.

3.5 Analyysin kulku

Fenomenografisen tutkimuksen analyysi etenee vaiheittain. Tulkinta ja merkitysten jäljittäminen tapahtuvat samanaikaisesti usealla tasolla, kuten käy ilmi kuviosta 5. Jokaisella analyysin vaiheella on merkitystä suhteessa seuraaviin valintoihin. (Huusko & Paloniemi 2006, 166.) Analyysi lähtee perusteellisesta tutustumisesta aineistoon: aineisto luetaan huolella läpi useaan kertaan niin että siitä tulee hyvin tuttu, jopa läheinen tutkijalle. Aineistoa käsitellään kokonaisuutena eikä yksittäisinä tapauksina, sillä tarkoitus on hahmottaa tutkittavien kokonaiskäsitys aiheesta. (Niikko 2003, 33.)

Kuvio 5. Kuvauskategorioiden tasot (Huuskonen & Paloniemi 2006, 167)

Toinen analyysivaihe koostuu merkitysyksiköiden etsinnästä. Ensimmäisen vaiheen lukemisen tarkoituksena on löytää tulkinnan kannalta merkittäviä ilmauksia. Tulkinnan tulee kohdistua ajatukselliseen kokonaisuuteen, joten analyysiyksiköksi voidaan valita sana, tekstikappale tai lause kulloinkin tarpeen mukaan (Niikko 2003, 33). Ilmauksista muodostetaan merkitysyksiköjä sen pohjalta, mikä on ilmauksen tarkoitus. Merkitysten muodostaminen tapahtuu intersubjektiivisesti sekä tutkittavan ilmauksen että tutkijan tulkinnan pohjalta. (Syrjälä ym. 1994, 127) Merkitysyksikön määrittelyssä tulee tarkastella, kuinka laajalle ilmausten ajatusyhteydet ulottuvat tekstissä ja minkälaisia käsityksiä vastaajat ovat tuottaneet (Huusko & Paloniemi 2006, 167).

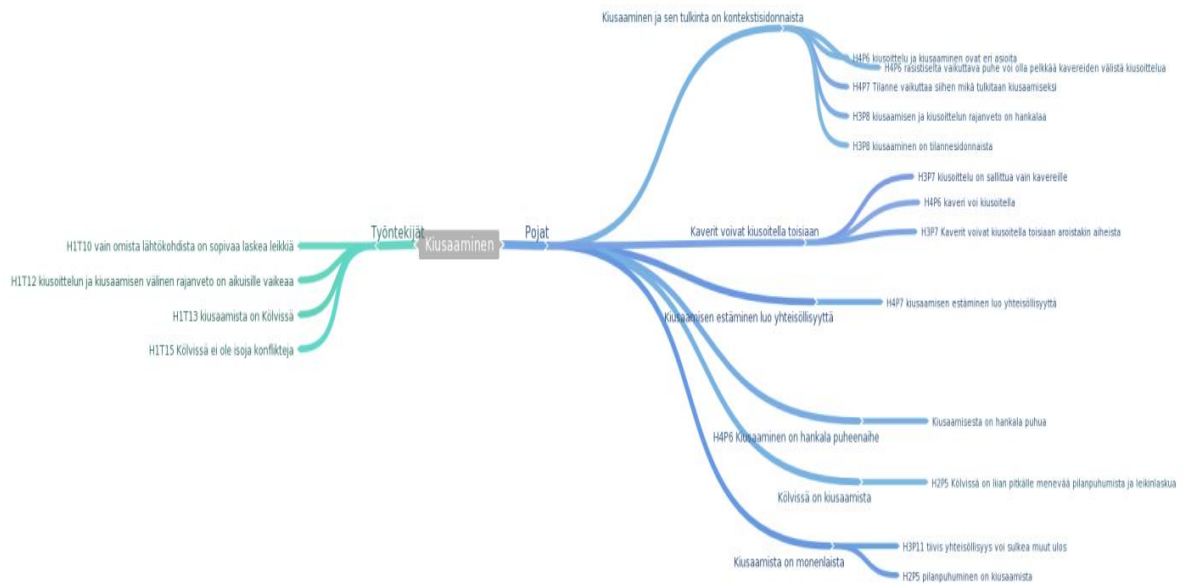
<p>Daniel: nii, mutta riippuu kato jos sulla on sellasen henkilön kanssa tiiäksä, jonkunlainen läppämeininki tai juttuja, se on ihan ok. Mut se on vähän huono, vaikka Edvin on uus täällä ja se tulee ja mä käytän sitä N-sanaa, Haastattelija: mmm Daniel: "Joo, moi mitä N!". Se on epäjärkevää ja tyhmää. Haastattelija: Mm. Daniel: ja jos ootte kavereita, toi kutsuu sua jotain ja säkin kutsut, vastaat takaisin, se on ihan ok. Tai niinku se on just se ystävyys mitä sää niinku kyselit äsken, että tavallaan...</p>	<p>Kiusoittelu on kontekstisidonnaista</p>
---	--

Kuvio 6. Merkitysyksikön luominen haastattelusta (pojat 3, sivu 7)

Analyysin kolmannessa vaiheessa loin ensimmäisen tason kategorioita vertailemalla ilmauksia toisiinsa, lajittelemalla ja ryhmittelemällä niitä. Merkityskategoriat selittävät ja kuvaavat käsitysten erilaisuutta. Analyysin tarkoitus on etsiä eroavuuksia ja yhtäläisyyksiä, mutta yhtä lailla myös harvinaisuuksia ja rajatapauksia (Niikko 2003, 34). Tämän vuoksi merkityskategoria saattaa muodostua jopa vain yhdestä merkitysyksiköstä, sillä fenomenografiassa ollaan kiinnostuneita käsitysten laadullisista, eikä niinkään määrällisistä, eroista (Syrjälä ym. 1994, 127). Kategorioiden rajojen määrittäminen vertailemalla merkitysyksiköjä koko aineiston merkitysten joukkoon on tärkeää tässä vaiheessa, sillä kategorioiden tulisi olla selkeässä suhteessa toisiinsa (Niikko 2003, 36).

Neljäs vaihe on merkityskategorioiden kuvaaminen abstraktimmalla tasolla. Pyrin yhdistämään kategorioita teoreettisista lähtökohdista käsin laaja-alaisemmiksi ylemmän tason kuvauskategorioiksi. Kuvauskategoriat heijastavat joukkoa laadullisesti erilaisia tapoja, joilla ilmiötä voidaan kuvata, analysoida ja ymmärtää. Kuvauskategoriat kuvaavat ilmiötä yleisellä ja kollektiivisella tasolla ja ne ovat rakentuneet tulkintani kautta. Tämän seurauksena kuvaus ei voi koskaan olla kokonaisuus siitä, mitä se kuvaa, vaikka kuvattu asia ja kuvaus ovat erottamattomasti toisiinsa kietoutuneita (Niikko 2003, 36–37).

Kokonaiskuvan hahmottamiseksi kokosin samaan aiheeseen viittaavat merkitysyksiköt yhteen mind map –kaavioon. Yhteenkeräämisen jälkeen ryhmittelin merkitysyksiköt teemojen mukaan omiin tiedostoihinsa ja loin ylätason kategoriat merkitysyksiköiden (esim. ”tilanne vaikuttaa siihen mikä tulkitaan kiusaamiseksi”) ja pääluokan ”kiusaaminen” väliin. Tähän syntyi ylätason kategoria ”kiusaaminen ja sen tulkinta on kontekstisidonnaista”. (Ks. kvio 7 sekä kategoriakartat, liitteenä.)

Kuvio 7. Ensimmäisen luokan merkityskategorian luominen merkitysyksiköiden pohjalta

Tässä tutkimuksessa kuvauskategoriat määrittyivät lopulta teemahaastattelurungon mukaisiksi. Haastattelutilanteet olivat yksilöllisiä ja keskusteluteemojen käsittelyjärjestyksen valitsin kussakin haastattelussa luontevimman järjestyksen mukaan. Usein haastateltavat siirtyivät teemasta toiseen omasta aloitteestaan, ilman että minun tarvitsi varsinaisesti vaihtaa aihetta. Esimerkiksi työntekijät keskustelevat kiusaamisesta ja aikuisten puuttumisesta siihen, kun yksi heistä ottaa puheeksi järjestyksenpidon ja siirtyy samalla luontevasti kiusaamisesta yhteisöllisyyteen:

Työntekijä 3: On niinku tärkeempää se, että istutaan tässä yhdessä ku se, et meneeks se kuppi sinne tiskikoneeseen
 Työntekijä 1: Mm. Yhteisöllisyys.

Analyysivaiheessa pysyin avoimena ja valppaana sen suhteen, että aineistosta olisi voinut nousta esiin uusia pääkategorioita, joista en olisi osannut kysyäkään. Näin ei kuitenkaan käynyt, vaan käsitellyt aiheet sisältyivät haastattelurungossa oleviin luokkiin. Uusia alakategorioita syntyi sen

sijaan runsaasti, esimerkiksi yhteisöllisyyteen liittyvät kysymyksetni olivat ”Mitkä ovat parhaita hetkiä Kōlvissä?” ja ”Voitteko vaikuttaa Kōlvin toimintaan?”. Yhteisöllisyyteen liittyvistä käsityksistä muodostuu 10 eri alakategoriaa, joista pojat ja työntekijät jakavat 4, 1 esiintyy vain työntekijöillä ja 5 vain pojilla.

Lopuksi kuvaan merkityskategoriat kuvauskategorijärjestelmänä, jota voidaan kutsua myös tulosavaruudeksi. Kuvauskategoriasysteemi hahmottuu analyysin seurauksena, eikä sitä voi muodostaa etukäteen esioletusten pohjalta. Kuvauskategoriasysteemissä käsityksillä voi olla yhtäläinen arvo tai ne voivat olla hierarkkisia, vertikaalisia tai horisontaalisia. Horisontaalisessa systeemissä luokat ovat samanarvoisia ja tasavertaisia, ja erot kategorioiden välillä ovat sisällöllisiä. Vertikaalisessa systeemissä luokat voidaan järjestää jonkin aineistosta nousevan kriteerin, kuten tärkeyden, yleisyyden tai ajan perusteella. Hierarkkisessa systeemissä jotkut käsitykset ovat selvästi muita kehittyneempiä. (Niikko 2003, 37.)

Tässä tutkimuksessa kaikkia syntyneitä luokkia käsitellään samanarvoisina, sillä jokainen käsitys aiheesta on yhtä arvokas tutkimuksen tuloksen kannalta. Tulosavaruuden keskuksessa on Kōlvin sosiaalinen pääoma. Sitä ympäröivät kategoriat, jotka kuvaavat sosiaalisen pääoman luokkia: ystävyys, vertaistuki, yhteisöllisyys, kiusaamisen käsittely ja rasismista vapaa alue. Näiden reuna-alueilla on nähtävissä merkitysyksiköt, joista kukin luokka koostuu. Merkitysyksiköt taas on mahdollista avata ilmauksiksi, eli alkuperäisiksi tekstikatkelmiksi (ks. liite 4).

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 Kölvissä saa vaikuttaa – käsityksiä yhteisöllisyydestä

Kysyin pojilta yhteisöllisyydestä seuraavien sosiaalisesta arvioinnista nousevien yhteisöllisyyteen liittyvien kysymysten kautta (ks. liite 3):

- Mitkä ovat parhaita hetkiä Kölvissä? Mikä saa viihtymään?
- Voitteko vaikuttaa Kölvin toimintaan? Kuunnellaanko mielipiteitänne tai ehdotuksianne?
- Milloin pääsette keskustelemaan toisten poikien tai aikuisten kanssa?
- Tunnetteko kuuluvanne Kölvin porukkaan? Mikä saa tuntemaan että kuuluu joukkoon?
- Mitä ajattelisitte jos Kölvi tekisi nykyistä enemmän yhteistyötä suomalaisnuorten kanssa?

Poikien käsitykset yhteisöllisyyden osa-alueista voidaan jakaa kahdeksaan kategoriaan. Heidän käsityksensä mukaan yhteisöllisyys Kölvissä koostuu 1) aikuisen läsnäolosta, 2) vaikuttamismahdollisuuksista, 3) toisten kunnioituksesta, 4) kodinomaisuudesta, 5) huumorista, 6) kävijöiden yhtenevistä lähtökohdista, 7) toiminnan avoimuudesta ja 8) yhteistyöstä kantaväestön kanssa. Voidaan nähdä, että pojat ovat luoneet ilman vaikutustani neljä käsitysluokkaa. Toisin sanoen heillä on vankka käsitys siitä, mistä Kölvin yhteisöllisyys syntyy, vaikka he eivät tuota tunnetta juuri yhteisöllisyydeksi nimenneetkään.

Poikien käsitysten mukaan Kölvissä aikuiset kuuntelevat nuoria ja heiltä saa aina apua. Tärkeää pojille on myös se, että aikuisten kuuntelevan läsnäolon kautta heillä itsellään on mahdollisuus vaikuttaa Kölvin toimintaan. Vaikuttamista tapahtuu sekä järjestetyn mahdollisuuden kautta niin sanotuissa Kölvi-kokouksissa³ että epävirallisemmin arjessa:

Adell: Nyt mä oon tässä ollu jo puoltoista vuotta Isoveli-toiminnassa⁴, siellä kyllä, öö, siellä kyllä ne kaikki jotka on siellä mukana yhdessä jutellaan ja kaikkien niiden mielipiteitä ja siitä, sen kautta niinku ainakin pääsee vaikuttaa toimintaan

Haastattelija: joo

Adell: ja niitä kuunnellaan kyllä

³ Kölvi-kokous on talokokous, jossa nuoret, ohjaajat ja vapaaehtoiset yhdessä keskustelevat Kölvin ajankohtaisista aiheista. Kaikilla on oikeus puhua ja kaikkia kuunnellaan yhtäläisesti. Mahdollisuus demokraattiseen vaikuttamiseen ja aktiivisen kansalaisuuden taitojen opetteluun.

⁴ Isoveljet ovat Kölvi-toiminnassa ja Suomessa pidempään olleita nuoria, jotka toimivat vertaistukena uusille pojille Kölvin arjessa.

Huumori ja kodinomaisuus luovat yhteenkuuluvuutta, ja toisten kunnioitus mahdollistaa tasa-arvoisen osallistumisen toimintaan. Kunnioitus on poikien käsityksen mukaan sitä, että kaikkien kanssa ollaan kavereita ja ketään ei syrjitä. Poikien mukaan Kölvin toiminta on avointa, ja toimintaan on helppo päästä mukaan.

Lähes kaikki Kölvin pojat ovat muuttaneet Suomeen murrosikäisinä. Nämä yhdistävät lähtökohdat luovat yhteisöllisyyttä, sillä heillä kaikilla on samantyyppisiä kokemuksia takanaan. Lisäksi heillä on arjessa samantyyppisiä haasteita, muun muassa kielenoppimisen ja uuteen kulttuuriin sopeutumisen osalta.

Khaled: tavallaan on yhteen, jonkinlaista yhteenkuuluvuutta. Henkee. Et kaikki on, kaikki on tullu eri, ei ne oo kaikki suomalaisia

Luis: Maasta

Khaled: Siksi niil on samanlainen yhteenkuuluvuus

Pojat pitivät tärkeänä myös yhteyttä Kölvin ulkopuolelle, kantaväestöön. Toisaalta osa pojista näki, että kantaväestöön kuuluvien nuorten kanssa ollaan tekemisissä niin paljon Kölvin ulkopuolella, esimerkiksi koulussa ja harrastuksissa, että Kōlvissä se ei välttämättä ole enää tarpeen. Keskustelimme Bernardin kanssa vertaistuen merkityksestä, kun hän otti puheeksi kontaktin suomalaisnuoriin ja sen merkityksen kotoutumiselle:

Bernard: tai se niinku, ja mitä muuta? Ja se äskeiseen ku sä sanoit, et onks hyvä et on niinku paljo maahanmuuttajia? Ni mun mielestä, öö, se on niinku hyvä, mutta jotkut niinku ku tulee täällä, pitää niinku yrittää että sopeutua suomalaisten kanssa,

H:mm

Bernard: ei vaan niin, että ku tulee Kölviin, vaan niin, että niinku ulkomaalaisten kanssa kaupunkiin ja tonne ja tänne ja ... vaan myös kaikkein tärkein on se, että suomalaisten kanssa nuoret olis...

Toisaalta Adell vastaa siihen kertomalla oman käsityksensä, että suomalaisnuorten kanssa tulee vietettyä väistämättä paljon aikaa:

Adell: et se on lähinnä, et täällä on lähinnä ulkomaalaisia tääl. Ei kukaan oo kuitenkaan täällä niiku joka päivä, ni aina ku tää Kölvi on auki, ni menee muuallekin, tiedäksä? Muita paikkoja

Haastattelija: mm. Ni näkee sit siellä niitä suomalaisia ihan tarpeeks?

Adell: mmm, mm

Työntekijöiden yhteisöllisyyskäsitteet voidaan jakaa kuuteen kategoriaan. Heidän käsityksensä mukaan Kōlvin yhteisöllisyys syntyy 1) kodinomaisuudesta, 2) toiminnan avoimuudesta, 3) poikien keskinäisestä vuorovaikutuksesta, 4) aikuisten puuttumisesta kiusaamiseen 5) poikien vaikuttamismahdollisuuksista sekä 6) yhteistyöstä kantaväestöön kuuluvien kanssa.

Kodinomaisuus on työntekijöiden mukaan sitä, että vietetään paljon aikaa poikien kanssa ja esimerkiksi syödään yhdessä. Tilojen ahtaus on yhdenlainen paradoksi: toisaalta liian pienet tilat hankaloittavat toimintaa, mutta toisaalta ne luovat kodinomaisen tunnelman ja pakottavat hyvään yhteishenkeen.

Työntekijä 1: Ja, en mä tiedä, ehkä yks syy siihen, et minkä takia Kōlviss on ihan erityinen, oma yhteisöllisyys on just mitä Työntekijä 3 sano, et se kodinomaisuus ja siihen varmast nää meidän tilat ihan itessään tekee sen oman juttunsa. Kun on ahdasta ni on pakko olla...

Avoimuus näkyy työntekijöiden käsityksen mukaa siinä, että kaikki saavat osallistua toimintaan. Esimerkiksi kaikki Kōlviin tulevat uudet pojat pyritään ottamaan henkilökohtaisesti vastaan ja toivottamaan tervetulleiksi. Kaikkien huomioiminen tarpeen mukaan luo yhteisöllistä ilmapiiriä.

Vaikuttaminen on tärkeässä roolissa Kōlvissä. Aktiiviseen kansalaisuuteen kannustetaan sillä, että pojat saavat kokeilla vaikuttamista pienimuotoisesti Kōlvissä. Vaikuttaa voi sitä varten järjestetyissä Kōlvi-kokouksissa tai arkisemmin keskusteluissa aikuisten kanssa. Yhdessä päätettyyn on nuortenkin helpompi sitoutua. Myös konfliktit käsitellään koko yhteisön kesken, mikä luo työntekijöiden mukaan yhteisöllisyyttä.

Poikia kannustetaan keskinäiseen vuorovaikutukseen, minkä koetaan lisäävän yhteisöllisyyttä Kōlvissä:

Työntekijä 3: ja sit just et kaikille puhutaan. Et kyl aika usein sit just joku on tullu, ni sit pojat tulee ohjaajalta kysymään et "mikä ton nimi on?, Mistä se tulee?" No sitten just, no mä ainakin ite vaan vastaan tosi usein että: "no kysy siltä", että: "älä multa kysy".

Työntekijät jakavat poikien esille tuoman käsityksen aikuisten läsnäolon ja kiusaamiseen puuttumisen vaikutuksesta Kölvän yhteisöllisyyteen. Työntekijöiden käsityksissä ilmenee myös ajatus poikien integraatiosta kantaväestöön. Työntekijät kertovat pojille suomalaisesta kulttuurista, minkä toivotaan helpottavan heidän yhteistyötään suomalaisnuorten kanssa ja lisäksi pojat saavat Kölvissä tutustua suomalaisiin vapaaehtoistyöntekijöiden kautta.

4.2 ”Jokaisella kaverilla on oma rooli toisten kanssa” – ystävien merkityksiä

Ystävillä on monta merkitystä nuoren elämässä. Ystävyysuhde on usein syvä ja vakaa: ystävän kanssa voi jakaa niin ilot kuin surutkin. Ystävyys myös suojaa yksin jäämiseltä ja yhteiskunnan kannalta epätoivottavaan käyttäytymiseen ajautumiselta. Monikulttuurisille pojille ystävyysuhteet näyttäisivät olevan erityisen tärkeitä myös siinä mielessä, että heidän kotoutumisensa on usein tyttäjä vaikeampaa. Osin tämä voi johtua monikulttuurisille pojille tarjotusta kapeasta roolimallista (Honkatukia & Suurpää 2012, 280–281.)

Poikien ystävyyskäsitteet voidaan jakaa kuuteen eri kategoriaan niiden sisältämien merkitysyksiköiden avulla. Poikien mukaan ystävät tuovat elämään sisältöä. Ystävyys on tasaveroinen ihmissuhde, mutta ystävillä ja kavereilla voi olla monia rooleja elämässä. Ystäväystymisen helppous riippuu vastaajasta ja tilanteesta. Jotkut pojista tekevät selvän eron ystävien ja kavereiden välillä, jotkut pitävät ystävien ja kavereiden erottelua suomalaisena kulttuuripiirteenä.

Poikien mukaan ystävillä ja kavereilla on monia rooleja elämässä. Bernard kuvaa tilannetta:

Bernard: No siis mun mielestä jokaisella kaverilla on niinku oma, öö, rooli toisten kanssa. jotkut niin kuin harrastuksessa tai, ää, keskustassa tai muualla, se on niinku sellanen kaveri.

Ystävät tuovat poikien mukaan elämään sisältöä, sekä konkreettisesti että psyykkisemmällä tasolla.

Ystävien kanssa pidetään hauskaa ja ilman ystävää elämä olisi yksinäistä. Pojat sanovat, että

ystävien kanssa on helppo olla ja ystävät auttavat toisiaan. Ystävät pitävät yleensä samoista asioista, ja ylipäättään ystävyys on yhteistyötä. Ystävyys on ehdottoman tasaveroista, eivätkä ystävät kiusaa toisiaan.

Osa pojista kokee ystävien ja kavereiden erottelun suomalaisena kulttuuripiirteenä. Heidän mukaansa ystävät ovat kavereita läheisempiä ja kavereilla ei välttämättä ole paljon yhteistä.

Haastattelussa 3 pojat keskustelivat ystävydestä:

Daniel: ...sillon ehkä niinku tää ystävyys tai niinku silleen et se ei oo niin paljon. Kyllä me ollaan kavereita, mutta ei niin paljon.

Haastattelija: mm, mm

Daniel: että kavereilla on jonkinlainen taso.

Haastattelija: toiset on niinku läheisempiä kun toiset?

Edvin: Just nii

Gabriel: mm

Edvin: nimenomaan

Poikien käsityksen mukaan ystäväystymisen helppous riippuu henkilöstä. Toiset ystäväystyvät helpommin kuin toiset. Joidenkin mukaan Kölvissä on helppo saada ystäviä, tai ainakin kavereita. Yhden vastaajan mukaan myös kaikki hänen luokallaan olevat ovat ystäviä keskenään, mutta useimmat pitivät koulutovereita vain kavereina. Ylipäättään ystävyyttä pidettiin syvempänä ihmissuhteena kuin kaveruutta, vaikka puheessaan asiaa pohtineet pojat olivatkin sitä mieltä, että heidän kotimaassaan ystäviä ja kavereita ei tällä tavoin eroteltaisi toisistaan. Tilannetta kuvaa Bernardin kanssa käymäni keskustelu:

Haastattelija: Et voi olla et ei oo nii sellanen sydänystävä? Et se on vaa sellanen kaveri?

Bernard: Joo. Ja varsinkin voidaan sanoa et Suomessa kyllä (naurahtaa).

Haastattelija: Nii, Nii joo (naurahtaa). Onks se nii, et sun kotimaassa esimerkiksi ei tehtäis ehkä nii jyrkkää eroa?

Bernard: ei, ei kotimaassa

Haastattelija: Nii, et se on enemmän sit täälläpäin sit se erottelu?

Bernard: joo.

Haastattelija: mm...

Katkelmasta käy ilmi, kuinka Bernard tekee selvän eron kavereiden ja ystävien erilaisista rooleista elämässä. Myöhemmin hän kuitenkin tarkentaa, että tämä on tyypillistä erityisesti Suomessa ja että hänen kotimaassaan ei eroteltaisi samalla tavalla. Tämä oli haastatteluissa hyvin tyypillistä puhetta:

toisaalta tehdään selvä ero suomalaisen ja kotimaan käytännön välille, mutta kuitenkin puheessa noudatetaan suomalaisiksi nimettyä käytäntöä puhua ystävistä kavereita läheisempinä.

Työntekijöiden ystävyyskäsitteet jakautuivat kuuteen kategoriaan, joita ovat: 1) Kōlvin vaikutus poikien ystävyystymisessä, 2) ystävyys vapaaehtoisena toimintana, 3) roolit ystävyysuhteissa, 4) ystävien ja kavereiden erottelu, 5) poikien eronteko ystävien ja kavereiden välillä sekä 6) käsitteiden käyttö ystävyydestä puhuttaessa.

Työntekijöiden arvion mukaan jotkut pojat erottelevat ystävät ja kaverit toisistaan. Lisäksi he olettavat, että jotkut pojat ovat tutustuneet Kōlvissä ja sen jälkeen laajentaneet ajanviettopaikkojaan myös Kōlvin ulkopuolelle.

Työntekijä 3: Osa on silla, et osa tulee tänne

Työntekijä 2: mm

Työntekijä 3: et ne tuo jotain niitte, vai jotai koulukavereita tai niinku, sellai, sellaisia ystäviä myös tänne Kōlviin. Mut sit mun mielestä täällä myös osa on niinku ystävyystynyt.

Työntekijä 1: mm

Työntekijä 3: Niinku vaikka X [poika jota en ole haastatellut] ja Fernando on tullu tänne ihan eri aikaan

Työntekijä 2: Kōlviinkö?

Työntekijä 3: mut ne käy tuolla niinku muuallakin. Jossain monarilla [Monitoimitalo13, nuorisotila]ja sillai et...

Työntekijä 1: Mm

Työntekijä 2: Et ne sit liikkuu myös muualla yhdessä.

Työntekijä 1: Niin

Ystävyys on vapaaehtoista. Ystävälliseen käytökseen voidaan kehottaa, mutta ystäväksi voi ryhtyä vain omasta halustaan.

Työntekijä 3: Et kaveri on sit ehkä että voi sanoa että "no niin, kaikkien pitää olla kavereita!"
Vaikka jossain Kōlvissä, mutta ei voi sanoo että kaikkien täytyy, tai kaikki voi tai että kaikkien pitää olla ystäviä keskenään.

Työntekijät, kuten pojatkin, näkevät ystäville ja kavereille monia eri rooleja elämässä. Ystävät ovat pysyvämpiä ja ystävyysuhde on kaveruutta syvempää, mutta ystävyys ei heidän mukaansa silti välttämättä ole parempaa kuin kaveraus.

Työntekijöiden käsityksen mukaan ystävien ja kavereiden erottelu on niin syvällä suomalaisessa ajattelussa että se näkyy kielessäkin. Käyttämällä käsitteitä ”ystävä” tai ”kaveri” puhuja saattaa myös tarkoituksella haluta ilmaista itseään tietyllä tavalla. Hän voi haluta olla määrittelemättä sosiaalisten verkostojensa rakennetta ja hierarkiaa kuulijoille ja puhua vain kavereista, tai hän voi haluta säästää merkitykselliseksi koetun ystävä-käsitteen syviin ihmissuhteisiin. Toisaalta on mahdollista vältellä myös kaveri-sanankäyttöä, sillä se voidaan kokea mitättömänä.

Työntekijä 2: Mä en nää mitään eroa. Se on kun ne sanoo ”ystävä”, ehkä ne voi olla kohteliaita. Se on niinku se yks asia. Siis minun mielestä. Jos mä sanon, niin se on vanha ystävä tai hyvä kaveri, tiiäksä? Jos mä käytän sitä ystävä-sanaa, ehkä mä haluan olla kohtelias.

Työntekijä 1: Mm!

Työntekijä 2: ystävä tai kaveri. Mutta suomalaiset näkevät sitä aika hyvin. Esimerkiksi työntekijä1 sanoi, että ”lapsuudenystävä”.

Haastattelija: Mut suomalaiset erottaa selvemmin?

Työntekijä 2: Kato, ajattele. Siin on niinku niinku paljon järkeä! Se on niinku arvokas. Tiedätkö?

Työntekijä 1: Mm

Työntekijä 2: Se on niinku pitkä aika sitten. Mutta kaveri, on niinku ihan vähän

Kuitenkin Työntekijä 2:n puheessa on nähtävissä sama epäloogisuus kuin poikien käsityksissä.

Vaikka hän ei käytä kaveri-sanaa eikä erottele ystäviä ja kavereita toisistaan, hän kuitenkin näkee jotkut ihmissuhteet vähemmän merkityksellisinä kuin toiset:

Haastattelija: siulle se ei merkitse niin paljon? Sanana niinku semmonen?

Työntekijä 2: Nii, esimerkiksi mä harrastan [laji poistettu]. Mä sanon niitä ystäviksi. Me ollaan hyviä ystäviä. Emmä sano kavereita. Vaan ehkä nuorten kielessä niinku

Työntekijä 3: Työntekijä 2 sanoo tosi paljon, käyttää tosi paljon ystävä-sanaa

Työntekijä 1: niin

[naurua]

Työntekijä 2: Niinku mää sanon, me harrastetaan yhdessä. Mä en oo tekemisissä niiden kanssa, ei missään nimessä. Niinku...

[naurunremahdus]

Työntekijä 2: Toki harrastetaan, mutta sen jälkeen, en mä nää niitä niinku.

Haastattelija: Hmm.

Työntekijä 2: Silloin kun meillä on tuo harrastus tai jotain, niinku...

Työntekijä 3: Mä sanon kavereiks semmosia niinku

Työntekijä 1: Niin

Työntekijä 3: joita mä en nää niinku muissa yhteydessä kun jossai niinku koulussa tai...

Työntekijä 1: niin

Työntekijä 2: tai jos mä nään sitä, mä sanon toiselle, joka on mun kanssa, vaikka Työntekijä 1:lle ”tuo on mun ystävä, harrastetaan yhdessä”.

Työntekijöiden ja poikien ystävyyskäsitteet ovat pitkälti yhteneviä. Molemmat ryhmät pohtivat ystävyuden ja kaveruuden käsitteiden eroa ja sen näkymistä arkielämässä sekä poikien ystäväystymistä Kölvissä ja muualla. Kuitenkin työntekijöillä on pojista eroavia käsityksiä siinä, että he pohtivat ystävä- ja kaveri-käsitteiden käyttöä ja niiden käsitteiden käytön merkitystä elämässään. Toisin kuin pojat, työntekijät tuovat ilmi myös käsityksensä ystävyudesta vapaaehtoisena toimintana. Pojille tärkeää on ollut ystävyuden sisältöjen pohtiminen käytännön tasolla: mitä merkitsee se, että on ystäviä ja entä jos niitä ei ole? Ystävyuden käsitettä elämän sisällön tuojana ei ole nähtävissä työntekijöiden ystävyyskäsitteissä.

4.3 Vertaistuki luo turvaa uudessa tilanteessa

Vertaistuella tarkoitan tämän tutkimuksen kontekstissa yhteisöä, jossa monikulttuuriset pojat saavat vahvistusta omalle etniselle identiteetilleen. Samalla he saavat toisistaan tukea vaikeaan elämäntilanteeseensa, johon liittyy paljon ulkopuolisuuden kokemuksia (ks. luku 2.1.2 ja 2.1.3). Haastattelutilanteessa lähestyin tilannetta kysymällä pojilta esimerkiksi, mitä heidän mielestään vertaistuki on, ja mitä heille merkitsee nähdä Kölvissä muita maahanmuuttajia. Työntekijöiltä kysyin lisäksi, mitä he arvelevat vertaistuen merkitsevän pojille.

Poikien vertaistukikäsitteet voidaan jakaa kolmeen eri kategoriaan: 1) vertaistuki tasa-arvoisena kaveruutena, 2) vertaistuki yhteisöllisyyden kehittäjänä ja 3) vertaistuki yhteiskunnan jäsenyyden saavuttamisen tukena.

Vertaistuki näyttäytyy uudessa asuinmaassa helppona keinona saada kontakteja muihin nuoriin.

Kavereiden saaminen helpottuu, kun sille on oma aika ja paikka, se on tehty mahdolliseksi:

Haastattelija: Totta. Mite sit se, että muistatteks työ niitä aikoja kun ootte tullu ekoja kertoja Kölviin, ni se et ku te ootte nähny poikia jotka on asunu kauemmin Suomessa? Näitä niinku isoveljiä jotka on asunu jo kymmenen vuotta Suomessa ja työ olitte vasta tullu. Ni onks sillä ollu niinku merkitystä?

Bernard: Noo, siinä, sillä on ollut kyllä merkitystä. Sä oot niinku nähny kun he on tulleet niinku aikaisemmin kuin me tai ehkä me haluttiin niinku olla kavereiden kanssa ja he ottaa niinku porukkaan.

Daniel ja Edvin kuvaavat vertaistuen vaikutusta yhteisöllisyyden kehittämisessä:

Haastattelija: Joo. No entäs sit sillo ku työ olitte vast tullu Kōlviin, ni mitä teille merkkas se, et täällä oli vanhempina poikia, sellaisia jotka oli kauemmin asunu Suomessa? Sillon kun työ olitte vast tullu Suomeen tai Kōlviin, olitte niinku uusia täällä.

Edvin: turvaa, tiiäksää, semmosta että ne on sun kans eikä tarvii olla aina ohjaajien kanssa. Vaan on niinku heidän kans. On niinku, chillaa, heittelee palloa.

Daniel: Ne ei ollu semmosia, niinku mitä mä sanon, semmosia ”toi on pieni, toi on uus”. Ne ei ollu semmosia, tiiäksä. Ne oli vaan semmosia, otti ryhmään mukaan iha rohkeesti ja

Haastattelija: Joo

Daniel: No siinä ei tarvi sitte paljon aikaa että se sulautuu, vaan se, muutaman päivän ja sit säkin oot sillee, joo.

Vertaistuki synnyttää poikien mukaan yhteisöllisyyden kokemusta laajemminkin. Heidän mukaansa samassa elämäntilanteessa olevien kanssa on helppo olla ja vertaistuki auttaa pääsemään mukaan ryhmään.

Ryhmään mukaan pääseminen auttaa laajemminkin aktiivisen kansalaisuuden saavuttamisessa, sillä se auttaa suomen kielen oppimisessa ja uuden kulttuurin tapojen ymmärtämisessä. Lisäksi vertaiset toimivat esimerkkinä ja auttavat näkemään tulevaisuuden mahdollisuuksia. Hussein kuvaa saamaansa tukea:

Hussein: Sitte helpottaa esimerkiks jos tuut jonku maasta ja Kōlvillä on valmiina semmosta niinku ihmisiä, jotka on omasta maasta

Haastattelija: Nii, joo

Hussein: Heti niinku helpottaa. Ja antaa niinku omalle mielelle, tulee niinku vähä vaikee suomeks sanoo, ne niinku ne kertoo sulle tääl on semmosta paikkaa ja ne kertoo sille, selittää millanen tää paikka on. Mitä sä saat ja onks se kiva paikka vai...

Työntekijöiden näkemys vertaistuesta on kokonaisvaltaisempi kuin poikien. Työntekijöiden mukaan vertaistuki on kokonaisvaltainen kehityksen tuki murrosikäisinä maahan tulleille pojille. Tuen käsitykset voidaan jakaa neljään kategoriaan: 1) joukkoon kuulumiseen, 2) ikätovereiden merkitykseen identiteetin kehitykselle, 3) kotoutumisen apuun ja 4) näkemykseen tulevaisuuden mahdollisuuksista.

Vertaistuki luo tunteen joukkoon kuulumisesta ja on siten olennaisen tärkeä osa identiteetin kehitystä. Se auttaa kotoutumisessa, koska se auttaa poikia näkemään tulevaisuuden mahdollisuudet konkreettisten tarinoiden kautta. Esimerkiksi työntekijä 1 kuvaa vertaistuen merkitystä seuraavasti:

Työntekijä1: ... meillä tääl on se tukiryhmä, tulee siihen ympärille, mut mieta vaikka et sä et ois Tampereella ja sul ois tollanen samanlainen tilanne. Niin mitä sä niinku hakisit ittelles semmost hyväksyntää ja hyvää oloa? Et okei oot nyt siellä kaks vuotta nuorempien kanssa esimerkiks, ehkä susta tulis sitte semmonen raggari, semmonen että sä oot... Ihminen, se hakee kuitenkin jossai vaiheessa, se tarvitsee jotain vahvistusta ja jos se vahvistus ois joku jengi taikka joku ryhmäytymä...

Vertaistuki auttaa työntekijöiden mukaan poikia kotoutumisessa uuteen kulttuuriin niinkin yksinkertaisen mekanismin kuin kavereiden saamisen kautta. Työntekijä 3 kuvaa tilannetta seuraavasti:

T3: Ja sitte poikien on helpompi lähteä johonki semmoseen missä on vaikka enemmän vaan niinku suomalaisnuoria, jos ne on saanu täältä jonkun kaverin

Vertaistuki on olennainen osa Kölvn sosiaalista pääomaa, sillä se läpileikkaa kaikkea toimintaa Kölvissä. Kaikki perustuu eri maista tulleiden ja eri-ikäisten poikien yhteiseen toimintaan, ja myös pojat tunnistavat, tunnustavat ja pitävät tätä seikkaa erittäin tärkeänä.

4.4 Työntekijöiden on vaikea erottaa milloin kiusoittelu menee yli

Kiusaaminen vaikuttaa monin tavoin negatiivisesti nuoren kehitykseen, ja maahanmuuttajien ollessa kyseessä myös kotoutumiseen. Poikien käsitykset kiusaamisesta voidaan jakaa viiteen eri kategoriaan, ja työntekijöiden käsitykset kolmeen

Poikien käsitysten mukaan 1) kiusaaminen ja tilanteen tulkitseminen kiusaamiseksi on kontekstisidonnaista. 2) Kiusaaminen on hankala puheenaihe, vaikka 3) kaveritkin voivat kiusoitella toisiaan. 4) Kiusaamista on monenlaista ja myös 5) Kölvissä esiintyy kiusaamista. Oleellista on kuitenkin käsitys siitä, että 6) kiusaamisen estäminen luo yhteisöllisyyttä Kölvissä.

Kiusaamisen ja kiusoittelun välisen rajan vetäminen on hankalaa, sillä poikien käsitysten mukaan tilanne vaikuttaa vahvasti siihen, mikä tulkitaan kiusaamiseksi. Kavereiden välinen rankaltakaan

kuulostava kiusoittelu ei ole kiusaamista, sillä kiusaaminen ja kiusoittelu ovat eri asioita. Kaverukset voivat kiusoitella toisiaan aroistakin aiheista, ilman että osapuolet kokevat sen kiusaamiseksi:

Daniel: nii, mutta riippuu kato jos sulla on sellasen henkilön kanssa tiiäksä, jonkunlainen läppämeininki tai juttuja, se on ihan ok. Mut se on vähän huono, vaikka Edvin on uus täällä ja se tulee ja mä käytän sitä N-sanaa,

Haastattelija: mmm

Daniel: ”Joo, moi mitä N!” Se on epäjärkevää ja tyhmää.

Haastattelija: Mm.

Daniel: ja jos ootte kavereita, toi kutsuu sua jotain ja säkin kutsut, vastaat takaisin, se on ihan ok. Tai niinku se on just se ystävyys mitä sää niinku kyselit äsken, että tavallaan...

Poikien käsityksen mukaan Kölvissä on joskus liian pitkälle menevää leikinlaskua ja pilanpuhumista, joka voidaan kokea tilanteesta riippuen joko kiusaamisena tai vain kavereiden välisenä leikinlaskuna ja kiusoitteluna.

Tutkiessani merkitystenantoprosesseja poikien puheessa, havaitsin heidän luovan sosiaalista pääomaansa myös kiusaamisen estämisen kautta:

Haastattelija: joo. Otteks työ kokenu Kölvissä kiusaamista?

Isaq: Kölvissä?

Haastattelija: Mm

Isaq: Eei

Hussein: Melkein, voi olla pieniä, nuoria poikia ni voi olla joskus semmosta sanoo. Mutta silloin heti kaikki huomaa ja kaikki sanoo ”et saa käyttää semmosta sanaa”. Ei saa sanoo toisista, pitää olla ystävällisiä ja sanoo anteeks. Vaikka ne on, vaikka se oli vitsi, se on kielletty täällä. Täällä on kaikki kavereita, ei toisia saa kiusata.

Kiusaaminen näyttää olevan pojille arka puheenaihe. Kysyessäni Kölvissä mahdollisesti havaitusta kiusaamisesta Isaq kysyy lähes hämmästyneenä ”Kölvissä(kö)?”, johon vastaan vahvistavasti ”mm”. Isaq, edelleen hiukan epävarmana, mutisee ”eei”, mutta Hussein vaihtaa keskustelun suuntaa kertoen oman, Isaqin epäilevää kantaa vastustavan, mielipiteensä siitä, että Kölvissä kyllä esiintyy kiusaamista. Tosin Husseinin kieltää vanhempien poikien välisen kiusaamisen, ja pitää sitä pienempien poikien ongelmana, johon ”kaikki” puuttuvat kertoen Kölvän normeista ”et saa käyttää semmosta sanaa”. Näin ollen Isaq luo Kölvissä esiintyvistä kiusaamisesta käsitystä, että siihen

puuttuminen itse asiassa luo yhteisöllisyyttä Kølviin. Kiusaaminen tulee yhteisön yhteiseksi asiaksi ja käy ilmi että normien noudattaminen on kunnia-asia pojille.

Samankaltainen keskustelu käytiin toisessakin ryhmässä:

Haastattelija: Mut onks Kølvisä kiusaamista?

Edvin: Siis niinkun?

Fernando: Vähemmän

Edvin: Ei voi tääl mitään, mitä mä sanon, kiusata, tääl on niinku kaikki kaverit, tiiäksää? Se kiusaaminen on sellanen niinku että, se on semmosta läppämeininki. Vitsimeininki. Ei meil oo niinku mitää semmosta...

Kysyessäni onko Kølvisä kiusaamista, Edvin esittää tarkentavan kysymyksen ”siis niinkun...?” ja samaan aikaan Fernando kertoo mielipiteensä ”vähemmän”, mistä ei käy ilmi, tarkoittaako hän että Kølvisä ei ole paljon kiusaamista, vai onko sitä esimerkiksi vähemmän kuin koulussa. Edvin kuitenkin tulkitsee, että Fernando on sillä kannalla, että Kølvisä ylipäätään on kiusaamista. Edvinin mukaan kiusaamista ei oikeastaan ole, vaan Kølvisä kiusaamiseksi mahdollisesti tulkittava toiminta on itse asiassa kavereiden välistä tasa-arvoista kiusoittelua. Tämä vahvistaa yhteisesti luotua ja jaettua käsitystä, että kaikki Kølvin pojat ovat kavereita keskenään, vaikka eivät välttämättä sydänystäviä olisikaan.

Toisaalta, tällainen erittäin tiivis yhteisöllisyys voi joskus synnyttää kiusaamista sen kautta, että yhteisö on ulkopuolisilta tiiviisti suljettu. Kølvisä esiintyy poikien mukaan kiusaamista, sillä suljettuun ryhmään mukaan pääseminen voi olla vaikeaa:

Daniel: Nii, että nekin antaa mulle tietoja ja mä annan niille tietoja. Tietojen vaihtelu, tiiäksää? Se vois olla ihan jees, kato. Mutta jos joku puhuu omalla kielellä täällä, esim, hän ja hän (osoittaa haastattelun osallistujia ja osoittaa nauhuria) Mä en voi käyttää nimiä ni... Että hän ja hän tiiäksä niinku älmllälähäm, mä en tajuu mitää mitä siinä oikein bähänbhähä, koska yleensä noi, öö, meikäläiset, jotka tulee tänne ni tiiäksä me jutellaan ihan kaikesta. Mitä sä oot tehny koulussa, mitä sä teet huomenna, ooks sää tulossa... tai niin niitä perusjuttuja. Tai niin

Haastattelija: hmm

Daniel: Tai joskus tulee niinku meiän oman maan, tiiäksä, juttuja. Et miks sielä on sota ja plaaplaaplaa, selitys, toi tykittää, enivei, toi niinku heittää jonkinlaisen vastauksen tonne keskelle ja sit toinen tulee sinne ja vaikka yks toinen ohjaaja tulee siihen keskelle tohon väliin et tällästä Et tolla tavalla.

Kölvin työntekijöiden kiusaamiskäsitykset noudattavat samoja kategorioita kuin poikien. Heidän mukaansa vain omista lähtökohdista on sopivaa laskea leikkiä, Kolvissäkin on kiusaamista ja kiusaamisen ja kiusoittelemisen välisen rajan erottaminen on aikuisille haastavaa. Lisäksi työntekijöiden puheesta on tulkittavissa, että kiusaaminen on hankala puheenaihe.

Työntekijä 3: Se on tosi vaikeaa, vaikeaa erottaa et mikä on semmosta niinku kiusottelua

Työntekijä 1: Niin

Haastattelija: Ja mis kohtaa menee yli?

Työntekijä 1: Nii

Omista lähtökohdista on turvallista laskea leikkiä, mutta muiden ihonväristä, uskonnosta tai kulttuurista vitsaileminen ei ole sallittua eikä hyväksyttävää:

Työntekijä2: No, kyllä mä muista, joskus, esimerkiksi mein nuoret. Ne niinku jos ne molemmat on tummaihoisia, ni ne kutsuu toisiaan, tiedätkö, sillä sanalla.

Haastattelija: Hm

Työntekijä2: Mutta jos joku kantaväestöstä, joku nuori siellä koulussa, jos kutsuu sitä sillä, ni se on ongelma

Työntekijöiden käsityksistä kävi myös ilmi, että Kölvin sääntöihin jo tottuneet nuoret eivät kyseenalaista niitä rikkomalla normeja, mutta vasta tulleet nuoremmat pojat saattavat vielä tehdä niin:

Työntekijä1: ketkä nyt on meillä ihan murkkuja, ni mun mielestä siis, toissaviikolla ni kyl mä jouduin puuttuun tässä keittiön pöydän ääressä ku sit yhtä, ne rupes yhtä sorsimaan. Tai semmosta. Se on aluks leikkimielistä, syömisestä taikka mistä tahansa, mut sit se ei lopu siihen ja sit niinku, mut, ne lopettaa sit kun siihen sanoo, sanoo niinku et ei se...

4.5 Rasismi on ennakkoluulojen muuri

Yksi Kölvin työn tavoitteista on pyrkiä vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asenteisiin maahanmuuttoa koskien. Poikien käsitysten mukaan rasismia ilmenee runsaasti ja sen ilmenemismuodot ovat moninaiset. Poikien rasismikäsitykset voi jakaa neljään eri kategoriaan: 1) arkipäivän rasismiin, 2) rakenteelliseen rasismiin, 3) rasismiin kaksisuuntaisena ilmiönä ja 4) rasismin hälventämisen keinoihin.

Poikien käsitys on, että rasismi näkyy jokapäiväisessä elämässä ja siten on perusteltua puhua arkipäivän rasismista (Honkatukia & Suurpää 2012, 129). Arkipäivän rasismi nimensä mukaisesti näkyy arjessa. Se on usein helposti havaittavaa, kuten kiusaamista ihonvärin perusteella, jatkuvaa itsestä toimintaa oman kulttuurin edustajien hyväksi tai se voi näkyä ennakkoluuloisuutena maahanmuuttajien tiedoista tai taidoista. Pojat kuvaavat kohtaamaansa rasismia:

Haastattelija: No, tota. Minkälaista rasismia työ ootte kohdattu?

Luis: Jaa

Khaled: Vaikka, kaikenlaista on tullu tässä. No...

Haastattelija: sano vaikka jotai esimerkkiä?

Khaled: No vaikka sillo kun mä menin kouluu, ni oppilaat, ne ei tullu juttelee mulle

Luis: Ei

Khaled: Suomalaisilla on vähä ennakkoluuloja etukäteen

Haastattelija: Joo

Khaled: Riippumatta mistä sä oot kotosin. Vaikka oot Italiasta tai mistä vaan.

Pojat tunnistavat myös rakenteellisen rasismien, joka on vaikeammin havaittavaa kuin arkipäivän rasismi. He nimeävät rakenteellisen rasismien ”laajemmaksi rasismiksi”. Se kuitenkin vaikeuttaa elämää vielä arkipäivän rasismiakin pahemmin. Heidän käsityksenä mukaan rakenteellinen rasismi on esimerkiksi sitä, että ei saa töitä:

Khaled: Se on vähä semmosta et esimerkiks ku niiku hakee jotain töitä ni sit se on vähä sillai et heti oven takana kuulu sillai et ei. Tai siis et, et se menee niinku et sillai että ensin omanmaalainen, sit ulkomaalainen.

Rasismi on hankala puheenaihe, vaikka pojat ovat kokeneet sitä paljon. Heidän käsityksensä mukaan rasismi ei kohdistu vain suomalaiselta maahanmuuttajalle, vaan he näkevät että myös taustaltaan monikulttuurinen voi olla rasisti. Seuraavassa otteessa Khaled kertoo suomalaisen ja maahanmuuttajan välisestä kohtaamisesta koulussa:

Khaled: Se on vähä, musta se rasistisuus ei oo vähä sillai et vaan suomalaiset on rasisteja. Vaan voi olla et ulko-, maahanmuuttaja on rasisti

Haastattelija: Nii, et on niinkin päin et...?

Khaled: Et jos sä sanot et esimerkiks on koulussa, mutta ei puhu suomalaisille ni ei se tarkoita sitä välttämättä et suomalaiset ei halua jutella vaan se voi olla et maahanmuuttaja ei so-, se ei tunne itseään mukavaks

Haastattelija: Hmm

Khaled: tai oloaan, siinä. Et se on vähän kulttuurieroja

Haastattelija: Nii, et se on vähä niinku kakssuuntanen?

Khaled: Nii. Se on kakssuuntanen, joo.

Khaled tarkoittaa, että monikulttuurisen ja suomalaisen nuoren välinen kohtaamattomuus ei välttämättä johdu suomalaisesta, vaan kyse voi olla myös siitä, että monikulttuurisella nuorella voi olla ennakkoluuloja suomalaisia kohtaan. Tällaiset molemminpuoliset ennakkoluulot selittävät rasismien ilmenemistä. Toisaalta tällainen lähestymistapa rasismiin voi selittyä sillä, että pojat eivät halua asettua alisteiseen vähemmistöasemaan, vaan nostavat oman ryhmänsä samalle tasolle valtaväestön kanssa kertoessaan myös itse edustamastaan joukosta löytyvistä ennakkoluuloista.

Poikien käsitys rasismista kuitenkin on, että työskentelyn avulla sitä voitaisiin hälventää. Esimerkiksi henkilökohtainen tutustuminen muista maista tulleisiin voisi hälventää ennakkoluuloja.

Khaled kuvaa tilannetta koulussaan seuraavalla tavalla:

Khaled: Niillä on vaan jonkinlaiset ennakkoluuloja tai vaan

Haastattelija: Entäs sit ku on kauemmin asunu ni hälveneeks ne ennakkoluulot yhtään jos on vaik samas koulussa?

Khaled: Kyl se sitte vähitellen, vähitellen. Jotkut on vielä, jotkut ei ymmärrä sitä viel tänä päivänä, mut kuitenkin jotkut rupee, sillain että

Haastattelija: Joo. Ku niinku tutustuu paremmin?

Khaled: Joo, ku tutustuu

Työntekijöiden rasismikäsitteet on mahdollista jakaa kuuteen eri kategoriaan. Heidän mukaansa 1) rasismi on rakenteellista ja 2) kaksisuuntaista. 3) Rasismi voi joskus olla myös tekosyy sille, että ei haluta myöntää omia virheitä tai heikkouksia. Myös työntekijöiden mukaan 4) rasismista voitaisiin päästä eroon ja he olettavat että 5) myös pojat kykenevät havaitsemaan rasismien monet muodot. Lisäksi käy ilmi, että 6) työntekijät tunnistavat arkipäivän rasismien, vaikka jättävät sen hyvin vähälle huomiolle.

Rakenteellinen rasismi on työntekijöiden käsityksissä syvällä yhteiskunnan rakenteissa. Se näkyy ennen kaikkea tasa-arvon toteutumattomuutena. Työntekijä 1 kuvaa rasismikäsitteistään seuraavalla tavalla:

Työntekijä 1: Se voi olla niin montaa eri asiaa. Ja mitä niinku, mä ehkä Kölvin kautta haluan painottaa, on se rakenteellinen rasismi. Ei välttämättä niinku suoraa, niinku et joku tulee sanoo sulle kadulla jotain susta, vaikka sun näöstä taikka jostain, vaan se mikä on yhteiskunnan rakenteissa. Esimerkiks tää kesätyöhakujuttu. Nää tämmöset rakenteelliset jutut.

Samalla käy ilmi työntekijöiden käsitys arkipäivän rasismista. Sitä ilmenee, mutta samalla he pitävät sitä niin itsestään selvänä asiana, että se ei kaipaakaan enempää pohdintaa.

Kuten pojat, myös työntekijät näkevät tärkeänä ennakkoluulojen molemminpuolisuuden. Ennakkoluuloja ei ilmene pelkästään kantaväestöltä maahanmuuttajille, vaan myös monikulttuurinen ihminen voi olla ennakkoluuloinen:

Työntekijä 1: Mun mielestä on tärkeää kun puhutaan rasismista, että se ei oo niinku yksipuoleinen, ää, reitti. Että just niinku sää [Työntekijä 2]sanoit, siin on muuri ja siin on suomalaisia ja ulkomaalaisia, ni sen ois voinu sanoo myös niin päin et ulkomaalaiset ja suomalaiset. Ja, me puhuttiin tästä just viime viikolla. Siit ennakkoluuloista, koska se menee hyvin paljon rasismien kanssa jotenkin käsi kädessä. Niin esimerkiksi että kuinka, öö... Aina puhutaan siitä että miten suomalaiset on rasisteja ulkomaalaisia kohtaan, mutta sitten taas monet ulkomaalaiset, niillä on rasistisia näkemyksiä myös kantaväestöä kohtaan. Ja ennakkoluulot, esimerkiksi, mieltii poliisia kohtaan. Taikka opettajia kohtaan. Sä aina niinku oletat että niinku lapsi ei nyt menestynyt koulussa, ni sillä opettajalla on pakko olla jotain. Et se on rasisti se opettaja. Että sen takia... Että siin on myös, että se on niinku, et se ei oo ainoastaan niin että suomalaiset on ihan...

Työntekijöiden käsityksen mukaan ainakin vanhimmat Kōlvin pojat erottavat arkipäivän rasismista lisäksi rakenteellisen rasismista ilmenemismuotoja ja aivan kuten pojat, myös työntekijöiden käsityksen mukaan rasismia voitaisiin hälventää esimerkiksi aikuisten tekemällä työllä ja muihin erityisryhmiin tutustumalla. Poikien ja työntekijöiden käsitykset rasismista olivat yhteneviä, lukuun ottamatta yhtä käsitystä. Rasismista käyttö tekosyynä esiintyi työntekijöiden käsityksissä, mutta ei poikien:

Työntekijä 3: Mut kyl ne varmaan, ja sit mä luulen et myös niinku välillä kokee semmosia asioita, niinku just vaikka sanoo opettajia rasisteiks, vaikka ne ei välttämättä ees oo niinku. Että oikeesti se poika on vaan käyttäytynyt...

Tällä työntekijät tarkoittavat poikien kohtaamaa houkutusta piiloutua oman taustansa tuoman näennäisen mahdollisuuden taakse välttyäkseen epämiellyttäviltä velvollisuuksilta. Väittäessään opettajaa rasistiksi monikulttuurinen poika työntää vastuunsa oman koulunkäyntinsä epäonnistumisesta opettajan harteille. Pojan käsityksen mukaan rasistinen opettaja ei opettaisi maahanmuuttajaa yhtä hyvin kuin muita, sen sijaan että poika itse ei ole hoitanut opintojaan kunnolla.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Yksi Kølvi-toiminnan tärkeimpiä tavoitteita on monikulttuuristen poikien aktiivisen kansalaisuuden saavuttaminen. Tämän tavoitteen kannalta sosiaalisen pääoman kysymykset ja ilmiöt ovat olennaisia. Sosiaalisen arvioinnin avulla Kølvi-toiminnassa on selvitetty järjestön sosiaalisia tuloksia. Tässä tutkimuksessa olen selvittänyt sosiaalisen arvioinnin sopivuutta monikulttuurisen poikatyon arvioinnin välineeksi vertailemalla murrosikäisten monikulttuuristen poikien ja Kølvi-toiminnan työntekijöiden käsityksiä sosiaalisen pääoman keskeisistä käsitteistä.

Tarkemmat tutkimuskysymykset olivat:

- 1) Mitkä ovat monikulttuuristen poikien ja Kølvi-toiminnan työntekijöiden käsitykset sosiaaliseen pääomaan liittyvistä keskeisistä käsitteistä?
- 2) Mitä implikaatioita monikulttuuristen poikien ja Kølvi-toiminnan työntekijöiden sosiaaliseen pääomaan liittyvillä käsityksillä on sosiaalisen arvioinnin käytännöille?

Sosiaalisen pääoman käytäntöön tuodut kysymykset koskivat yhteisöllisyyttä, ystävyyttä, vertaistukea, kiusaamista ja rasismia. Näiden käsitysten pohjalta pohdin Kølvi-toiminnan sosiaalisen pääoman koostumista ja sen vaikutusta sosiaalisen arvioinnin käytännöille.

5.1 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Voidaan sanoa, että poikien ja työntekijöiden käsitykset yhteisöllisyyden, ystävyyden, vertaistuen, kiusaamisen ja rasismin kysymyksistä vastasivat pääosin toisiaan. Eroja näkyi lähinnä siinä, että työntekijöiden käsitykset olivat kokonaisvaltaisempia ja laajempia, mutta toisaalta poikien käsitykset olivat yksityiskohtaisempia ja likemmin arkipäivään liittyviä. Oheisessa taulukossa (kuvio 8) on kuvailtuna sekä poikien että työntekijöiden käsitykset kyseisistä aiheista.

	Poikien käsitykset	Työntekijöiden käsitykset
Ystävyys	Ystävien ja kavereiden erottelu on suomalainen kulttuuripiirre Eronteko ystävien ja kavereiden välillä Ystävyys on tasaveroista Ystävät tuovat sisältöä elämään Ystävillä voi olla monia rooleja elämässä Ystävyystymisen helppous riippuu monista tekijöistä	Ystävien ja kavereiden erottelu on suomalainen kulttuuripiirre Ystävillä ja kavereilla on eri rooleja Pojat tekevät eron ystävien ja kavereiden välillä Käsitteiden valinnalla voidaan haluta viestiä tietyllä tavalla Ystävyys on vapaaehtoista Kölvi yhdistää poikia
Vertaistuki	Vertaistuki on tasa-arvoista kaveroitusta Vertaistuki auttaa pääsemään yhteiskunnan jäseneksi Vertaistuki luo mahdollisuuden yhteisöllisyyteen	Vertaistuki on kokonaisvaltainen kehityksen tuki nuorelle (sisältää identiteetin kehityksen, kotoutumisen ja joukkoon kuulumisen)
Kiusaaminen	Kölvissä esiintyy kiusaamista Kiusaaminen on hankala puheenaihe Kiusaaminen ja sen tulkinta on kontekstisidonnaista Kaverit voivat kiusoitella toisiaan Kiusaamista on monenlaista	Kölvissä esiintyy kiusaamista Kiusaamisesta ei mielellään puhuta Vain omista lähtökohdista on sopivaa laskea leikkiä Kiusoittelun ja kiusaamisen välinen rajanveto on aikuisille vaikeaa
Rasismi	Rakenteellinen rasismi on piilossa Rasismia voi hälvittää yhteiskunnasta Rasismi voi näkyä jokapäiväisessä elämässä Ennakkoluulot ovat kaksisuuntaisia	Rasismi on rakenteellista Pojat erottavat rasismin eri muodot Pojat kohtaavat arkipäivän rasismia Rasismista voitaisiin päästä eroon Ennakkoluulot ovat kaksisuuntaisia Rasismia käytetään myös tekosyynä
Yhteisöllisyys	Kodinomaisuus Avoimuus Vaikuttaminen Integraatio kantaväestöön Kiusaamisen estäminen Aikuisten läsnäolo Yhdistävät lähtökohdat Kunnioitus Huumori	Kodinomaisuus Avoimuus Vaikuttaminen Integraatio kantaväestöön Kiusaamiseen puuttuminen Poikien keskinäinen vuorovaikutus

Kuvio 8. Kölvi-toimintaan osallistuvien poikien ja työntekijöiden käsitykset sosiaalisen pääoman käytäntöön tuoduista käsitteistä

Ystävyys

Poikien ystävyyskäsitteet jakautuivat kuuteen kategoriaan: ystävien ja kavereiden erottelu on suomalainen kulttuuripiirre, ystävät ja kaverit erotellaan toisistaan. Ystävyys on tasaveroista, ystävyys tuo sisältöä elämään, ystävillä ja kavereilla on monia rooleja sekä ystäväystymisen helppous riippuu vastaajasta ja tilanteesta. Työntekijöiden ystävyyskäsitteet jakautuivat myös kuuteen kategoriaan: ystävien ja kavereiden erottelu toisistaan on suomalainen kulttuuripiirre, ystävillä ja kavereilla on eri rooleja, ystävyys on vapaaehtoista, Kølvi yhdistää poikia ja että käyttämällä eri käsitteitä puhujat voivat haluta viestiä ihmissuhteista monin tavoin. Työntekijät ilmensivät käsityksissään ajatuksen siitä, että pojat tekevät eroa ystävien ja kavereiden välillä.

Sekä työntekijät että pojat näkevät ystävillä ja kavereilla olevan monia rooleja elämässä. Molemmat ryhmät erottelevat ystävät syvemmiä ihmissuhteiksi kuin kaverit. Työntekijät tunnistivat ystävyuden mekanismeja monipuolisemmin kuin pojat. He esimerkiksi toivat esille, että joku saattaa tietoisesti valita käyttämänsä käsitteet siten, että viestii niillä tietyllä tavalla. Pojat pitäytyivät käytännönläheisemmällä tasolla pohtiessaan ystävien merkitystä elämänsisällön tuojana ja ystäväystymisen vaikeuksia. Työntekijät olettivat Kølvin edustavan pojille helppoa ystäväystymisen tilaa, mutta pojat eivät puheessaan suoraan tuoneet esille tätä käsitystä. Molemmat ryhmät näkivät ystävyuden tasaveroisena ja vapaaehtoisena suhteena. Pääosin työntekijät ja pojat käsittivät ystävyuden samalla tavoin. Kaverillinen käytös on kuuluu poikien mukaan Kølviin, ja Kølvisä kunnioitetaan kaikkia kävijöitä puhumalla heille kohteliaasti ja auttamalla toisia, vaikka kaikkia ei koettaisikaan ystäviksi. Työntekijöiden mukaan ystävällistä käytöstä odotetaan pojilta niitäkin kohtaan, joita ei koeta varsinaisiksi ystäviksi. Näin ollen voidaan sanoa, että pojat ja työntekijät kokevat, että ystävyys on yksi Kølvin sosiaalisen pääoman lähtökohdista.

Vertaistuki

Pojat käsittelevät vertaistuen kysymystä laajemmin kuin työntekijät. Tämä näkyy siinä, että kaikki työntekijöiden käsitykset löytyvät poikien käsitysten kirjosta, mutta pojilla on myös oma, käytännönläheisempi katsantonsa asiaan. He kuvaavat vertaistukea kolmen alakategorian kautta nostaan päämerkitykseksi kaveruuden mahdollisuuden eli avun, turvan ja ikätovereiden seuran. Poikien puheesta muodostuneet kategoriat kuvaavat käsityksiä, joiden mukaan vertaistuki on tasa-arvoista kaveruutta, auttaa pääsemään yhteiskunnan jäseneksi ja luo mahdollisuuden yhteisöllisyyteen. Työntekijöiden käsitys vertaistuen merkityksestä monikulttuurisille pojille on kokonaisvaltaisempi: heidän mukaansa vertaistuki on kokonaisvaltainen kehityksen tuki nuorelle. Tämä tuki näkyy siinä, että se luo tunteen joukkoon kuulumisesta, tukee identiteetin kehitystä, auttaa kotoutumisessa ja toimii konkreettisena esimerkkinä selviytymisestä.

Erilaisista ilmaisuista huolimatta voidaan todeta, että työntekijöiltä löytyivät lähes kaikki poikien käsityskategorioista löytyvät käsitteet. Lisäksi pojat olivat huomioineet vertaistuen tasa-arvoisen merkityksen, eli sen että samassa elämäntilanteessa olevat pojat auttavat toisiaan vapaaehtoisesti ja kaveruuden nimissä.

Kiusaaminen

Kiusaaminen vaikutti olevan pojille tärkeä puheenaihe ja kiusaamiseen liittyvistä käsityksistä syntyi 5 alakategoriaa. Heidän mukaansa se, mikä tulkitaan kiusaamiseksi, riippuu kontekstista ja siksi se on välillä vaikeasti tulkittavissa. Kiusaamista on monenlaista, ja kaverit voivat kiusoitella toisiaan ilman että se olisi kiusaamista. Pojat sanoivat suoraan kiusaamisen olevan ikävä ja hankala puheenaihe, ja heidän mukaansa myös Kōlvissä esiintyy kiusaamista. Aikuisten käsitykset kiusaamisesta olivat suppeammat kuin poikien ja kiusaaminen vaikutti olevan heille hankala puheenaihe. Heidän käsityksistään kävi ilmi, että Kōlvissä on kiusaamista, mutta kiusaamisen ja

kiusoittelun välisen rajan vetäminen on aikuisille vaikeaa. Työntekijöiden mukaan vain omista lähtökohdista, esimerkiksi kotimaasta tai ihonväristä, on sopivaa laskea leikkiä. Työntekijät eivät myöskään käsitelleet kiusaamisen keinoja tai sitä, että poikien on hankala puhua kiusaamisesta. Kaiken kaikkiaan poikien käsitykset kiusaamisesta olivat laajemmat ja he pohtivat aihetta monipuolisemmin kuin työntekijät.

Työntekijöiden puheenaiheena kiusaaminen oli huomattavasti pienemmässä roolissa kuin pojilla. Molempien haastatteluista oli löydettävissä käsitykset kiusaamisen ja kiusoittelun välisen rajanvedon vaikeudesta ja siitä, että Kōlvissä esiintyy kiusaamista. Kiusoittelu on yksi huumorin laji silloin, kun kaikki ovat mukana leikissä, mutta kiusaaminen sen sijaan antaa negatiivisen leiman sosiaaliselle pääomalle rapauttaen luottamuksellista ilmapiiriä.

Kiusaaminen toimii nuorten vertaisyhteisöissä sisäisen heterogeenisyyden yhdenmukaistajana tuottamalla osattomuuden ja ulkopuolisuuden tiloja toisille. Kiusaamista kokeneet monikulttuuriset pojat ovat jääneet marginaaliin yhteisössä, jonka sisään he ehkä olisivat halunneet. Toisaalta heillä on pääsy monikulttuurisen vertaisyhteisön keskukseen, joka on kantaväestöltä suljettu. Myös Kōlvi-toiminnassa on havaittavissa monia osallisuuden keskuksia, joissa monikulttuuriset pojat voivat olla erilaisissa positioissa. Se, että on yhdessä kontekstissa kiusatun asemassa, ei tarkoita että olisi sitä kaikkialla.

Rasismi

Rasismi leimaa kaikkien tutkimuksessa mukana olleiden monikulttuuristen poikien elämää negatiivisella tavalla. Monissa tutkimuksissa on huomattu, että rasismista puhuminen on vaikeaa (ks. esim. Rastas 2007). Tässä tutkimuksessa se vaikutti kuitenkin helpolta puheenaiheelta, sillä pojat lähtivät keskustelemaan siitä yleensä innokkaasti. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että he tunsivat olonsa turvalliseksi ympäristössä, joka on luotu vain monikulttuurisille pojille ja jossa he

tuntevat olevansa vahvoilla. Toiseksi, arvelen kokemuksen yhteisyyden vaikuttavan keskustelunaiheen helppouteen. Kaikilla haastateltavilla oli kokemuksia rasismista, ja he kaikki olivat myös keskustelleet aiheesta ennenkin. Myös minä olin ollut näissä keskusteluissa aiemminkin mukana. Ainoastaan kysymykseni rasismista *Kölvissä* sai hämmästyneen, jopa ärtyisän, vastaanoton useissa tapauksissa.

Kölvissä on tehty paljon työtä sen eteen, että se olisi paikka, jossa pojat tulevat kohdatuksi sellaisina kuin ovat, ilman kulttuurin, kielen tai etnisen alkuperän tuomia ennakkoluuloja. Ilmeisesti tässä on onnistuttu, sillä kukaan vastaajista ei kysyttäessä kertonut, että olisi kohdannut rasismia Kölvissä. Kaikki vastaajat jakoivat käsityksen, että Kölvissä tapahtuvat normirikkomukset edustavat kiusaamista, eivät rasismia. Vaikeus rasismista keskustelunaiheena tuli ilmi sivujuonteiden kautta. Kun puhuimme monikulttuuristen poikien edustaman vähemmistön kokemasta rasismista, he ottivat kerta toisensa jälkeen puheeksi myös maahanmuuttajien ennakkoluulot ja rasisin asenteen kantaväestöä kohtaan. Pohdittavaksi jää, oliko vastaajien vaikea asettaa itseään alisteiseen asemaan suhteessa valtaväestöön, vai kokivatko he, että monikulttuuriset nuoret todella ovat rasisteja. Uhriuden myöntämisen on todettu muissakin tutkimuksissa olevan vaikeaa (ks. esim. Honkatukia & Suurpää 2012, 132).

Käsitys rasismin hälventämisestä molemminpuolisella työskentelyllä tuli ilmi kaikissa haastateluissa. Tällä vastaajat tarkoittivat esimerkiksi monikulttuuristen ja suomalaisten nuorten yhteistä toimintaa. Myös ennakkoluulojen molemminpuolisuus, se, että myös taustaltaan monikulttuuriset ihmiset voivat olla ennakkoluuloisia kantaväestöä ja yhteiskuntajärjestelmää kohtaan, oli molempien vastaajaryhmien vastauksissa laajasti edustettuna. Työntekijöiden olisi voinut olettaa ottavan puheeksi myös monikulttuuristen poikien alisteisen aseman suhteessa kantaväestöön, mikä voi vaikuttaa haastateltavien tulkintaan tilanteesta.

Työntekijöiden käsityksistä käy ilmi myös rasismien käyttö tekosyynä, eli omia hankaluuksia esimerkiksi koulunkäynnissä selitellään muka rasistisen opettajan syyksi. Heidänkin mukaansa rasismista voitaisiin päästä eroon kantaväestöön ja maahanmuuttajiin kohdistuvan työskentelyn avulla. Työntekijöiden käsityksistä käy myös ilmi, että he olettavat poikien erottavan rasismien eri muodot.

Poikien rasismikäsityksistä käy ilmi, että rasismi voi näkyä jokapäiväisessä elämässä monilla tavoin, muun muassa tönkeynä kohteluna. Heidän käsityksenä mukaan arkipäivän rasismia voi kuitenkin hälventää. Arkipäivän rasismiakin vaikeampaa heidän mukaansa on kohdata piilossa olevaa rakenteellista rasismia, sillä esimerkiksi työnsaantivaikeuksina ilmenevään rakenteelliseen rasismiin yksilön on vaikea vaikuttaa. Erityisesti työntekijät näkivät oleellisimmaksi rakenteellisen rasismien, joka vaikeuttaa työnsaantia ja yhteiskunnan aktiivisen kansalaisen roolin saavuttamista. Poikien käsityksistä vahvasti ilmi käynyt arkipäivän rasismi jäi työntekijöiden puheessa hyvin vähälle huomiolle, vaikka he tunnistivat poikien erottavan sen. Avoimeksi jää, eivätkö työntekijät tunnista sen vaikutusta poikien elämään riittävästi, vai ottavatko he sen olettamuksellisenä, piirteenä jonka kaikki tietävät ja tunnistavat eikä siitä sen takia tarvitse puhua. Sosiaalista arviointia pohdittaessa on tärkeää huomioida arkipäivän rasismien vaikutus monikulttuuristen poikien elämään riittävällä tarkkuudella.

Yhteisöllisyys

Poikien käsityksen mukaan yhteisöllisyys Kōlvissä syntyy aikuisten läsnäolosta, vaikuttamismahdollisuuksista, toisten kunnioituksesta, kodinomaisuudesta, huumorista, kävijöiden samankaltaisista lähtökohdista, avoimuudesta toimijoiden välillä, kantaväestön integraatiosta sekä kiusaamisen estämisestä. Työntekijät taas toivat puheessaan esiin kuusi käsityskategoriaa yhteisöllisyyden tekijöistä: kodinomaisuus, toiminnan avoimuus, aikuisten puuttuminen kiusaamiseen, vaikuttamismahdollisuudet, integraation kantaväestöön sekä poikien keskinäinen vuorovaikutus.

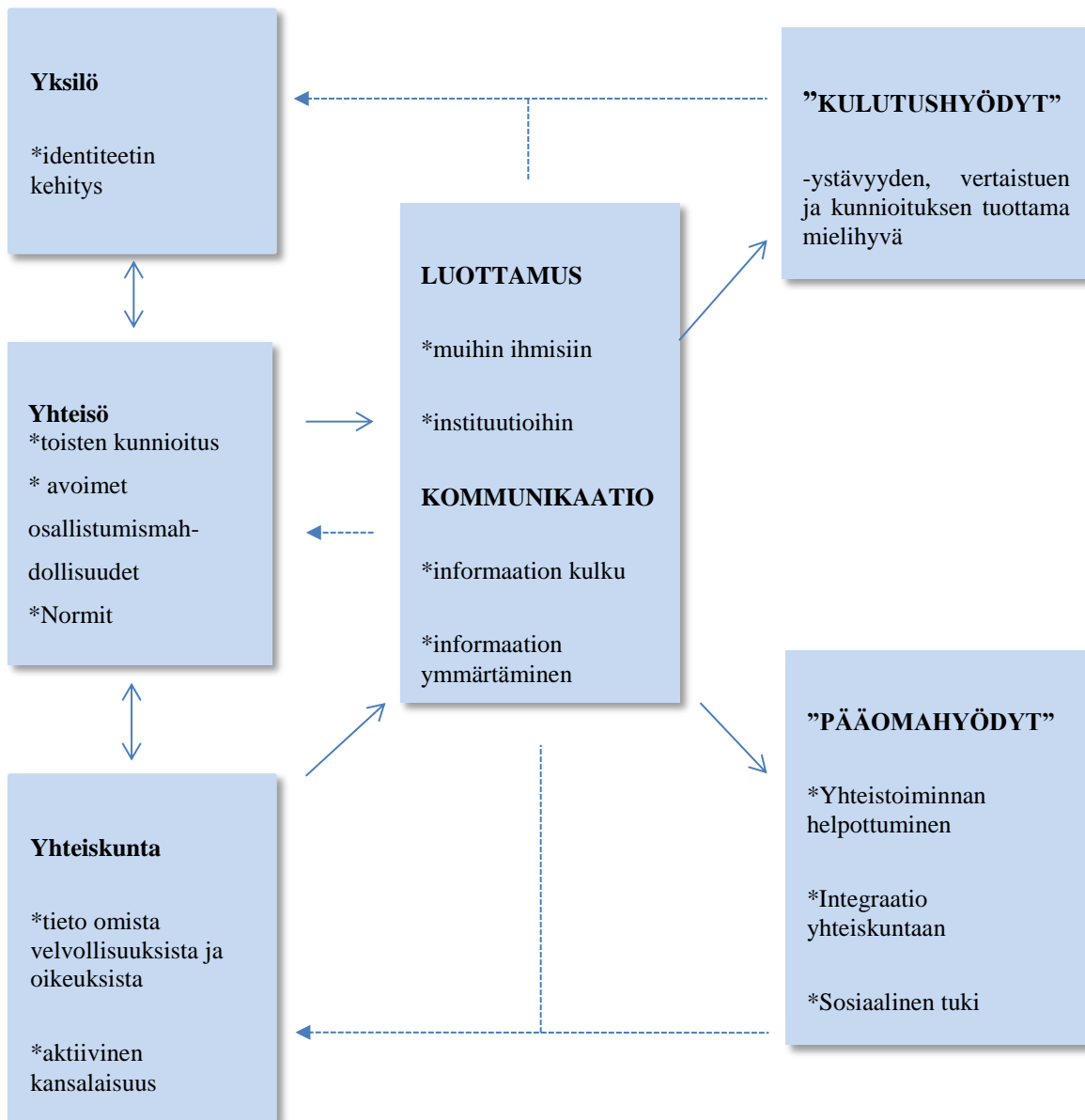
Poikien käsitykset yhteisöllisyyttä lisäävistä tekijöistä olivat moninaisemmat kuin työntekijöiden. Rinnakkaisessa vertailussa voidaan huomata, että pojat toivat esiin keskinäisen kunnioituksen, huumorin ja kävijöiden yhdistävien tekijöiden merkityksen puhuessaan Kölvin yhteisöllisyyden tekijöistä; näitä käsityksiä työntekijät eivät lainkaan pohtineet. Toisaalta heillä oli käsitys poikien keskinäisen vuorovaikutuksen vaikutuksesta yhteisöllisyyden kokemuksen syntyyn. Poikien ja työntekijöiden käsitykset tukevat toisiaan ja yhdessä ne muodostavat vahvan pohjan Kölvin sosiaalisen pääoman kehittymiselle. Yhteisöllisyyden kokemuksen voidaan kaiken kaikkiaan tulkita olevan erittäin tärkeä tekijä Kölvin sosiaalisessa pääomassa.

Kölvin sosiaalinen pääoma koostuu tekijöistä, jotka luovat luottamusta Kölvin sisällä. Luottamus heijastuu yksilön, yhteisön ja sitä kautta laajemminkin yhteiskunnan hyvinvointiin kommunikoinnin kautta. Tämän hyötynä on luottamuksen tuottama välitön mielihyvä mm. ystävyys, kunnioituksen ja vertaistuen kautta sekä laajemmin aktiivisen kansalaisuuden statuksen saavuttaminen ensin Kölvissä ja myöhemmin muualla yhteiskunnassa. Mekanismia voidaan kuvata yksinkertaistettuna seuraavan kuvion (kuvio 9) avulla:

LÄHTEET

MEKANISMIT

TUOTOKSET

Kuvio 9. Kölvi-toiminnan sosiaalisen pääoman lähteet ja tuotokset (mukailtu Ruuskanen 2001, 46, vastaavaa kuviota).

Kölvi-toiminnan sosiaalisen pääoman pohja on vuorovaikutuksessa, joka syntyy toisten kunnioituksen, avointen osallistumismahdollisuuksien ja normien kautta. Tähän liittyy yksilötasolla tavoite identiteetin kehityksestä, minkä ei tarvitse tarkoittaa oman edun tavoittelua, vaan toisten huomioimista yhteisöllisyyden nimissä. Yhteiskunnan tasolla vuorovaikutus tarkoittaa aktiivista

kansalaisuutta, johon liittyy tieto omista oikeuksista ja velvollisuuksista. Yksilölle nämä näyttäytyvät toisen osapuolen toimien ennustettavuutena.

Toisen osapuolen toimien ennustettavuutta voidaan kutsua myös luottamukseksi (Ruuskanen 2001, 45). Kølvin kontekstissa luottamus näyttäytyy kommunikaationa, joka helpottaa kollektiivista toimintaa sekä myös toimintaa Kølvin ulkopuolella, muussa yhteiskunnassa. Kølvi-toiminnassa kommunikaatio tarkoittaa poikien osalta sekä tutustumista muihin samanikäisiin että aivan konkreettisella tasolla omaa äidinkieltä puhuvien tapaamista ja suomen kielen oppimista.

Sosiaalinen pääoma tuottaa hyötyä Kølvin toimijoille. Välittömänä hyötynä esittäytyvät kokemukset vertaistuesta, ystävydestä sekä kunnioituksesta. Pitkän tähtäimen niin sanottuja pääomahyötyjä ovat yhteistoiminnan helpottuminen, integraatio suomalaiseen yhteiskuntaan sekä sosiaalinen tuki.

Kølvi-toiminnan työntekijöiden ja poikien käsitykset sosiaalisen pääoman käytäntöön tuoduista käsitteistä; ystävydestä, vertaistuesta, yhteisöllisyydestä, kiusaamisesta ja rasismista vastasivat pääosin toisiaan. Pääasiassa eroja oli siinä, että pojat korostivat ilmiöiden konkreettista puolta ja näkyvyyttä arkipäivässä, kun taas työntekijöiden käsitys oli kokonaisvaltaisempi ja usein enemmän yhteiskunnan kuin yksilön tasolla.

Kølvin poikien ja työntekijöiden käsitykset olivat pääosin yhteneviä tutkituissa teemoissa joten voidaan sanoa, että sosiaalinen arviointi sopii monikulttuurisen nuorisotyön arvioinnin välineeksi. Tämä edellyttää, että käsitteiden käytön kanssa ollaan tarkkana. Osin poikien käytännönläheinen ja työntekijöiden kokonaisvaltaisempi käsitys täydensivät toisiaan. Työntekijät kuitenkin tunnistivat suurimman osan poikien esilletuomista käsityksistä ja toisaalta pojat toivat esille useimmat työntekijöiden jakamista käsityksistä, vaikka eivät pitäneetkään niitä välttämättä yhtä merkittävänä kuin työntekijät.

5.2 Jatkotutkimusaiheita

Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää sosiaalisen pääoman rakentumista Setlementtinuorten Hämeen piiri ry:n Kølvi-toiminnassa sekä sosiaalisen arvioinnin sopivuutta toiminnan arviointimenetelmäksi kyseessä olevassa toiminnassa. Tutkimus osoitti, kuinka monikulttuuriset pojat ja Kølvi-toiminnan työntekijät yhdessä rakentavat sosiaalista pääomaa, joka luottamuksen rakentamisen kautta auttaa poikia saavuttamaan aktiivisen kansalaisen statuksen yhteiskunnassa. Poikien ja työntekijöiden käsitykset sosiaalisen pääoman käytäntöön tuoduista käsitteistä: vertaistuesta, ystävydestä, kiusaamisesta, rasismista ja yhteisöllisyydestä olivat pääosin yhteneviä tai toisiaan täydentäviä. Näin ollen voidaan sanoa, että sosiaalinen arviointi sopii tutkimustulosten valossa monikulttuurisen poikatyön arvioinnin välineeksi, jos pojille esitettäviä kysymyksiä muodostettaessa muistetaan nuorten tapa jäsentää asioita konkreettisesti arkipäivään kytkien.

Tämä tutkimus liittyy vahvasti kontekstinsa monikulttuuristen poikien parissa. Tämänkaltainen toimintaympäristö on Suomessa ainutlaatuinen, joten tutkimustulokset eivät ole suoraan yleistettävissä muihin toimintoihin. Tämä tutkimus voi kuitenkin antaa viitteitä yleisemmin monikulttuuristen nuorten käsityksistä tutkitun kaltaisesta ilmiöstä. Ryhmähaastattelu aineistonkeruumenetelmänä toisaalta rakentaa luottamusta tutkimustilanteessa, mutta toisaalta se saattaa jättää varjoonsa vastauksia, joita pojat mahdollisesti olisivat yksin haastateltaessa antaneet. Fenomenografia tutkimusmenetelmänä antoi mahdollisuuden tulkita aineistoa siten, että jokainen ilmaisu oli yhtä arvokas, tällöin yksittäiset tapaukset voidaan tulkita yhtä merkittävinä kuin yleisemmätkin käsitykset. Aineiston koko sen sijaan jättää toivomisen varaa: 12 poikaa ja 3 työntekijää muodostavat tutkittavien joukon. Otos oli jotakuinkin riittävän kattava tähän tutkimukseen, mutta enemmänkin heitä olisi joukkoon mahtunut.

Sosiaalinen arviointi ja siihen Kølvi-toiminnassa liittyvä sosiaalinen pääoma on tällä hetkellä setlementtityössä vahvasti käsillä oleva aihe. Tämän tutkimuksen tuloksia on jo odotettu. Toivotavasti tästä on hyötyä käytännön työtä tekeville ja sosiaalista arvioita käyttöön ottaville tahoille.

Kølvi-toiminnan sosiaalista pääomaa selvitetessä olisi tarpeellista tehdä myös yksilöhaastattelut tutkittaville, sillä silloin voisi saada selville sellaisia käsityksiä, joita tutkittavat eivät halua tuoda ilmi ryhmähaastattelussa. Myös poikien ja työntekijöiden yhteinen ryhmähaastattelu olisi hedelmällinen, sillä tällaisen ryhmän konstruoidessa käsitystään saataisiin mahdollisesti selville jotain sellaista sosiaalisen pääoman synnystä ja sen vaikutusmekanismeista Kølvi-toiminnassa, mitä ei saada ilmi nuorten ja työntekijöiden erillisillä haastatteluilla.

Tämä tutkimus jätti jälkeensä kysymyksiä erityisesti sosiaalisen pääoman merkityksestä monikulttuuristen nuorten aktiivisen kansalaisuuden statuksen saamisessa ja sitä kautta kotoutumisessa. Olen ilokseni saanut kulkea harjoitteluni ja vapaaehtoistyön kautta mukana monien poikien kanssa heidän kotoutumisen taipaleellaan aina kielen tuomista pulmista kansalaisuuden hakemiseen saakka. Tämä prosessi on yhä jatkuva, ja paras tuki ja apu monille pojille vaikuttaa tulevan heidän omasta joukostaan vertaistuen kautta. Tästä nouseekin tutkimukseni herättämä jatkotutkimusaihe, joka vie aiheen Tampereelta laajemmalle yhteiskuntaan: tukeeko sosiaalinen pääoma poikia kotoutumaan muutoinkin kuin Kølvi-toiminnassa? Kuinka luottamuksen mekanismeja voitaisiin rakentaa monikulttuuriseen toimintaan laajemminkin?

LÄHTEET

- Alkin, M. & Christie, C. 2008. An Evaluation theory tree re-examined. *Studies in Educational Evaluation* 34 (3), 131-135.
- Björk, H. & Siltanen, T. 2005. SoT-käsikirja. Sosiaalinen tilinpito. Menetelmä sosiaalisten ja yhteiskunnallisten tulosten mittaamiseksi ja esittämiseksi. Saatavilla [www-muodossa <http://www.develooppi.fi/wp-content/uploads/2010/01/SoT-kasikirja1.pdf>](http://www.develooppi.fi/wp-content/uploads/2010/01/SoT-kasikirja1.pdf) Luettu 19.3.2013
- Cederlöf, P. 1999. Merkityksestä laatuun. Haasteena nuorisotyön tutkimus. Teoksessa K. Paakkunainen (toim.) *Arviointitutkimus ja nuoriso : tulosvastausta dynaamiseen nuorisotutkimukseen*. - Helsinki : Nuorisotutkimusverkosto, 1999. 77-111.
- Coleman, J. 1988. Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology* 94, 95-120.
- Cooper, C., Taylor, P., Smith, N. & Catchpole, L. 2005. A Discussion of the political potential of Social Accounting. *Critical Perspectives on Accounting* vol 16 (7), 951-974. Saatavissa myös [www-muodossa <http://helios.uta.fi:2093/science/article/pii/S1045235404000334>](http://helios.uta.fi:2093/science/article/pii/S1045235404000334)
- Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. *FinSoc Arviointiraportteja 3/2005*. Stakes, Helsinki.
- Ellonen, Noora. kasvuyhteisö nuoren turvana: sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Saatavilla [www-muodossa <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7206-0.pdf>](http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7206-0.pdf) Luettu 25.10.2012
- Eräsaari, L. 2009. Jos ratkaisu on yhteisö, niin mikä on ongelma? Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) *Yhteisöllisyys liikkeessä*. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. 67-90.
- Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. *Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen tiedekunta. Väitöskirja*.
- Harinen, P., Honkasalo, V., Souto, A-M. & Suurpää, L. 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.
- Heikkilä, R. 2008. Puhuva ryhmä. Esimerkkitapaus ryhmähaastattelun käytöstä sosiaalitieteellisessä tutkimusasetelmassa. *Sosisologia* 45 (4). 292-305. Saatavilla [www-muodossa <http://helios.uta.fi:2160/se/s/0038-1640/45/4/puhuvary.pdf>](http://helios.uta.fi:2160/se/s/0038-1640/45/4/puhuvary.pdf) Luettu 27.9.2012

- Herranen, J. & Kivijärvi, A. Monikulttuurinen yhteisöllisyys: yhteyden ehdot ja tilat. Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. 158-182.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Hämeenlinna: Kirjayhtymä.
- Holmila, M. 1999. Evaluaatiotutkimuksesta sosiaalitieteissä. Teoksessa K. Paakkunainen (toim.) Arviointitutkimus ja nuoriso : tulostavasta dynaamiseen nuorisotutkimukseen. - Helsinki : Nuorisotutkimusverkosto, 1999. 46-60.
- Honkasalo, V. 2012. Nuorisotyön monikulttuurisuus ja sukupuoli. Teoksessa S. Keskinen & J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy. 236-290.
- Honkatukia, P. & Suurpää, L. 2012. Kenen ääni kuuluu? Neuvottelija nuorten miesten rikollisuudesta ja rasismista. Teoksessa S. Keskinen & J. Vuori & A. Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy. 121-152.
- Huusko, M. & Piloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. Kasvatus 37 (2), 162-173.
- Jyvälän Setlementti 2013. Sosiaalinen arviointi. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa.com) <www.naky2.fi/sosiaalinen-arviointi> Luettu 10.3.2013
- Järvinen, A. & Karttunen, P. 1997. Fenomenografia – käsitysten kirjon kuvaaja. Teoksessa M. Paunonen & K. Vehviläinen-Julkunen (toim.) Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Juva: WSOY. 164-172.
- Kajanoja, K. & Simpura, J. 2000 (toim.) Sosiaalinen pääoma: globaaleja ja paikallisia näkökulmia. Stakes. Raportteja 252. Saarijärvi: Gummerrus
- Kautto, V. 2009. Ootsä mun kaa? Ystävyys monikulttuuristen nuorten arjessa. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. 62-75.
- Keinänen, T. & Mäkeläinen, K. 2009. Aktiivinen kansalaisuus kotoutumisen edellytyksenä. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. 183-204.
- Kianto, M. 2009. Maahanmuuttajapoikien puolesta. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. 205-210.

- Korkiamäki, R. 2013. Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten ystävyysuhteissa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Väitöskirja.
- Kölvi-toiminta 2013. Ajatus kokonaisvaltaisesta nuorisotyöstä. Saatavilla [www-muodossa <http://www.kolvi.fi >](http://www.kolvi.fi) Luettu 27.5.2013.
- Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia N:o 85.
- Nuorisolaki 2006, 1§
- Perho, S. & Godoy M.S. 2009. Rasismi haasteena nuorisotyölle verkossakin. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. 132-137.
- Pietilä, I. 2011. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 212-241.
- Pyykkönen, M. & Saukkonen, P. 2009. Nuorisotoiminta, kulttuuri ja monikulttuuriset nuoret. Teoksessa P. Harinen, V. Honkasalo, A-M. Souto & L. Suurpää 2009. Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto. 111-131.
- Rastas, A. 2007. Rasismi lasten ja nuorten arjessa. Transnationaalit juuret ja monikulttuuristuva Suomi. Tampere: Nuorisotutkimusseura/ Nuorisotutkimusverkosto.
- Rantala, K. & Sulkunen, P. (toim.) 2007. Projektiyhteiskunnan käänköpuolia. Helsinki: Gaudeamus.
- Ruuskanen, P. 2001. Sosiaalinen pääoma – Käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus/ VATT-tutkimuksia 81.
- Saastamoinen, M. 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa K. Filander & M. Vanhalakka-Ruoho (toim.) Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. 33-66.
- Siltanen, I. 12.12.2012. Sosiaalinen arviointi setlementtityössä. [Yksityinen keskustelu].
- Souto, A.-M. 2011. Arkipäivän rasismi koulussa. Etnografinen tutkimus suomalais- ja maahanmuuttajanuorten ryhmäsuhteista. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 110.
- Sulkunen, P. 2007. Projektiyhteiskunta ja uusi yhteiskuntasopimus. Teoksessa K. Rantala & P. Sulkunen (toim.) Projektiyhteiskunnan käänköpuolia. Helsinki: Gaudeamus. 17-38.

- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. ja Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: kirjayhtymä.
- Talkkari, A. 12.10.2012. Strateginen johtaminen nuorisotyössä. Luento. Tampereen yliopisto. Yhteiskuntatieteen yksikkö.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Warpenius, Katrariina 2007. Näkymätön näyttö – vaikuttavuusarvioinnin pulmat paikallisprojekteissa. Teoksessa K. Rantala & P. Sulkunen (toim.) Projektiyhteiskunnan käänköpuolia. Helsinki: Gaudeamus. 143-160.

LIITTEET

LIITE 1, Tutkimuslupa

Setlementtinuorten Hämeen piiri ry, Kølvi-toiminta

Poikatyö

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Opiskelen Tampereen yliopistossa ja pääaineeni on nuorisotyö. Haen tutkimuslupaa opintoihini kuuluvan pro gradu –opinnäytetyön tekemiseksi. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää sosiaalista tilinpitoa monikulttuurisessa työympäristössä; minkälaisia merkityksiä työntekijät ja pojat antavat sosiaalisessa tilinpidossa käytetyille käsitteille. Tarkoitukseni on täyttää poikien kanssa asiakasyytyväisyyskysely sekä haastatella heitä sekä työntekijöitä. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua elokuun 2013 loppuun mennessä.

Tutkijana sitoudun noudattamaan voimassaolevia tutkimusaineiston säilyttämiseen ja tietosuojalainsäädäntöön (mm. salassapitosäännökset) liittyviä ohjeita. Tutkimukseen osallistuvilla ei ole odotettavissa kielteisiä seuraamuksia tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuksessa käsittelen saamaani materiaalia siten, että yksittäistä vastaajaa ei pysty tunnistamaan. Osallistujilla on oikeus jäädä tutkimuksesta pois milloin tahansa.

Uskon, että tutkimukseni tuo uusia näköaloja kehitettäessä sukupuolisensitiivisen monikulttuurisen nuorisotyön sosiaalista tilinpitoa laajemminkin. Annan mielelläni tutkimuksesta myös lisätietoja, yhteystiedot alla.

___ / ___ 2012

Jonna Stenberg
KK
Puhelin
Sähköposti

Päivi Honkatukia,
tutkielman ohjaaja, VTT
Puhelin
Sähköposti

Ohje: Vastaa kysymyksiin oman käsityksesi mukaan. Älä laita nimeä paperiin.

Taustatiedot:

1. Mistä maasta olet kotoisin?
2. Kuinka kauan olet asunut Suomessa?
3. Kuinka vanha olet?

1. Olen oppinut suomea Kölvissä (hymynaamat)

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

2. Kuulun Kölvän porukkaan

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

3. Työntekijät kohtelevat minua reilusti

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

4. Minua ei kiusata Kōlvissä

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

5. Tykkään kun Kōlvissä on muita maahanmuuttajia

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

6. Saan olla Kōlvissä oma itseni

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

7. Saan apua läksyissä aina kun tarvitsen

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

8. Minulla on tekemistä vapaa-ajalla, koska käyn Kōlvissä

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

9. Olen saanut uusia ystäviä Kōlvissä

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

10. Oletko nähnyt tätä kuvaa Kōlvissä: (syrjinnästä vapaa-alue)

Kyllä / EI

Haluatko sanoa jotain muuta Kōlvistä?

ISOVELJET:

10. Osaan nyt tehdä läksyt itsenäisemmin kuin ennen

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

11. Minua on autettu tekemään kesätyöhakemus/hakemuksia

Kyllä	Ei
	

12. Olen Kolvissä oppinut tekemään kesätyöhakemuksia

Kyllä	Ei
	

13. Tulevaisuudessa saan työpaikan ja haluamani elämän

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

14. Minkälaisia tulevaisuudensuunnitelmia ja haaveita sinulla on? Mitä teet tai haluaisit tehdä esimerkiksi 5 tai 10 vuoden kuluttua?

15. Kölvn työntekijät ovat auttaneet minua pääsemään urheilu- tai muuhun harrastukseen?

Kyllä	Ei
	

16. Olen saanut vaikuttaa Kölvin toimintaan (esim. Kølvi-kokoukset)

Kyllä	Ei
	

17. Tunnen että saan Kølvisä aikuisen aikaa aina kun tarvitsen (esim. läksyapu)

tosi hyvä	hyvä	ei hyvä eikä huono	huono	tosi huono
				

18. Kølvin tilat ovat riittävät ja hyvät

tosi hyvät	hyvät	ei hyvät eikä huonot	huonot	tosi huonot
				

Jos vastasit että Kølvin tilat ovat huonot tai erittäin huonot, miksi?

Haluaisitko sanoa jotain muuta Kõlvistä?

Kiitos osallistumisestasi!

LIITE 3, Teemahaastattelurunko

1. Ystävyys

- Mitä on ystävyys?
- Missä tapaatte ystäviä? Mitä teette heidän kanssaan?
- Missä olette tutustuneet ystäviinne?
- Ketkä ovat ystäviä/kavereita?
- Onko kavereilla ja ystäville eroa? Jos on niin mitä?
- Ovatko Kōlvin pojat ystäviä keskenään?
- Mitä eroa on ystäville ja kavereilla?
- -Mitä arvelette poikien ajattelevan ystävyyteen liittyvistä kysymyksistä?

2. Kiusaaminen

- Mitä kiusaaminen on?
- Minkälaista kiusaamista olette nähneet tai kokeneet?
- Onko Kōlvissä kiusaamista?
- -Missä pojat kohtaavat kiusaamista? Onko Kōlvissä kiusaamista?

3. Rasismi

- Mitä rasismi on?
- Minkälaista on rasistinen käytös?
- Missä olette kohdanneet rasismia?
- Miten kiusaaminen ja rasismi eroavat toisistaan?
- -Mitä arvelette poikien vastaavan rasismia koskeviin kysymyksiin? Puhuvatko pojat rasismista? Näkevätkö pojat rakenteellisen rasismin?

4. Vertaistuki

- Mitä on vertaistuki?
- Mitä teille merkitsee/merkitsi alkuvaiheessa nähdä Kōlvissä kauemmin Suomessa asuneita monikulttuurisia poikia?
- Onko teille tärkeää nähdä muita maahanmuuttajia?
- -Mitä vertaistuki merkitsee pojille? Onko se tärkeää?

5. Yhteisöllisyys

- Mitkä ovat parhaita hetkiä Kōlvissä? Mikä saa viihtymään?
- Voitteko vaikuttaa Kōlvin toimintaan? Kuunnellaanko mielipiteitä tai ehdotuksia?
- Milloin pääsette keskustelemaan toisten poikien tai aikuisten kanssa?
- Tunnetteko kuuluvanne Kōlvin porukkaan? Mikä saa tuntemaan että kuuluu joukkoon?
- Mitä ajattelisitte jos Kōlvi tekisi nykyistä enemmän yhteistyötä suomalaisnuorten kanssa?
- -Mistä Kōlvin yhteisöllisyys koostuu? Mikä siihen vaikuttaa? Mitä pojat vastaavat?

LIITE 4, Merkitysyksiköt kategoria-avaruudessa

